ČECHOAUSTRALAN

KRAJANSKÝ LIST

JARO/PODZIM 2019

www.cechoaustralan.com

ŠUMNÁ MĚSTA

Velvyslanectví České republiky:
8 Culgoa Circuit, O'Malley, ACT 2606
Tel: 02 6290 1386, Fax: 02 6290 0006

MŮJ PETROHRAD

Barbara Semenov

Také máte „svá" města? Města nejmilejší? Procestovali jste půlku světa, viděli slavná města, o kterých jste četli v cestopisech, a nakonec našli ta svá, která jsou z nějakých příčin blízká vaší duši. Nemusí to být vyhledávaná města, ani města nejpozoruhodnější či nejbohatší, prostě jen cítíte, že vás s nimi pojí zvláštní kouzlo, osud, souznění…

Že je Praha má největší láska, je jasné, - není pro mne krásnějšího města. Pak je tu Melbourne, v kterém jsem prožila nejšťastnější část života, a proto je zákonitě musím milovat. Honolulu nepatří do mého seznamu pro svou rajskou pověst, ale proto, že mi uvízlo pod kůží vzpomínkou na léta, kdy se mi otevřel celý volný svět. Už jsem o tom psala, stejně tak jako o mém trvalém okouzlení nejroztodivnějším ze všech měst – New Yorkem. Nepsala jsem však dosud nikdy o městě, které doplňuje pětici mých vyvolených.

Petrohrad jsem si zamilovala už při svých dávných návštěvách v minulém století, v čase jeho neblahého přejmenování, - dnes je ještě krásnější o svoji svobodu a pohodu. Mé seznamování se s ním začalo v sedmi letech, vzpomínky mlhavé, spíš jen záblesky povědomí z miniaturních černobílých fotografií rodinného alba. Je dvacet pod nulou a všude bílo, stojíme se sestrou a rodiči v teplých kabátech, šálách a čepicích před Aurorou, pak před mohutným obrazovým plátnem jakési bitvy v Ermitáži, po prohlídce města si pamatuji na horkou vanu v hotelu. Byla to zastávka na tří týdenní cestě Sibiřskou magistrálou z Dálného Východu.

V jednadvaceti se do Leningradu vracím, je léto a prožívám jedno z prvních samostatných dobrodružství v zahraničí. Přišlo nečekaně, když jsem se jako gymnazistka stala celostátní vítězkou recitační soutěže Puškinův památník. Přednesu mě naučil táta, sbírala jsem diplomy od základní školy, nechyběly ani během let strávených v anglických školních lavicích v Indii, recitace je má druhá nátura. Ale do povinného tajtrdlíkování v měsíci česko-sovětského přátelství v pookupačním Československu se mi moc nechtělo. Doba žádala recitace Majakovského a dalších sovětských básníků, které většina mých spolužáků ze srdce nenáviděla. Právě proto nemohli ani soutěž vyhrát. Já si vybrala báseň odlišnou, báseň, ke které jsem dokázala najít pozitivní vztah. Simonova „Ždi meňa", byla básní bolestně jímavou, nikoliv o budování socialismu, ale o síle lásky nad válečnou hrůzou, báseň, kterou jsem si zamilovala od jejího prvního přečtení. V ruské recitaci vynikal příznivě můj jinak zlozvyk prodlévat na měkkosti souhlásek „š" a „ž", tvrdá ruská „l" mi šla dramaticky a přirozeně. Milovala jsem ruskou duši v básních, v literatuře, v hudbě. Tak se stalo, že jazyk všeobecně nenáviděného utlačovatele mi zněl líbivě, byl to i jazyk oblíbeného Čechova a Tolstého, po duši spřízněné, nešťastné Mariny Cvetajevy, jazyk, který jsem vnímala celým svým mladým dychtivým srdcem na břehu řeky Něvy, v malachitových sálech Ermitáže, a nově objevovaném městě, krásném a statečném Petrohradě, tehdy ovšem Leningradu.

Měla jsem dost možná zvláštní vztah k ruské, tehdy sovětské zemi. Nepodobal se v ničem tomu, co cítili ostatní. Nemohl být ani hořkou nenávistí

ani podlézavou servilností. Byla jsem obdařena přístupem víc než ojedinělým a vítala jsem jakékoliv duševní a prožitkové obohacení, které mi mohla tato země za dané situace nabídnout. Ještě na gymnáziu jsem začala spolupracovat s Cestovní kanceláří mládeže a cestovala pravidelně jako průvodce a vedoucí zájezdů nejen po republice ale i po Sovětském svazu. Oblíbená místa v Leningradu jsem tak navštívila o rok později i v zimě. Tentokrát jsem měla v zádech skupinu šedesáti českých a slovenských vojínů základní vojenské služby, kterým jsem ukazovala Puškin a Petrodvorec. Hustě sněžilo na zlaté věže chrámů a paláců a v romantice okamžiku mi připadalo, že se mi všichni ti vojáci dvoří. Později pak, na univerzitě, následovala studijní stáž během bílých nocí, kdy slunce díky své nevelké vzdálenosti od polárního kruhu sice zapadne za obzor, ale nikdy nenastane tma, a to bylo divoké jako mládí samo…

Doba plynula, svět se změnil – k nepoznání. A mně se letos splnilo přání, vidět, jak se město, které tak silně utkvělo v mých vzpomínkách, vybarvilo v nových svobodných časech. Při ubytování v krásném dobovém, leč dokonale zmodernizovaném apartmánu na břehu kanálu Gribojeda se mi vybavilo to před čtyřiceti lety. Jako studenti fakulty žurnalistiky jsme byli ubytováni na koleji Leningradské univerzity, mé spolužačky dodnes vzpomínají, jak jsem dezinfikovala postele dovezeným lyzolem; švábům a štěnicím jsme přesto neunikli. Dnes jsem ovšem ubytována za celkem příjemnou cenu v čisťounkém elegantním bytě v samém centru města. Před domem už na mě mávají zlatými křídly lvi na mostku spojujícím břehy kanálu. Nadešel čas seznámit rodinu s mou dávnou láskou – Sankt Peterburgem.

A dcera s manželem se předem obrňují, znají mou posedlost fotit, - tuší, co bude následovat v městě tolika pamětihodností, architektury, a vůbec všeho tak nádherně fotogenického. Skutečně, nafotím v pěti dnech přes dva tisíce snímků, Genia loci však musí člověk pocítit osobně.

Jen pár kroků od našeho nového prozatímního bydliště – a jsme na Něvském. Čtyřkilometrový Něvský prospekt je bezpochyby nejslavnější ulicí celého Ruska. Jdeme širokým bulvárem, na jehož konci září zlatá špice Admirality, obklopeným kvetoucími parky, protkaným pobřežními promenádami, a nechce se nám věřit, že před 300 lety tu byly jen samé bažiny.

Car Petr Veliký založil roku 1703 své město v močálech v deltě Něvy ústící do Finského zálivu na více než 40 ostrovech spojených 300 mosty. Pro ruského cara měl být Petrohrad oknem do Evropy. Až do bolševické revoluce tu sídlili carové a veškerá administrativa rozsáhlé říše. S evropským "know-how" byl vybudován kompaktní architektonický celek v centru, síť kanálů s účelem odvodnění bažin, i přepychové carské paláce. Admiralita, budova v klasickém stylu carského impéria, dominující svou štíhlou věží celému městu, byla po 200 let sídlem velitelství námořnictva. Katedrála svatého Izáka, kterou stavělo 440 tisíc dělníků po 40 let, má výšku 102 metrů. Nabízí 14 000 míst pro návštěvníky a skvostný pohled na skutečnou symfonii z mramoru, drahokamů a polodrahokamů všech barev. Zlatá kupole je obložena 100 kg čistého zlata. Mohutná kolonáda, která ji obklopuje, skýtá výhled na nejkrásnější místa historického jádra města, prohlášeného v roce 1990 za světové kulturní dědictví UNESCO. Obdivujeme se Triumfálnímu oblouku postavenému jako memento vítězství nad Napoleonem, žulovému monolitu – Alexandrově sloupu, Kazaňskému chrámu, i nejstarší budově města – Petropavlovské pevnosti, založené Petrem I. hned v roce 1703 na obranu proti Švédům.

Nejskvostnější stavbou Petrohradu je bezesporu Zimní palác s překrásnými, zlatem zdobenými interiéry, který nechala postavit dcera Petra Velikého – Alžběta. K italské barokní kompozici architekta Bartolomea Rastrelliho provedené v bílé a zelené barvě byla později doplněna klasicistní přístavba. Kateřina II. Veliká z budovy učinila roku 1764 galerii Ermitáž a umělecké skvosty pro ni nakupovala v celé Evropě. Počet exponátů přesahuje tři milióny, počet obrazů řadí Ermitáž jako největší obrazárnu na světě. Kdybyste chtěli projít všechny exponáty, čeká na vás 10 km dlouhá trasa. Podle krokoměru na mobilu jsme ji pravděpodobně ušli.

Byl to (pro mne již tedy po páté) dechberoucí zážitek. Ještě více než slavné originály světových malířů nás však oslovily samotné interiéry paláce. Byly dle slov našeho průvodce – „richer than rich". Opulence a bohatství carů tyjících z ruského lidu byly extrémní a v kontextu doby až odpudivé. Na druhé straně bylo vytvořeno něco, co nás dodnes zanechává užaslé nad svou velkolepostí. Zlato, drahokamy, mramor, křišťál – nebralo konce… Zhlížím se v zrcadlech mého sálu ze zlata a zeleného malachitu, již v mládí jsem sem pokaždé ještě kradmo znovu utíkala z oficiální prohlídky Ermitáže. Není nejopulentnější ani nejbohatší, ale má pro mne jakousi zvláštní magii… - Malachitový, Малахи́товый за́л.

Teprve zde člověku plně dochází i jednoduchá zákonitost dějin. S trochou nadsázky vás napadne – pokud se člověk narodil do paláce – v pořádku, pokud ne, byl by asi sám dal povel k výstřelu na Auroře. O něm a o 7. listopadu 1917 (25. října

Generální konzulát České republiky:
Generální konzulka ČR Hana Flanderová
169 Military Road, Dover Heights, NSW 2030
Tel: 02 9581 0111, Fax: 02 9371 9635

podle juliánského kalendáře, který tehdy v zemi platil) není třeba psát, můj čtenář ví..., nové generace již bohužel méně. Výstřel, co rozpoutal nevyhnutelnou revoluci, zásadně změnil dějiny nejen Ruska, ale i celého světa 20. století.

Socha Měděného jezdce „má pod kopyty hada“ – Petr Veliký dosud střeží své město na Něvě, legenda praví, že dokud tu bude, město je ochráněno od nebezpečenství času. Co jich zde za tři sta let prošlo! Petrohrad je tak krásný, že jej chtěli mít všichni. Co krve a slzí tu bylo asi prolito. Novodobý hladomor způsobený německou blokádou od září 1941 až do ledna 1944 usmrtil více než jeden milion obyvatel, obležení německými vojsky bylo jedním z nejdelších, nejkrutějších a nejvíce smrtelných obležení velkoměsta v novodobé historii.

Dnes je pětimilionová metropole konečně šťastná. Hitlerovi se nepodařilo ji získat ani srovnat se zemí, jak si umínil, bezohlední a despotičtí caři jsou dávnou minulostí, rovněž tak suroví, krev prolévající revolucionáři. Lenin, Stalin a Brežněv tlí na smetišti dějin. Něvský prospekt je zalitý sluncem, proudí tu lidé ze všech koutů světa, místní děvušky jsou stále krásné, cupitají po dlažbě ve svých podpatcích, barevné květináče lemují šestiproudový bulvár, šňůry aut nejnovějších modelů světových značek, obchody plné kvalitního zboží, pestré zahrádky restaurací lákají kolemjdoucí k posezení… Pro mne, milovnici boršče je tu příliš burgerkingů, mcdonaldů a pizzerií – to vše s návěštími v azbuce (Бургер Кинг, Макдóналдс) mi tu skoro až vadí.

Na každém rohu, obklopeni hloučky svých náhodných posluchačů, vyhrávají hudebníci všech žánrů a koloritů. Tam zní árie z Figara, tady zas latinsko-americký folklór, častuška i Rock’n’Roll. A když se Něvský rozezní dokonale napodobeným nenapodobitelným hlasem Elvise s Heartbreak Hotel, naplní mé srdce nesmírným zadostiučiním, úlevou a vírou, že dobro musí nakonec zvítězit nad zlem. Petrohrad žije a je zdráv.

♥

Při svém založení dostalo město název Sankt-Pitěr-Burch (Санкт-Питер-Бурх), což bylo imitací nizozemského Sankt-Pieterburch. Zakladatel, car Petr I. Veliký, který byl pobytem v Nizozemí ovlivněn, nepojmenoval město po sobě, nýbrž po svém patronu apoštolu Petrovi. Již po několika letech se však ujal poněmčený název Sankt-Petěrburg. V letech 1914–1924 se město oficiálně nazývalo Petrograd (Петроград). Po smrti V. I. Lenina bylo 26. ledna 1924 přejmenováno na Leningrad (Ленинград). Po rozpadu Sovětského svazu byl městu po místním referendu v létě 1991 vrácen 6. září 1991 jeho dřívější oficiální název Sankt-Petěrburg (Са́нкт-Петербу́рг). Velmi rozšířen je hovorový název Pitěr (Питер). České exonymum Petrohrad má svůj původ nejspíše v Jungmannově Slovníku česko-německém z roku 1837, kde Jungmann nabízí jako ekvivalenty německého výrazu Petersburg, označujícího „město hlavní v Rusích“, české Petrohrad, Jedná se tak pravděpodobně o obrozenecký kalk z němčiny.

Šumné stopy českých architektů v Austrálii a na Novém Zélandu

Spousta jmen na připomínku a poděkování stále čeká.

Rozhovor Veroniky Boušové s Radovanem Lipusem

Na vizitce Radovana Lipuse mě zaujal záviděníhodný status „kavárenský povaleč“. Autor projektu Šumná města k němu dodává slůvko „aktivní“, kterým shrnuje pestrou škálu svých profesí a činností: scénárista, režisér, publicista, spisovatel, básník, pedagog a též spoluautor dalšího televizního cyklu o architektuře Šumné stopy, v němž společně s Davidem Vávrou mapují činnost pozapomenutých českých architektů ve světě. Začátkem léta odpremiérovala Česká televize pětidílnou sérii z Austrálie a Nového Zélandu a mně je velkou ctí, že mi Radovan Lipus poskytl při této příležitosti exkluzivní rozhovor pro Čechoaustralana.

Cyklus 66 Šumných měst a navazující Šumné stopy jsou unikátní formou popularizace české architektury, architektů a stavitelů, a poctou jejich kreativitě. Co vás inspirovalo k realizaci těchto hraných hrových dokumentů?

Vždycky jsem měl kladný vztah k architektuře a rozhodoval jsem se, zda studovat architekturu, nebo divadlo. Nakonec zvítězilo divadlo, ale láska k architektuře mi zůstala. Po absolutoriu na DAMU jsem nastoupil jako režisér do Národního divadla moravskoslezského v Ostravě. Ostrava mi uhranula tím, jak byla provokativní architekturou 19. a 20. století. Zároveň o ní panoval předsudek a jistá diskvalifikační idea, že na ní není nic zajímavého. Hrozně mě to štvalo, protože v Ostravě je spousta skvělých a zajímavých budov, architektonických pokladů. Bavil jsem s o tom s bývalou spolužačkou a kamarádkou Kateřinou Ondřejkovou z České televize a ona mi navrhla, abych napsal scénář a natočil o tom dokument.

Ke spolupráci jste přizval architekta a herce divadla Sklep Davida Vávru. Učinit ho průvodcem byl geniální tah…

Na ten nápad mě přivedla Kateřina. Ve scénáři jsem si vymyslel takového panáčka, žasnoucího architekta, který prochází městem a zažívá různé příhody, například mu vrtají zuby sbíječkou a tak. A on vlastně zjišťuje rozpor mezi tím, co našel v knihách a tím, jak vypadala Ostrava v roce 1995, kdy jsme pořad připravovali. Říkal jsem si, že herec se naučí text a nebude vědět, o čem mluví. Po kunsthistorikovi bychom zase těžko mohli chtít nějaké taškařice. Kateřina mi připomněla Davida, kterého jsem tehdy ještě neznal osobně. Obsadil jsem si ho a později, když se z jednorázového dokumentu rozvinula série Šumných měst, jsme se začali střídat i v psaní scénářů.

Odkud se vzal výraz „šumný“, který jste dostal do povědomí celého národa?

Jsem z Těšínska, kde je to slovo úplně běžné, živé a fungující. Říkalo se, že je šumná pohoda, šumné počasí, že se urodilo šumně brambor a koukalo se po šumných děvuchách. Když jsem hledal název k našemu filmu, měl jsem zrovna v Komorní scéně Aréna představení „Průběžná o(s)trava krve“, zakončené kupletem „Šumná Ostrava“. Použil jsem název i pro dokument a to slovo zůstalo jako takové logo, značka.

Proč po dokončení série Šumných měst vznikl nový projekt Šumné stopy, mapující architektonické odkazy českých rodáků-emigrantů ve světě?

Protože mám pocit, že se tady o těch lidech nezaslouženě málo ví. Ví se tu, s prominutím, o kdejakém druhořadém hokejistovi v NHL, o kdejakém tenistovi. Nechci sportovcům upírat jejich zásluhy, ale výsledky jejich práce jsou přece jen poměrně efemérní. Po celém světě ale stojí mosty, kostely, vily, ministerstva, divadla a další stavby, o nichž lidé v daných lokalitách (na rozdíl od nás) vědí, že se na nich podíleli imigranti z českých zemí. „Šumné stopy“ alespoň symbolicky splácejí dluh krajanům, kteří odešli do světa a tam se prosadili jako architekti, stavaři, inženýři a v této souvislosti i jako výtvarníci, malíři, osvícení podnikatelé…

Od České televize jste dostali stejný rozpočet jako na česká města…

Ano. Štáb se zúžil na čtyři, pět lidí, čímž se omezila možnost hraných scének, které jsme měli v Šumných městech. Musím ale zdůraznit, že bez zájmu České televize, Českých center a bez podpory ministerstva zahraničí a krajanů bychom projekt nikdy neuskutečnili. V době, kdy byl ministrem zahraničí Karel Schwarzenberg, dal tomuto projektu osobní záštitu a i po jeho odchodu se ambasády chovají velmi vstřícně, laskavě a přátelsky. Bez pomoci těchto institucí a jednotlivců by to nebylo myslitelné. Od roku 2010 se nám podařilo zdokumentovat celý Balkán od Rumunska až po území bývalé Jugoslávie, s výjimkou Makedonie a Albánie. Točili jsme v Izraeli, Argentině, Brazílii, Japonsku a nejnověji v Austrálii a na Novém Zélandu.

Kdy jste se k protinožcům podíval poprvé?

Poprvé jsem byl v Austrálii s Davidem Vávrou a produkční Renatou Vlčkovou na podzim roku 2017 na obhlídkách. Za pouhý týden (s cestou včetně) jsme prosvištěli Austrálii, Tasmánii a Nový Zéland. Podruhé jsem přiletěl už přímo na natáčení se štábem.

Každý díl má 28 minut, přitom jde o dramatické a současně ohromně inspirativní příběhy a osudy. Mnohé jen zmíníte. Není to škoda?

Bohužel, víc prostoru není. Řada dílů je spíš takový souhrn a spoustu jmen a informací jsme nakonec nezmínili. I biografický díl, věnovaný Alexi Jelínkovi, který po únoru

Honorární generální konzulát České republiky:
Generální konzulka ČR Hana Flanderová
500 Collins Street, Melbourne 3000
Tel: 03 9629 6196, Fax: 03 9629 1311

1948 emigroval a působil v Melbourne, má přesah jinam. Konkrétně do historie australského lyžování, které spoluzakládali Češi, z nich někteří reprezentovali Austrálii na mistrovstvích světa. Je to překvapivé, ale je to tak. Zasloužili se o to lyžařka a později trenérka australské sjezdové reprezentace Saša Nekvapilová, Tony Šponar a František Příhoda. Díky nim se v Thredbo, kde žili, konal světový pohár v lyžování. A celá ta slavná éra souvisí se Sněžnými horami, kde Alex Jelínek a řada dalších českých imigrantů pracovala na stavbě kaskády přehrad.

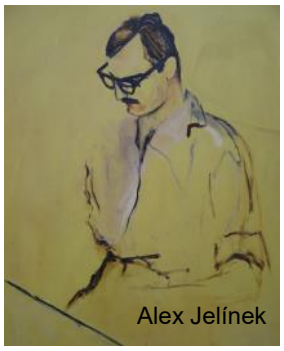
Alex Jelínek

Proč se nadaný absolvent pražské Akademie výtvarných umění Jelínek ocitl na stavbě v tak odlehlých končinách?

Osidlování Austrálie má specifickou historii. V první fázi byl tento kontinent trestaneckou kolonií, primárně tedy místem, kam se lidi odváželi za trest. Když sem později začali migrovat dobrovolně, Austrálie podmínky přistěhovalectví přísně hlídala. Z devadesáti procent preferovala anglofonní populaci ze Spojeného království a jeho kolonií. Příslušníci jiných národů se zde usazovali minimálně.

Židovská imigrační vlna z Evropy před druhou světovou válkou sem ale dolehla?

Samozřejmě, ale oproti Americe to bylo dost uzavřené. Až po válce vznikl plánovitý imigrační program, který otevřel Austrálii utečencům z východní Evropy, Ruska, Řecka, Itálie a tak dále. Podmínkou pobytu bylo, že každý příchozí musí první dva roky pracovat například na stavbě mostů, železnic nebo v těžkém průmyslu, zkrátka tam, kde bylo potřeba. Bez ohledu na kvalifikaci. Chirurg musel jít pracovat třeba na železnici. Člověk tak zároveň dostal šanci, naučit se jazyk, ale spousta lidí tu zkušební lhůtu nevydržela a přes Austrálii odešla třeba do USA, kde se mohla uplatnit rovnou ve svém oboru.

Pro vysokoškolsky vzdělané odborníky nesmírně tvrdé podmínky…

Ale vlastně spravedlivé. Rovné šance. Ti, co to zvládli, byli australskou společností přijati opravdu velkoryse. Říká se, že takhle se rodí novodobý australský národ. Alex Jelínek, Frank Starý, Joe Chromý a další prošli tímto povinným dvouletým kontraktem. Architekt Jelínek pracoval zpočátku ve velké elektrárně v Melbourne a později se díky výborným technickým znalostem vypracoval na stavbyvedoucího na hrázi jedné z přehrad ve Sněžných horách. A pokud vím, Joe Chromy odpracoval zhruba rok v nějaké továrně na azbest, což je docela zdraví nebezpečné.

Vraťme se k Alexi Jelínkovi. Zmínil jste se mi, že jeho životní příběh by si zasloužil zpracovat do celovečerního hraného filmu.

Život toho architekta z Hradce Králové byl neuvěřitelně dobrodružný a napínavý už od únosu malého letadla v severních Čechách a přeletu do americké okupační zóny až po jeho počátky v Austrálii. Zde se seznámil s významnou australskou malířkou Linou Bryans, která ho uvedla do melbournské bohémské společnosti. Jelínkův Benjamin House v Canberře patří k ikonickým stavbám, zabodoval v architektonických žebříčcích a v Austrálii dodnes patří k top ten rodinného bydlení. Do toho různé vynálezy, nábytek… Jelínek byl neuvěřitelně kreativní člověk.

Co dalšího z těch nejzajímavějších osudů se do pěti půlhodinovek nevešlo?

Vůbec se nevešel příběh architekta Fedora Medka ze Slovenska, který pracoval na dostavbě Opery v Sydney. Samostatný díl by si zasloužil stručně zmíněný Vladimír Čačala, který zanechal spoustu „stop“ na Novém Zélandu. A to nemluvím o malířích a sochařích. Zmínili jsme alespoň Mirka Smíška na Zélandu a Vladimíra Tichého v Sydney. Bohužel jsme se nestihli věnovat třeba architektu Ernstu Mühlsteinovi/Edwardu Milstoneovi, což je jeden z významných pražských židovských architektů, kteří se podíleli na rekonstrukci a přestavbě válečného památníku Svatyně vzpomínek v Melbourne. A do toho jsme potkávali současné české architekty a krajany různých profesí, kteří tam pracují na prestižních zakázkách a jsou zde zcela etablováni.

Mně osobně hodně zaujala vzpomínka na Jiřího „Georgeho“ Chaloupku, české kapacity v oblasti australské antropologie.

Chaloupka emigroval šestnáctiletý, s bratrem byli sirotci z Týniště nad Orlicí. Mrzí mě, že jsme se z časových a finančních důvodů nedostali do Darwinu, s nímž byl Chaloupka po většinu života spjatý. Sem dorazil jako český teenager a na pláži Mindil přespal s Aboridžinci. Šlo o osudové setkání. Zpočátku pracoval u vodohospodářské firmy, která měla českého spolumajitele a dokumentovala a mapovala vodní toky v Severním teritoriu a Arnhemské zemi, kde Chaloupka narazil na spoustu skalních maleb. Začal je dokumentovat, analyzovat a evidovat. Stal se v tom špičkovým odborníkem. Publikoval dílo Journey in time, přednášel na univerzitách po celém světě a založil Northern Territory Museum, jehož se stal doživotním čestným ředitelem.

V dokumentu zmiňujete neblahou historii Aborodžinců, kterým Chaloupkův zájem hodně pomohl.

Pro mě bylo šokující, když jsem během příprav zjistil, že Aboridžinci byli teprve až někdy po roce 1962 vyjmuti z působnosti ministerstva životního prostředí a uznáni za plnoprávné lidské bytosti. To je děsivá představa. Do té doby byli vlastně považováni za jakési živočichy, násilně jim odebírali děti, prostě bylo to složité. Chaloupka pomohl jejich popularizaci. Byl skutečná respektovaná osobnost a první Čech, který měl v Austrálii státní pohřeb. Když sem prezident Václav Havel letěl na první státní návštěvu, vyžádal si mimo oficiální protokol přistání v Darwinu a setkání s Georgem Chaloupkou, který ho vzal s sebou do Arhemské země a ukázal mu některé malby.

Češi tam vůbec uspěli v různých sférách a různých disciplínách, že?

Spektrum je to opravdu široké. Nesmírně zajímavý a inspirativní je též příběh tanečníka a choreografa, přerovského rodáka Eduarda Borovanského, vlastním jménem Skřečka, který byl iniciátorem-zakladatelem australského národního baletu. Na konzervatoři v Hobartu zase působil pan Šedivka a v Austrálii uspěla i spousta hudebníků.

V jednom díle zazní mírně ironický citát Imi Porsolta: „Stal jsem se v této zemi teoretikem architektury jistého významu, ale bohužel proto, že mně podobných tu bylo málo.“
To byla od Porsolta taková vtipná skromnost. Bratislavský rodák Porsolt působil jako návrhář nábytku, teoretik architektury a architekt na Novém Zélandu. Myslím, že by se prosadil i v Evropě, ale je jasné, že tady to měl v něčem jednodušší, protože konkurence byla menší. V něčem ale naopak těžší, protože některé věci, které jsou v Evropě už vybojované, uskutečněné a etablované, se tady musí vždycky znovu zakládat. Včetně technologických a stavebních postupů, dovedností, uměleckého průmyslu, řemesel… Ono to má svůj rub a líc.
Uspěli by ti lidé ve své době i v domácí československé a evropské konkurenci?
Myslím si, že ano. Například zmíněný Benjamin House je špičková stavba, která by byla ozdobou kterékoli evropské vilové čtvrti a byla by významnou stavbou i tady. Někteří jiní, například keramik Vladimír Tichý, píší v emigraci druhou kapitolu své kariéry. Tichý se stal renomovaným umělcem ještě v Československu, plnil zakázky pro Pražský hrad, podílel se na výstavě Expo ´58 v Bruselu. Ale jde i o lidi, kteří nepracovali v umělecké oblasti.
Třeba o vlastence Josefa Chromého?
Ano. V Tasmánii začal z ničeho, s malým řeznictvím. Potom vybudoval obrovský masokombinát a v sedmdesáti letech ho prodal na burze. Namísto zaslouženého odpočinku se vrhl na vinařství. Dotáhl to na nejlepší Chardonnay světa a byl vyznamenán Řádem Britského impéria. Chromý je současně velký vlastenec a český patriot. Na svém pozemku Relbia u Launcestonu vysadil 28. října 2018 lípu republiky a nechal k ní položit pamětní desku. Vystupuje jako mecenáš vůči české komunitě v Tasmánii, zaměstnává členy své české rodiny a podporuje aktivity v rodném Žďáru nad Sázavou. Se svou buldočí vytrvalostí a neuvěřitelnou energií uspěl v Tasmánii jako podnikatel, developer a vinař, ale bezpochyby by byl úspěšným podnikatelem i ve vlasti.
V čem je, podle vás, klíč k úspěchu?
Myslím, že určití lidé mají k dosažení úspěchu dispozice, ať žijí tady, nebo tam. Překážka je stimuluje a motivuje. Všechny podmínky jsou v emigraci nesrovnatelně horší. Máte před sebou jazykovou a kulturní bariéru, ztratíte síť kontaktů. Uspět v emigraci není vůbec jednoduché. Pokud se to někomu podařilo, musel prokázat něco mimořádného. Na druhou stranu, existují typy lidí, kteří jsou doma úspěšní, ale emigraci nezvládnou. Emigrace je zlomí a zastaví. Každý člověk je prostě jiný a duše je křehká.
Vezmu-li v úvahu Porsoltův nadnesený výrok, průkopníci mohou zbohatnout tím, že zaplní díru na trhu. Nebo ne?
Jistě, někteří přicházejí do dané lokality s něčím, co tam chybí, nebo to zatím není rozvinuté. Nikde ovšem není psáno, že uspějí. V díle o Tasmánii zmiňujeme příběh Milana Vyhnálka. Přišel, založil mlékárnu a rozjel výrobu plísňových sýrů v době, kdy byl v Tasmánii pouze čedar a eidam. Rozeznal potenciál dobrých pastvin a kvalitního mléka a vybudoval Lacrum, největší mlékárnu a sýrárnu na jižní polokouli. Později ji prodal Francouzům, nicméně podnik, který založil a vybudoval, funguje pod jinou značkou dodnes. Ale zrovna tak mohl zkrachovat. Není to jen o tom, že přijdu s něčím, co v dané oblasti neexistuje, a ono se to chytne. Tak snadné to není.
Vraťme se k architektuře. V současné době jsme ovlivňováni různými kampaněmi natolik, že přestáváme rozlišovat mezi kýčem a uměním. Příběhy Šumných stop ale představují i zákazníky, schopné vyhodnotit kvalitu. Bez nich by mnohé stavby nevznikly. V Čechách nám takoví po léta chybí, zdá se mi.
Díky Bohu se u nás vkus investorů pomalu, ale jistě kultivuje. Nejhorší byl z tohoto pohledu stavební boom divokých 90. let. Postavilo se velké množství staveb, ale málo architektury. Osvícených investorů a investorů s vkusem bylo v českých zemích velice málo. Když lidé, kteří začali podnikat (a nemuseli to být jen dealeři lehkých topných olejů, veksláci a mafiáni), právem a zaslouženě uspěli a chtěli si postavit dům, nalistovali v katalogu nějakou sériovou prefabrikovanou stavbu. Ty se pomnožily, vznikla celá satelitní městečka a byla to vlastně promarněná příležitost.
Nestavěla se ale pouze rodinná sídla.
Bohužel, firmy a instituce se chovaly stejně. Vznikla například spousta poboček bankovních domů. Mnohé ty banky dnes už neexistují, ale jejich sídla a pobočky zůstaly. Ale i tradiční Česká spořitelna nebo třeba Česká pojišťovna nechaly postavit řadu budov hodně diskutabilní úrovně. Oproti tomu budovy bank a záložen z období první republiky patří vyloženě k tomu nejlepšímu, co v daných městech vzniklo. Jde o skutečně kvalitní stavby dobrých architektů. Naštěstí se současná situace zlepšuje. Jsem v Akademii České ceny za architekturu a stavební produkci sleduji. Osvícenost větších investorů, firem nebo i měst a obcí, přispívá k osvícenosti soukromých investorů, podnikatelů i jednotlivců. Vzniká více kvalitní architektury, která mimochodem nemusí být vždy neskutečně předražená ani bombastická.
Zpět k Austrálii a Novému Zélandu. Napomohl tam zájem osvícených investorů našim architektům k tomu, aby se prosadili a zviditelnili?
Určitě. Investor je vždy klíčový, ať v Austrálii, nebo v Praze. Skvělým příkladem je můj oblíbený Benjamin House. Profesor Bruce Benjamin, bratranec malířky Liny Bryans, který přednášel filozofii na univerzitě v Sydney, si nechal od Alexe Jelínka postavit rodinný dům. Přitom nebyl žádný miliardář. Patřil spíš ke střední společenské třídě, ale byl to inteligentní, kultivovaný a vzdělaný člověk a věděl, co chce. Dům na principu rozvíjející se pythagorejské spirály pro něho byl velmi harmonický, logický a správný. I stavby, které realizoval v Tasmánii Frank Starý, jsou vesměs rodinné domy, vily a obytné objekty. Pravdou je, že pracoval v celé škále výrazů a když měl třeba konzervativního investora, jakým byl doktor Wirth z Harvardu, tak se mu ve výrazu stavby trochu přizpůsobil.

Znamená to, že je tam třeba sedlová střecha, vyřezávané dekorované dveře a poměrně konzervativní krb, ale ten prostor rozvíjí Starý ryze svobodně, organicky a funkcionalisticky. Nepopřel sám sebe.

Umělci z řad českých imigrantů, jako byl třeba Josef Kučík, naopak ovlivnili a spoluvytvářeli australskou architekturu a umění.

Kučík pocházel z Buchlovic a jako první použil v Austrálii – a posléze zde zavedl - starou historickou techniku sgrafita. Což je technika poměrně složitá a náročná v tom, že pracujete do mokré omítky a jakoukoli chybu, rýhu nebo škrábanec nelze opravit. Musíte to celé strhnout a nahodit znova. Pracuje se poměrně rychle, protože omítka rychle zasychá, takže musíte mít i jasnou představu, co chcete vytvořit. Kučíkova křížová cesta mi připadá pozoruhodná a v Nové Nurcii působí jako zjevení. On se samozřejmě podílel i na výzdobě dalších kostelů, a protože pracoval na železnici, vyzdobil i několik nádraží.

Z čeho na vás nejvíce dýchla domovina?

Velmi dojemný okamžik jsem zažil při setkání s potomky Arnošta (Ernsta) Kornera. Během mého osmnáctiletého působení v Ostravě jsem Kornerovy stavby dennodenně potkával a pracovně jsem strávil spoustu času například v budově bývalého ředitelství Rüttgersovy společnosti, kde dnes sídlí Český rozhlas Ostrava. Korner byl velký ostravský patriot a kdyby nepřišel Hitler, neměl by důvod odcházet. Jistě by v Ostravě vytvořil ještě spoustu skvělých staveb, protože tam byl spokojený a dařilo se mu. Byl to pro mne velmi zvláštní okamžik, moci listovat katalogy jeho ostravských realizací v domě v Sydney, kde žijí jeho vnuci a pravnuci.

Nakolik zůstala v rodinách potomků českých emigrantů, se kterými jste se setkali a natáčeli, čeština živým jazykem?

To je různé. Dcera Josefa Kučíka, paní Iva Rosario, ačkoliv se narodila v Austrálii, mluví výborně česky s takovým měkkým moravským akcentem. S manželem, Australanem, se nyní usadili v Praze a zásadním způsobem (mj.) zafinancovali opravu varhan v kostele sv. Ludmily na pražských Vinohradech. Tímto symbolickým způsobem se rod Kučíků a jejich katolická víra vrací do českého katolického kostela.

Komunistická zvůle ale dost tragicky zasáhla do osudu syna Kučíkových…

Bohužel. Ještě v Československu se manželé Kučíkovi angažovali v protikomunistickém katolickém odboji. Když je přišla zatknout policie, na poslední chvíli se jim podařilo utéct, ale bez malého syna. Stihli se rychle domluvit, že ho někdo přivede druhý den večer na smluvené místo, kde si ho vyzvednou. Jenže to už se nestalo. Později se ho marně pokoušeli získat prostřednictvím Mezinárodního Červeného kříže. Nepodařilo se. Chlapce se ujali příbuzní a za rodiči do Austrálie se podíval až po politickém uvolnění v roce 1968 jako dospělý člověk.

Ty osudy jsou opravdu velmi různé a úroveň češtiny asi také, že?

Pochopitelně. Třeba syn Franka Starého Filip, který je úspěšným architektem a působí v Hobartu, česky hodně rozumí, ale nemluví. Což je dáno asi i tím, že měl maminku Angličanku. Pro ovládnutí jazyka je vždy velmi důležitý právě vliv matky. Vždyť se také říká „mateřština“ a „mateřská řeč“. Ale například generální konzulka v Hobartu Milena Mills přišla do Austrálie jako malé dítě a má krásnou češtinu dodnes.

Točili jste na čtyřech kontinentech a v řadě zemí. Objevili jste mezi krajany-architekty někoho, kdo zanechal své šumné stopy tzv. napříč zeměkoulí?

Velmi zajímavý a z mého pohledu velmi emotivní je příběh Jana Josefa Švagra, vystudovaného architekta-inženýra, rodáka z Týnčan u Sedlčan. Protože byl pacifista a nechtěl sloužit v rakouské armádě, utekl do carského Ruska, kde se oženil s tamní šlechtičnou. Pak přišla říjnová revoluce, bolševici jim sebrali veškerý majetek a oni s pomocí našich legií utíkali přes Sibiř do Vladivostoku, odkud chtěli zamířit do Japonska. Údajně právě ve Vladivostoku se Švagr setkal s jiných českým architektem Antonínen Rajmondem, který v té době v Japonsku úspěšně působil a Švagrovi nabídl práci ve svém ateliéru v Tokiu. Švagr pro něj docela dlouho pracoval, ale pak se rozešli.

Takže se Švagr osamostatnil a otevřel si svoji firmu?

Ano, a byl úspěšný. Paradoxní je, že on, hluboce věřící český katolík, postavil ve městě Kóbe nejstarší japonskou mešitu. Ale také nejstarší katolický kostel v Jokohamě. Když vypukla druhá světová válka, museli všichni cizinci Japonsko opustit. Zpátky domů nemohl, protože tady byl protektorát. Tehdy už ovdovělý Švagr nakonec vstoupil do řádu Boží prozřetelnosti Dona Orione a odešel do Argentiny, kde se podílel na stavbě klášterního komplexu v Claypole. A tam je také pochovaný. Když jsme končili natáčení v Japonsku u moře, netušili jsme, že budeme za pár let pokračovat v Argentině.

Navštívili jste později v Argentině jeho hrob?

Točili jsme v Buenos Aires a Claypole je na argentinské poměry “nedaleko”. Po dlouhé

strastiplné cestě jsme tam dorazili s obrovským zpožděním a rychle jsme chtěli natočit ten kostel, klášterní komplex a Švagrův hrob. Jenže hřbitov, kde se pochovávají členové řádu snad od 50. let minulého století, je velký a na hrobech jsou stejné typizované kříže. Slunce zapadalo, my bloudili lesem křížů a nikdo nevěděl, kde Švagrův hrob je, k dispozici není žádná mapa. Zdálo se, že to nestihneme, když ho David Vávra najednou našel. Natočili jsme poslední záběr a slunce zapadlo. Připadalo mi to jako zvláštní osudová cesta od Švagrova rodného domu v Týnčanech, kde jsem kdysi zvonil a vyptával se, až k místu jeho posledního spočinutí. Právě Švagr zanechal své stavby rozeseté všude, kde pobýval. Něco v předrevolučním Rusku, něco v Japonsku a něco v Argentině.

Zastavme se u Mirka Smíška na Novém Zélandu, jehož keramika se objevila ve filmové trilogii Pán prstenů.

Smíšek nejprve vystudoval v Austrálii a potom odešel na Nový Zéland, kde měl přece jen lepší podmínky a menší konkurenci. Zéland má oproti Austrálii spoustu bonusových věcí. Nejsou tam jedovatí hadi a pavouci, klima je o něco vlídnější, příroda zelenější. Je prostě trochu jiný a na rozdíl d Austrálie nevznikal jako trestanecká kolonie. Během osidlování se domorodí Maorové vybíjeli hodně mezi sebou, za tichého cynického souhlasu bílých osadníků. Docházelo ke krveprolití, nicméně dodnes jsou tam Maorové respektováni, mají svoje televizní vysílání, všechny nápisy jsou anglicky a maorsky. Zdá se, že ta jejich pozice je trochu jiná, než jakou mají Aboridžinci v Austrálii.

Vycházel Smíšek z místního domorodého folklóru, nebo sem naopak vnesl nějaké typické motivy z Čech a Moravy?

Řekl bych, že přináší spíš evropský design a stejně jako Vladimír Tichý vnáší do své tvorby jistou českou hravost a určitý humor. U maorské kultury se zřejmě inspiroval, vstřebával ty vlivy, ale v tom, co jsem z jeho tvorby viděl, šlo spíš o inspiraci přírodními motivy, organickými tvary, kapradinami a tak. Smíšek, a to je důležitá věc, která se v dokumentu nakonec neobjevila, měl kousek od Wellingtonu velký krásný ateliér, vybavený obrovskými keramickými pecemi. Když zemřel, ateliér musel ustoupit stavbě nové silnice. Význam Mirka Smíška pro Nový Zéland a novozélandské umění je ovšem tak veliký, že ty pece velmi opatrně zakonzervovali a přestěhovali je. Jako se v Čechách stěhoval kostel v Mostě, tak na Novém Zélandu stěhovali pece Mirka Smíška, aby nezanikly. Opravdu k nim mají takhle hluboký vztah. Mirek Smíšek je zásadní jméno v historii novozélandské keramiky.

Joe Chromý prohlásil, že každý musí mít cíl. Jaké jsou vaše další šumné cíle?

Pokud zdraví, Česká televize a čas dovolí, rádi bychom dotočili 66 Šumných cest. Ve výhledu je nyní Švýcarsko a Ukrajina. Ukrajina nejen jako Podkarpatská Rus, která byla součástí Československa, ale včetně měst Lvova, Kyjeva či Oděsy. Švýcarsko proto, že velkoryse poskytlo azyl spoustě Čechů po srpnové okupaci roku 1968. Mezi nimi byli architekti nebo mladí chlapci, kteří později architekturu vystudovali. Cyklus bychom rádi zakončili Slovenskem. Bohužel zůstává spousta nezdokumentovaných staveb, například v Severní Americe, USA, spousta je toho v Chicagu, nebo v Africe, v Indii. Také v Anglii. Nemyslím jen Evu Jiřičnou a Václava Kaplického, ale stavby ještě z meziválečné doby, které vznikly v souvislosti s firmou Baťa a podobně. Není to tak, že by nebylo co točit. Ale kdyby dal Bůh a dotočili bychom Ukrajinu, Švýcarsko a Slovensko, budu šťastný.

Shromáždili jste spoustu cenných informací, chystáte se je shrnout do nějakých publikací?

David Vávra vydal několik takových kresebných knížeček „Cesty po světě“, které zčásti souvisí s Šumnými stopami. Rádi bychom Austrálii a Nový Zéland ještě rozšířili a udělali třeba Šumný Pacifik. Já osobně bych chtěl alespoň sumarizovat ty architekty do nějakého slovníku, kde by byly alespoň jejich medailonky. Tichou ambicí Šumných stop je kromě splátky dluhu a poděkování těmto lidem snaha, včlenit je zpátky do českého kontextu. Ideální bude, když se o nich začne vědět v odborných kruzích, dostanou se do odborných skript o české architektuře a vzpomene si na ně rodná obec. S Davidem Vávrou jsme se zasadili o umístění pamětní desky Karla Paříka, architekta působícího v Sarajevu, na škole v jeho rodné obci Veliš, kam chodil. Jiří Kuděla zase připravil skvělou Paříkovu monografii. Spousta jmen ale na připomínku, poděkování a „návrat“ stále čeká.

Co byste dodal k natáčení v Austrálii a na Novém Zélandu?

Děkuji všem, kteří nám pomáhali. Od velvyslanectví v Canberře přes generální konzulku Hanu Flanderovou, která nám nesmírně pomohla, a honorární konzulku Milenu Mills v Hobartu až po všechny krajany. Bez nich bychom to vůbec nemohli uskutečnit. Stěží bychom se dostávali do soukromých domů, do institucí. Za zcela mimořádné považuji to, že nás ti lidé nechali točit ve svém rodinném domě. Řekli: tady máte klíče a až skončíte, tak zamkněte a klíče hoďte do schránky. Stalo se to několikrát a byla v tom neuvěřitelná důvěra a velkorysost. Všichni byli ohromně přátelští a pohostinní, příjemní, vstřícní, prostě fajn, s výjimkou potomků Jindřicha Kulky, kteří obecně přistupují k podobným žádostem velice pragmaticky a komerčně. Ale to byla jediná výjimka. Díky přístupu místních bylo toto - jinak velmi náročné natáčení - ohromně příjemné. Doufám, že si „Šumné stopy“ mohou krajané v Austrálii a na Novém Zélandu pustit alespoň z internetového archivu České televize.

Režisér a scénárista Radovan Lipus a kameraman Ivo Popek u keramika a sochaře Vladimíra Tichého

ČECHOAUSTRALAN
10

Muzeum českého a slovenského exilu 20.stol., Štefánikova 22, Brno 602 00, Email: muzeumexil@muzeumexil.cz

PŘES TANAMI POUŠŤ II

Vlastík Škvařil

Nebudu se rozepisovat o Broome, jenom snad to, že je to místo, odkud pochází hodně perel, při jejich hledání a teď i pěstování bylo zaměstnáno hodně Japonců, Číňanů, kteří tady mají své hřbitovy, kde jsou stovky těch, kteří se nikdy nevrátili domů, a jejich sny tady skončily. Všechny informace je dnes lehké najít na internetu. Snad jedna další zajímavost, na střechách nejsou rýny, když tady prší, tak lije a rýny by to nebyly schopné zvládnout a v zimě v době sucha by také byly zbytečné. Jsme ještě stále v Broome a není nám zle, tak si užíváme dovolené v civilizaci, než vyrazíme na další cestu do málo obytných končin. Ještě bych snad mohl dodat, že Broome je vlastně nejvzdálenější australské město od našeho domova na Tasmánii. Teď se už budeme pomalu posunovat blíže k domovu. Zatím jsme urazili téměř 4500 kilometrů.
Po pěti nocích v Broome jsme zase vyrazili na cestu. První zastávka byla na Willie Creek Pearl Farm, abychom viděli zblízka, jak se ty perly vlastně pěstují. Člověk aspoň pochopí, proč jsou perly tak drahé. Cesta je zase nedlážděná, ale stojí to za to tam zajet. Je tam jeden z největších přílivů a odlivů v Austrálii. Rozdíl hladiny vody mezi přílivem a odlivem je více než 10 metrů! Na břehu nechyběl ani krokodýl, tady na koupání není ani pomyšlení.

Tato perla stojí 8 000 dolarů. Uhodli jste, nekoupili jsme ji! Smířili jsme se s levnějšími. Takhle jsou ty perlorodky drženy pod vodou, musejí se pravidelně vytahovat a čistit, zbavovat různých parazitů, kteří je dokážou zničit, není to lehké.

Cestou jsme se ještě stavili ve Winjana Gorge a Tunnel Creek, dalších 200 km po nedlážděných cestách, a zase zpět na pořádné silnice. Definitivně jsme se rozhodli

vyhnout se přes 600 km nedlážděné a rozbité cestě po Gibbs River Road do Kununurra, o čemž jsme uvažovali. Kununurra je našim dalším cílem. Pěkné městečko, kolem 7 000 obyvatel. Hlavní rozvoj nastal v šedesátých letech minulého století, kdy se postavila přehrada na řece Orb a díky neomezenému množství vody celá oblast tady kvete. V dnešní době by k takovému rozvoji už nemohlo dojít, bezpáteřní politici se bojí kritiky Zelených a levicových medií, a tak žádné takové "ničení přírody" se nesmí a přehrady se už přes 20 let nestavějí.
Usadili jsme se tady na tři noci v karavan parku. Je zde co vidět a co dělat, ale také je potřeba si občas udělat "odpočinkový" den na údržbu. Vyprat prádlo, zbavit se toho největšího prachu z vozidla, doplnit nádrže na vodu a podobné potřebné věci. Teplota je každý den 37 stupňů, naštěstí je tady bazén s mořskou slanou vodou, a tak tam párkrát za den skočíme. Dnes odpoledne jedeme na projížďku lodí s večeří při západu slunce po jezeře Kununurra, zítra ráno do pálenice na rum a budeme pokračovat v cestě.

Někdy se mě někdo ptá, jak trávíme naše dny, když zrovna necestujeme. Měl bych na to odpovědět tak, jako brácha Pepik. Před Vánocemi byla v Bratislavě slavnost u příležitosti vydání knihy o jeho manželce, zpěvačce Janě Kocianové. Kniha se jmenuje "Zahoď starosti", po jedné z jejích nejslavnějších písní. Nechyběla u toho Slovenská televize a reportérka úplně zkoprněla, když dostala od Pepika odpověď na její otázku "Jak budete trávit Vánoce?" Pepik bez váhání odpověděl: "Nejprve se najíme a potom budeme trávit". (počeštil jsem to). Hodně smíchu, když to konečně pochopili. Náš Pepik je úžasný člověk, štěstí mít takového bratra, tolik talentovaného ve všech směrech včetně komedie a muziky.
Ve skutečnosti je to tak, že buď cestujeme většinu dne, podíváme se na pár zajímavých míst, a když konečně někde zastavíme, tak nachystám něco na večeři a když jsme v oblasti, kde funguje TV, tak se na to chvilku díváme a pak jdeme spát. Dny jsou tady v Západní Austrálii krátké. V půl šesté večer je už tma. Časový rozdíl od nás na Tasmánii jsou dvě hodiny. Svítá už po páté ráno, a tak vstáváme a chodíme spát se slepicemi. Když není TV, tak si zahrajeme karty "žolíka", dokud nás to neomrzí a jdeme spát. Celkem jednoduchý a bezstarostný život, pokud se ovšem něco nepokazí a musí se to řešit. Ale to je součást vandrování po krajinách, kde lišky dávají dobrou noc. Nám to velice vyhovuje.

Přitom všem i v neznámých končinách se pořád cítíme jako doma. Když jsme v našem "domečku na kolečkách", tak jsme opravdu doma. Večery jsou nádherné, někdy stovky kilometrů od nejbližšího města, hvězdnatá obloha je fascinující, a když vyjdu ze dveří ven, tak si připadám, jako bych vyšel doma zadními dveřmi večer na zahradu. Zrovna ten stejný Jižní Kříž na mě mrká, a zase jsem doma. Co si více člověk může přát.
Ráno 25. srpna jsme vyrazili na cestu brzy, ale krátce potom jsme přejeli hranice mezi Západní Austrálií a Severním Territory a hned se nám den zkrátil, když jsme museli posunout hodiny o 90 minut dopředu. Moc se nezměnilo, protože o to je delší den, ale zato východ slunce je o 90 minut později, náš denní režim se ovšem podstatně změnil, vstáváme později a také jdeme později spát. Minulé dvě noci jsme kempovali bez placení a samozřejmě bez elektřiny, tak jsme se dívali postupně na oba díly "Z pekla štěstí" na laptopu, který nabíjíme solární elektřinou, takže jsme soběstační. Máme pořád rádi naše staré české pohádky a hlavně to, že dobro vždycky zvítězí. A také se zasmějeme, když se díváme například na "Ducháček to zařídí" s Vlastou Buriánem anebo na jiné filmy.
Jednu noc jsme strávili v Katherine. Jsme už na Stuart Highway, po které pojedeme dolů na jih, ale tam je ještě pořád zima, tak jsme se rozhodli popojet ještě na sever něco přes 200 kilometrů do Národního Parku Litchfield. Byli jsme tam sice už dvakrát, ale je tam moc hezky, pěkné koupání a také se ještě jednou podíváme na Karlštejn, který tam kdysi postavil nějaký pan Havlík, ale o tom jsem už také psal v předešlých reportážích.
Před odjezdem z Katherine jsme si chtěli přikoupit pivo v plechovkách. Při těchto horkých dnech to nepřijde na škodu si dát plechovku nebo dvě studeného piva z ledničky, která nám dělá velice dobrou službu. Bohužel, kvůli místním zákonům se nesmí prodávat alkohol před druhou odpoledne, a to se nám nechtělo tak dlouho čekat, a tak si říkám, že se bez toho obejdeme, stačí studená voda. Když jsme se ale cestou zastavili v Adelaide River, zjistili jsme, že tam se prodává alkohol celý den a mohli koupit karton s 30 plechovkami. Hurá, nemusíme se ještě stát úplnými abstinenty.
Při příjezdu do kempinku u Wangi Falls jsme se dověděli, že je tam jedno poslední volné místo. Takové štěstí nás potkalo už třikrát. Moc pěkný kemp, platí se 6,60 dolarů za osobu a jsou zde i sprchy a samozřejmě toalety. Signál na mobil samozřejmě neexistuje, jsme přes 60 kilometrů od nejbližšího městečka Bachelor, kde se právě nachází Karlštejn. Ale kupodivu, v blízkosti vodopádů, pod kterými je pěkné jezírko na plavání, je k dispozici zdarma Wi Fi. Koupání je momentálně povolené, několik sladkovodních krokodýlů nepředstavuje žádné nebezpečí. Když ale stoupne voda během období dešťů, tak se sem dostanou i ti ostatní krokodýli a koupání není dovoleno.
Když jsme sem přijeli a usadili se v kempu, vytáhli jsme z ledničky zbytek grilovaného kuřete, které jsme si koupili v Katherine. K tomu jsme si nakrájeli salát, okurky, rajčata a avokádo a pochutnávali si na tom venku u vozidla. Najednou cítím, že mě něco zezadu zavadilo o hlavu a zjistil jsem, že to bylo křídlo dravého

ptáka Black Kite, který měl namířeno na kousek kuřátka, co Jožka držela v ruce. To byl ten jeho cíl, kuřátko neminul, přidal si k tomu i trochu kůže z Jožčina prstu. Nic vážného, ale pořádně ji to vylekalo. Ono jich tady několik krouží dokola, a když z výšky vidí někoho venku s jídlem, tak dlouho neváhají. Jsou horší než straky. Ten "náš" se hned usadil na stromě nad námi, a tak jsem si řekl, že ho musím lotříka vyfotit, ať máme na něj vzpomínku. Vběhl jsem do auta pro foťák, a to byla ta chyba. Na talířku jsem měl ještě křídlo, které jsem si nechal až nakonec, protože to mám nejraději z celého kuřete, zatímco ten náš "kámoš" využil situace, a než jsem se otočil, byl talíř prázdný. Jožka mu pak házela zbytek kostí, chytil to ještě v letu, než to dopadlo na zem. Snažil jsem se to vyfotit, ale on byl na to příliš rychlý, a tak se mně to nepodařilo.
Lákalo by mě tam zůstat mnohem déle, je to opravdu pěkné místo na kempování a koupání, ale je čas se posunout. Jak kdysi říkal Forest Gump: "Když už jsem tak daleko, tak budu pokračovat dále". Do Darwinu jsme jet neplánovali, ale když už jsme tak blízko, tak proč ne? Je to přesně osm roků, když jsem z Darwinu vyrážel v den mých 70. narozenin na koloběžce do Adelaide, 3 200 km za 40 dnů, shánět příspěvky pro děti s rakovinou. To jsem právě už popsal v "Z Darwinu do Adelaide".
Máme za sebou už přes 7 000 kilometrů a čeká nás dalších 4 000 plus. Začíná cesta na jih. Více než měsíc jsme neviděli ani mráček na obloze. Teploty se blížily ke čtyřicítce, ale jak pokračujeme na jih, pozvolna klesají na málo přes třicet a noci začínají být díkybohu chladnější, už se musíme dokonce během noci začít přikrývat. Zítra je 1. září, u nás první jarní den. Na Tasmánii sněží!

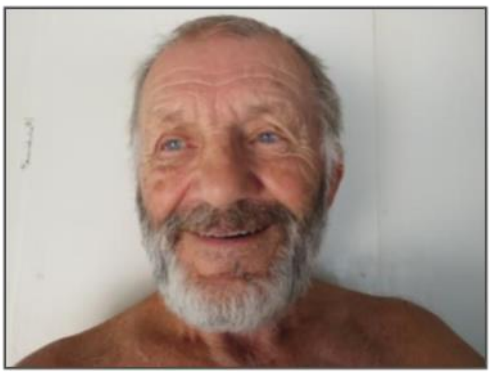

☻ ☺ ☻

Po měsíci bez mraků a bez holení

Pro mladou generaci hovořící pouze anglicky – Zpravodajství o Praze na www.praguemonitor.com
FACEBOOK www.facebook.com/PragueMonitor

ÓDA NA PŘÍRODU

Blanka Kubešová

Čím jsme starší, tím víc ji potřebujeme. Je snad něco svůdnějšího, než být při tom, když stromy po zimě v tichém očekávání vztahují obnažené větve vzhůru a když pak nebesa vyslyší jejich prosby? Tehdy jarní déšť na jeden ráz vdechne novou energii rozpukané zemi a všemu životu kolem. Jsme jeho součástí, cítím, jak každá ta kapka osvěžuje a osvobozuje tělo i duši, jak odplavuje starost i bolest. A když potom vyleze slunce a zhlíží se v zrcátkách rozvěšených po větvích a po stéblech... když vzduch opalizuje barvami a těžce zavoní zemí, zbydou ze všech bolestí a mrzutostí už jen drobné škrábance, drobné vady na kráse božího dne.

Jaro je přesně takové a plné nové aktivity. Od dubna napjatě čekám, zda a kdy se objeví „moje“ kavky. Od chvíle, co jsem před pár lety uzavřela s jedním z těchto moudrých ptáků jakési přátelství, mi připadá, že se usadili v našem přímém společenství pod starou střechou protějšího domu tak nějak úmyslně, jaksi ze sympatie. To bylo tak: Jednou na počátku jara, už se smrákalo, když jsem si všimla, že si naši zahrádku nějak podezřele očihuje pták v lesklém, šedočerném fráčku, asi tak dvakrát větší než kos. Zdálo se, že mu učarovaly zbytky lesklé hliníkové fólie, které jsem minulého léta rozvěsila na naše keříky a záhonky jako ochranu před ptactvem.

Kjak, kjak... volal hlubokým hlasem, jako by se podivoval a bez známky strachu opětoval můj pohled.

„Ty jsi vrána? Nebo nějaký havran? Jestliže přerostlý kos, tak proč nemáš žlutý zobák?“

„Errrr,“ zavřeštěl uraženě. Nejspíš nějaký malý vyhládlý krkavec, napadlo mě. Z encyklopedie jsem doma vyčetla pouze obecné údaje, jako že k vyhynutí je už odsouzeno na 1500 ptačích druhů počínaje obyčejným vrabcem a ke zhoršování dochází trvale a neustále. Viníkem je člověk, stálo tam. Neusínalo se mi lehce a bajky o krkavcích, kteří se objevili, aby člověku vyvěštili osud, se mi pletly i do snu.

Druhý den navečer se v zahradě objevil ten záhadný šedočerný pták zas.

„Kjak, kjak...“ pozdravil mě, jak se na staré známé sluší a zvědavě přelétal stříbřitě bílýma očima ze mne na čarovnou fólii. Charakteristická byla především jeho majestátní chůze – po zemi neposkakoval, ale hbitě si vykračoval vztyčený jako na chůdách. Ten vzpřímený krok byl nezaměnitelný, v duchu se mi objevila fotografie z encyklopedie: Opeřenec s šedou hrudí a krátkým masivním zobákem. Vysoce inteligentní, velice společenský, silně ohrožený, a zvláště chráněný druh, stálo tam. Kavka, no jasně! Jméno bylo na světě!

„Co tu děláte, pane Franz? Kradlo by se, že? V tom nejste sám, dneska krade kdekdo!“ Důležitě natočil hlavu vpravo vlevo, jako by o tom uvažoval, a klovl do lesklého alobalu. Tak to chodilo asi týden, až jednou si takhle zvečera vykračovali v naší zahrádce dva. S trochou fantazie to skoro vypadalo, že náš pan Franz se snaží na naše pozlátka nachytat družku. Ne, že bych je od sebe rozeznala, ale rituální namlouvací tanec nenechával na pochybách, že je to párek!

První pampelišky na vysokých stoncích už odkvetly, zbylo jen chmýří, které děvčata na vsi kdysi sfoukávala a počítala, za kolik let se provdají. Za těmito posly jara vyrazily pampelišky nové, držely se při zemi a louky a trávníky jich byly pár týdnů plné, jako by slunce marnotratně rozhodilo desítky a stovky miniaturních podobizen. Nikdy dřív jsem si tohoto zázraku nepovšimla. Stejně tak jsem se až z encyklopedie dověděla, že neexistuje jen známá pampeliška smetánka lékařská, ale desítky a stovky dokonce ohrožených druhů.

Moje kavky byly v té době obzvlášť pilné, vypadalo to, že téměř celý den neúnavně shánějí a sbírají v trávě všelijaký hmyz a žížaly a nepohrdly ani zbytky brambor a ovoce z kompostu. Brzy jsem objevila, co tuhle činorodost způsobuje – náš pan Franz se stal otcem! Jeho aktivita trvala asi měsíc, starostlivě jsem dávala pozor, aby se v blízkosti neobjevil nějaký sokol nebo snad straka a oddychla jsem si až tehdy, když mláďata vylétla z hnízda. Jedno se zdálo slabší, nedoletělo dál než k našemu kompostu, kde se o ně rodiče dál starali. Tehdy jsem měla příležitost obdivovat jeho světlé modré oči, které by leckterá blondýnka mohla závidět.

„Co mi budeš povídat,“ odepsal z osmi set kilometrů vzdálené Prahy náš kamarád Zdeněk, který stejně jako já každoročně v dubnu netrpělivě vyhlíží, zda se ze zimoviště vrátí „jeho“ hřivnáči. Od té doby, co si párek udělal hnízdo ve vidlicích břízky, která se haluzemi téměř dotýká jeho oken, bych o tomto méně běžném druhu holuba mohla i já napsat málem odborné pojednání. Z dopisů se skoro zdálo, že Zdeněk nedělá nic jiného, než vysedává za záclonou a sleduje klouzavý let samečka ke své vyvolené, při němž stavěl na odiv široký bílý pruh na svrchní straně křídel. Jeho tleskot křídly při vzletu podobně jako drsné „hrúú-hrúú“, by prý ze spánku probudilo i mrtvého.

„Ta milostná akrobacie, ta něha!“ jásal Zdeněk a několik dopisů se pak týkalo výlučně něžných dotyků zobáčky a vzájemného probírání a čechrání šedého a vínově červeného peří na hrudi i na výrazných bílých skvrnkách po stranách krku. Zdálo se, že k námluvám patří také pronásledování paní hřivnáčové s roztaženým ocasem a nafouklým voletem, a smím-li Zdenkovi věřit, i ozdibování a nabídka vegetariánského jídelníčku – totiž předkládání těch nejšťavnatějších březových pupenů a lístků. Na stavbě hnízda ve tvaru plochého talíře se podíleli oba. Holub přinášel suché větvičky, které samička šikovně splétala. Šlo to rychle, a ta spolupráce a láska! Také v sezení na vejcích a v krmení dvou holátek se oba střídali s dojemnou a příkladnou láskou.

„Kjak, kjak!“ Největší rány dopadají náhle a jako z čistého nebe. Šedočerná kavka letěla najisto, to místo měla dávno zmapované. Pohroma se odehrála na dva hlty, stačilo pár vteřin a původkyně neštěstí byla pryč, hřivnáči hlídkující svorně opodál neměli šanci zakročit.

„Ta kavka, jak se jednou namlsala, si to bude pamatovat! Opatřím si prak,“ oznámil Zdeněk stroze v příštím dopise. Za pár dní si ke své radosti i zděšení všiml, že se hřivnáči vrátili a začali si stavět hnízdo na stejném místě, snad jen o trochu důkladněji.

„Tady pomůže jenom prak!“ zopakoval svoji výhrůžku.
Na koho si to hraješ? Kdo ti dal k něčemu takovému právo? chtělo se mi odpovědět popuzeně. Tvoji holoubci mají malinkatý mozeček, to je to celé, ale že byla vetřelcem kavka, ne, to nevěřím! Kdyby sokol nebo straka, ale můj Franz by něčeho takového nebyl schopný!

Chodím loukou, zem je už zase vyprahlá a rozpukaná. Cítím se zmatená a trochu jako v pasti. Proč se tohle děje? Ti holoubci přece ještě nestačili žít! Jde všechno odbýt jednoduše tím, že život je pomíjivý? Půda těžce prokořeněná květy toužícími po vláze nedává odpověď. Bylo to nespravedlivé. Určitě to bylo nespravedlivé, ale máme právo vnucovat přírodě svoje představy a zákony? Nebylo by líp nechat rozřešení na nějaké vyšší moci, dát matce přírodě volný průběh a dovolit věcem, aby se prostě staly?
V mysli se mi vynořil úryvek Nerudovy básně:
„... Boj, všude boj, kam oko zře!
I věčné slunce, chce-li žít,
musí se s okolními slunci bít...“

Boj, boj a silnější vítězí? Musí to být, tohle stálé, kdo s koho? Jak ve zvířecí říši, tak v té lidské, jak mezi bestiemi, tak mezi národy? Bloumám kolem jak v začarovaném kruhu s pocitem, že mi život proklouzává prsty, aniž bych cokoli pochopila. Že hledám a sháním se po odpověd i někde mimo a nad sebou, a ona zatím mi je po celou dobu na očích všude kolem, v zemi, po které šlapu a třeba i v tom holubovi, který doplatil jen na to, že tak to prostě v životě chodí a musí být. Co s tím? Shýbnu se a sevřu v pěsti trs trávy. Možná se odpověď už brzy dovím, kdo ví?

Spustil se životodárný déšť. Čistí tělo i duši jak voda z křtitelnice.

KAREL ČAPEK – POŽEHNANÝ DÉŠŤ

Nejspíš má každý z nás v sobě nějaký zděděný kousek hospodáře, i když nám neroste ani pelargónie nebo mořská cibule v okně; jak na nás týden svítí slunce, začnem se starostlivě dívat k nebi a říkáme si na potkání: “Mělo by zapršet.”
“Mělo,” povídá druhý měšťáček. “Onehdy jsem byl na Letné, a už vám je tak sucho, že hlína puká.”
“A já jsem jel onehdy vlakem do Kolína,” povídá první. “Já myslím, že je hrozně sucho.”
“Měl by spadnout pořádný déšť,” vzdychá druhý. “Aspoň tři dny aby pršelo,” dodává první.
Ale zatím slunce praží, Praha ponenáhlu počíná páchnout uhřátou člověčinou, v tramvajích se melancholicky zapařuje lidská tělesnost, lidé jsou na sebe podrážděni a jaksi nedružní.
“Myslím, že bude pršet,” praví opocený tvor.
“Mělo by,” sténá druhý.
“Aspoň týden kdyby pršelo,” povídá první, “na travičku a tak.”
“Je příliš sucho,” míní druhý.
Zatím se sluneční úpal dusně podebírá, ve vzduchu kvasí těžké napětí, bouřky se převalují po obloze, ale neuleví zemi ani lidem.
Ale jednou zas na obzoru zahlučí bouřky, dýchne vítr nasycený vodou, a už je to tady: provazy deště crčí na dlažbu, země vydechne téměř hlasitě, voda šumí, bubnuje, pleská, drnčí do oken, ťuká tisíci prsty v okapech, běží stružkami a zvoní v kalužích, a člověk by chtěl křičet radostí, vystrčí hlavu z okna, aby si ochladil hlavu vláhou nebeskou, píská, povykuje a chtěl by se postavit bos do žlutých bystřin ženoucích se ulicemi.
Požehnaný dešti, chladivá rozkoši vody! Vykoupej mou duši a obmej mé srdce, třpytná a studená roso. Byl jsem již zlý horkem, zlý a líný; byl jsem líný a těžký, tupý, hmotný a sobecký; vyschl jsem suchostí a dusil jsem se v sobě tíhou a nelibostí. Zvoňte, stříbrné pusinky, kterými žíznivá země přijímá úder krůpějí; huč, letící závoji vody, smývající vše. Žádný zázrak slunce nevyrovná se zázraku požehnaného deště. Běž, zkalená vodičko, stružkami země; napoj a zkypři žíznivou hmotu, jež nás věznì. Všichni jsme vydechli, tráva, já, hlína, my všichni; takto je nám dobře.
Šumící liják ustal, jako by za šňůru zatáhl; země se rozzáří stříbrným oparem, v křoví se rozkřikne kos a vyvádí jako blázen; i my bychom vyváděli, ale zatím vycházíme prostovlasí před dům, abychom vdechli svěží a jiskrnou vlhkost vzduchu i země.
“Krásně zapršelo,” říkáme si.
“Krásně,” povídáme, “ale mělo by spadnout ještě víc.”
“Mělo,” odpovídáme, “ale i tohle byl požehnaný deštíček.”
Za půl hodiny prší znovu, dlouhými tenkými nitkami; to je ten pravý, tichý, dobrý déšť; tiše a široce prší úroda. To už není stříkající a crčící příval; lehýnce šelestí vzdušná a pokojná prška. Z tebe, tichoučká roso, ani kapka nepřijde nazmar. Ale mraky se rozhrnou a do tenkých nitek se opře slunce; nitky se trhají, prška mizí a země vydechuje teplou vláhu.
“To byl správný májový deštík,” libujeme si; “teď se to krásně zazelená.”
“Ještě pár kapek,” říkáme, “a stačí to.”
Slunce se naplno opře o zem, z vlhké hlíny stoupá parný znoj, dýše se těžce a dusně jako v pařeništi. V koutě oblohy se sbaluje nová bouře, vdechuješ horkou páru, několik těžkých kapek padne k zemi a někde z jiného kraje zavane vítr napitý deštivým chladem. Umdléváš v provlhlém vzduchu jako ve vlažné koupeli; dýcháš kapénky vody, brodíš se stružkami vody, vidíš na nebi sbírat se bílé a šedé balíky par; jako by celý svět chtěl teple a měkce roztát v májovou pršku.
“Mělo by ještě zapršet,” říkáme si. (*Zahradníkův rok)*

POUŠŤ A STUDÁNKA

Recenze knihy Vladimíra Stibora Dům u tekoucích vod

Klára Hůrková

Sbírka Vladimíra Stibora Dům u tekoucích vod přináší vyzrálou poezii básníka, který, jak se zdá, pro slova, obrazy a verše nemusí chodit daleko. Stejně jako předchozí sbírky překvapí i tento svazek nevyčerpatelným bohatstvím jazyka a odvahou, s níž Stibor spojuje slova do neobvyklých obrazů a nečekaných metafor nutících k zamyšlení. Básník jako by žil těmito obrazy obklopen stejně jako malebnou krajinou, v níž stojí jeho dům. Kniha je autorovou již osmnáctou sbírkou poezie a vychází k jeho 60. narozeninám.

Zdánlivá lehkost a přirozený tok básníkových slov jsou však zcela jistě výsledkem mnohaleté zkušenosti, pečlivé jazykové reflexe a důsledného třídění. Stibor je si dobře vědom toho, co mohou slova způsobit, popustí-li jim člověk uzdu: „A otevře-li se krajina / bude v ní lvice / běžící po hraně pouště a přílivu. / Těch slov, / jimž neumíme odpustit."

A přesto jeho verše dávají slovům prostor a svobodu srovnatelnou se snahami surrealistických umělců. Avšak navzdory tomu, že mnohé obrazy působí neskutečně, snově, jsou Stiborovy básně zasazeny do konkrétní reality, v níž prosvítá česká krajina s loukami, poli, lesy, kostelíčky a jeřabinovými alejemi. Právě ono napětí mezi konkrétní českou realitou (zejména krajinou) na jedné straně a znepokojivou, subjektivní a snovou realitou autorovy fantazie na straně druhé tvoří výraznou kvalitu Stiborovy poezie. Vzniká tak nezvyklý, silně individuální pohled na svět: "Česká pouť, polibek od harfeníka; / slzy, co kolem putují / jako zvířené listí, mozoly nádeníka. / S termity za tmy snídají."

Citovanou báseň "Česká pouť" jsem ještě před jejím zveřejněním v této sbírce překládala do němčiny. Přitom mě fascinovaly nezvyklé zvraty, které se na tak malém prostoru čtyř slok (mimochodem rýmovaných) odehrávají. Čtenář tuší za básní příběh, ten je však skrytý do obrazů, jež nechávají prostor jeho fantazii. Z konkrétní krajiny (ano, v Česku skutečně existují pouště!) vzniká metafora zpustošené země v sociálním a kulturním smyslu, která se ve finále jakoby slévá s osobním příběhem vypravěče: "Pouť, kdo by to čekal, jak moje milování / když nemohl jsem uniknout lvici uspávání; / vzala mě mlčky na hotel."

Dalším výrazným znakem Stiborových básní je jejich skrytý náboženský podtext, opět silně individuálně zabarvený. Často se objevuje motiv pokání – ve spojeních jako "režný hábit", "ušlapaná hlína", "kopřivový chrám". Ostatně i zmíněný motiv pouště, sugerující citovou a fyzickou askezi, se v básních opakuje. Velký význam také hraje téma zpovědi a odpuštění. Křesťanské symboly a rituální předměty – mešní víno, kadidlo, kazatelna, zpovědnice, kalvárie a mnohé další – jsou pro básně stejně typické jako přítomnost Jana Křtitele, Ježíše Krista a samotného Boha. Mnohokrát se také objevuje motiv krve, nejčastěji symbolizující bolest a nehojící se rány, ale také tajemství, jež není snadné rozluštit: "A otevře-li se krajina / jak v klášteře, / kde víno je teplé / a kněz pojídá zbytky noci; / pak si sáhne na hrdlo, / krvácí a nehojí se."

Osobní prožitky jsou v básních často povyšovány na spirituální zkušenost, někdy se dokonce mísí náboženský a erotický význam určitých pojmů, například "pokleknutí". Tento jakoby kacířský dialog s Bohem skrývá v sobě touhu najít za vším v životě vyšší smysl, i když se toto úsilí může většinou zdát marné: "Na tom slzavém údolí něco, / něco záludného jako ve vyhnanství; / můžeš si tam vzít sám sebe, / opřít se o zeď / nebo si ji nechat spadnout na hlavu."

Ale není snad každá dobrá poezie pokusem pochopit hlubší význam našich prožitků v tomto slzavém údolí – nebo alespoň vyjádřit údiv nad jejich silou a zachytit světélko poznání, které jimi občas probleskuje? V tomto smyslu lze chápat Stiborův verš, věnovaný básníku Petru Petříčkovi, jako krédo všech poetů: "Naděje možná není, / ale má tisíce malých sestřiček. / Postávají u pouštní studny."

Tato slova samozřejmě také evokují slavný citát Antoine de Saint-Exupéryho z Malého prince: "Poušť je krásná právě tím, že někde skrývá studnu." A přesně totéž lze říci o básních Vladimíra Stibora ze sbírky Dům u tekoucích vod. Navzdory melancholii, již vyzařují, skrývají v sobě velkou útěchu: studánku poznání.

krajane.net
= zajímavé internetové stránky
www.krajane.net,
určené k získání a výměně informací
JARO/PODZIM 2019
15

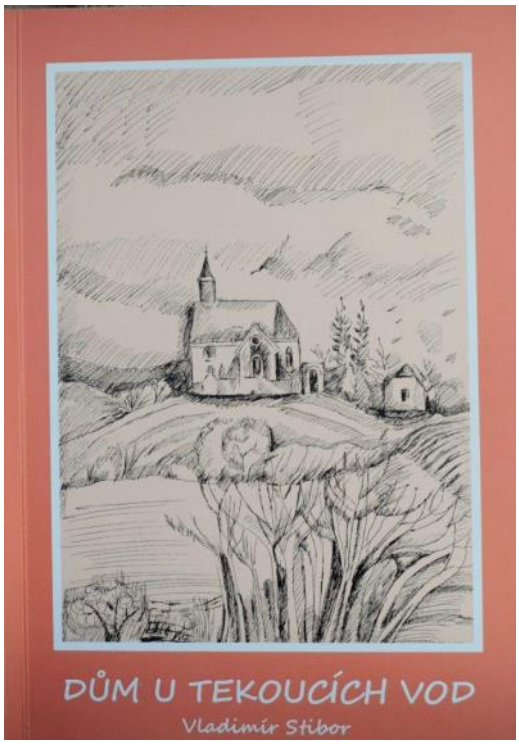

Vladimír Stibor

O MILOVÁNÍ

Věřím v nepotopitelnou loď,
věřím na tvá údolí
doufám v milování s tebou.
Přitahuje lodě ke břehu,
nechává je polévat ohněm;
zvedá kvůli nim mosty,
a dole v řečišti
nachází kosti i srdce ryb mezi křemeny,
kameny,
co nás tíží.

Mnozí je chtějí usmrtit
a chlubit se jimi.

ODPOVĚDI

Bolestí mohou trpět jen ti,
co tě nesměli potkat
a možná tě míjeli
na visutých mostech
z pečlivě spletených lián,
přesto říkají o tobě,
že jsi vším, čím bys měl být
v pravou chvíli
i za výkladními skříněmi
dětské onkologie v Motole.

Odpusť, ty můj Nejvyšší,
tam jsem tě nepotkal.

Stiborovy Almanachy… aneb stav Poezie v Čechách

Alena Klímová-Brejchová

Vlastně se musím přiznat, že mě zlobí, ale i rozesmutňuje, že zatím v Čechách, na naší rozdvojené literární scéně, nestálo nikomu za povšimnutí vydání dvanácti básnických Almanachů, jejichž editorem je jejich spoluautor, básník Vladimír Stibor. Ani jedna ze dvou organizací českých spisovatelů, jako je Obec spisovatelů a Unie českých spisovatelů, které vznikly nedobrým a zbytečným rozštěpením tehdejšího fungujícího Svazu spisovatelů po roce 1989, si nikterak významně nepovšimla, že v té české kotlince kdosi shromáždil mnoho básníků, a to nejen z České republiky, ale i Čechů z USA, Švédska, Dánska, Německa, Slovenska, Chorvatska, Švýcarska, dokonce i z daleké Austrálie. Mnoho přispívajících vlastní dokonce v těchto dvou organizacích členské legitimace.

Ve Stiborových Almanaších, které přicházely na svět už od roku 2003 - a pro absolutní nedostatek financí jsou prezentovány v chudičkých kabátcích, což je velká škoda, je zastoupeno mnohdy až sto básníků. Je to snad málo? Mnozí krutí kritici, a těch vždy bude dostatek, budou vznášet nejrůznější námitky, že se tam chtějí zviditelnit lidé nezralí, že mnoho básní je zaměřeno ryze subjektivně a nevypovídá o soudobém stavu vyspělé lidské, tvůrčí populace, že je to nedokonale řemeslnicky zvládnutá a málo profesionální výpověď literátů této doby, kteří se rádoby pasují do výsostné pozice básníků, a vůbec, poezie v dnešním dravčím a požitkům těla holdujícím světě je „nekomerční“ a basta.

Jak slepí jsou tito kritici! V Almanaších je samozřejmě část básníků, lidí zdravě tvůrčích, kteří jsou teprve na cestě, ale jsou tam i ti už zralí a schopni přetvořit svůj pocit světa do slov, která souzní s dušemi mnohých a příznivě je osloví. V těchto Stiborových Almanaších jsou však i ti, kteří byli jaksi vesmírem vyvoleni k poetické tvorbě. Samozřejmě, že je jich jako šafránu. Vždyť se říkávalo v dobách dávných, že například na Lesbu byl před skoro šestadvaceti století básník králem. Králové si stěžovali, že oni sice mohou být králi, ale básníky být nedokážou, protože být „básníkem“, znamená se jím narodit, dostat duši jemnou a zranitelnou jako je kůže psů Naháčů, a být jaksi „vyladěn“ k tomu závratnému sférickému šepotu, který za podivuhodných a těžko definovatelných podmínek je sdělným a jen právě této oslovené bytosti slyšitelným…

Přede mnou, na psacím stole, leží vysoký štůsek útlých básnických sbírek spisovatele, básníka a editora, Vladimíra Stibora. Vlastním také několik jeho prozaických knih a sborníků, týkajících se po většině zajímavých příběhů z „Kraje lidí a kamenů“, z kouzelného a inspirujícího Sedlčanska pod vrchem Cunkovem. Poblíž něho se v roce 1959 pan básník narodil. Tady se též tento neuvěřitelně plodný muž s nesmírnou houževnatostí pouští i do málo v české kotlině navštěvovaného prostoru. Od roku 2003 až do doby dnešní dovedl k porodu už výše zmiňovaných dvanáct literárních dítek… básnických Almanachů.

Vladimír Stibor vzhledem určitě nepřipomíná astenického zasněného básníka z lidských archetypálních představ. Je to mohutný muž, s veselou opálenou tváří a laskavou povahou. Dokáže vzít ve chvílích, kdy jde o samu obživu jeho rodiny, do ruky sekeru a pokácet lán lesa. V této době, a je to zajímavé už z toho důvodu, že významní muži Česka pracovávali v pivovarech, pracuje jako dělník v kotelně Lobkovického pivovaru na Sedlčan-

sku. Je evidentní, že vůně sladu, té „duše“ zlatavého moku, nasládlá vůně klíčícího ječmene z Hané ve sladovnách i vůně chmelení naším zeleným zlatem, nikterak neumenšila tvůrčí invenci tohoto muže. Prakticky jen v přestávkách mezi tvrdou a skrovně placenou prací kotelníka vznikl poslední, dvanáctý Almanach, s názvem Delty domovů, ve kterém je zastoupeno „jen“ sedmdesát básníků z celého světa. Nejmladšímu je šestnáct a nejstaršímu devadesát let.
Lze si ho představit, jak usilovně a s velkou zkušeností a empatií pracuje na poli editorském a shrben nad klávesnicí PSčka, stylizuje výtvory mnohých, Múzami více či méně líbaných bližních, do výše zmíněných Almanachů. Vymýšlí pro ně názvy, které jsou dokonale poplatné jeho básnické invenci. Rodí se sousloví jako: „Země, v níž se rozednívá“, „Básníci z podkroví“, „Ptáci z podzemí“, „Pastýři noci“, „Rybáři odlivu“, „Pastýři noci“, „Schodiště příběhů“, „Před hradbami noci“ i „Slova nejsou tam, kde je vidíme“, „Řeka úsvitu“, „Noc plná žen“ i ten poslední Almanach - „Delty domovů“, který byl slavnostně uveden mezi čtenáře a milovníky poezie 28. června 2019, opět ve Slovenském domě v Praze 1, v Soukenické ulici, kde je pro české básníky příznivě naladěné a krásné útočiště.

Je příjemné a duši povznášející vnímat, jak rychle přibývá těch, kteří touží do těchto Stiborových Almanachů ukotvit svoje veršovaná dílka. Lidé posílají básně z mnoha světových destinací, je jich 54, za rok 65, další rok už 70, 83, 100. Jejich do Almanachů přiložené krátké životopisy svědčí o tom, že jsou to vysoce kvalitní lidé z nejrůznějších profesí. Lidé milující a ctící samu „Královnu Poezii“. Lidé vysoce tvůrčí. Další zajímavostí je to, že pan básník a editor, Vladimír Stibor, vymýšlí velmi zajímavé otázky, na něž žádá krátká zodpovězení, a tak tyto drobné myšlenkové celky mají svěží a neopakovatelnou výpověď o jednotlivých tvůrcích této almanachové poezie.

Jak nelehké je v dnešním prostoru adorované komerce na trhu české knižní tvorby uplatnit jakékoli - i vynikající knižní dílo, by mohl patrně pan básník vyprávět… Mnozí z nás přispívajících, mnohdy zrozením do totalitní doby nesmyslně stigmatizovaní tvůrci, toto bezesporu též bolestně vnímají. Vždy, po nepříjemných peripetiích s vydáním dalšího Almanachu (i finančních samozřejmě), se Vladimír Stibor zapřísáhne, že už žádný další Almanach nebude. Všichni chápavě a smutně přikývneme. I když ho obdivujeme. Ale za chvíli opět už slyšíme: „Vždyť mi dochází tolik, tolik příspěvků z celého světa… tak nevím, možná…, seženu-li trochu peněz a nakladatele…?“ Jó, kdyby šlo o vydání kuchařky, to by byla jiná! Ale než tento silný porodník dovede k porodu novou knihu-Almanach, je nutno ještě hodně kroků podniknout a mnoho neschůdných cestiček prošlapat. Musí být doslova škemráno o finanční výpomoc při vydávání sbírek i Almanachů, a je evidentní, že mnohé bohaté instituce dnes ruku otevřenou nemají. Nelze však už chápat a odpustit, že ti, kteří napomáhat mají, jsou k tomu dokonce státem určeni, jsou nevšímaví a nenápomocní.
Na základě současného materialistického přístupu k lidské tvorbě vznikla někdy na počátku nového tisíciletí nesmyslná fabulace, že produkce básnické tvorby – poezie… je „nekomerční záležitost“. Ano, určitě lze říci, že jen malé procento vysoce vyspělých jedinců rozumí básním a dokáže se naladit na výsostný výboj básníkovy mysli v okamžiku jeho inspirace, a tudíž má potřebu koupě. Dávná paní Sapfó i bojovný řecký bard Alkáios by se nad tímto současným stavem literatury jistě se smutkem obrátili v hrobě! Nemluvě o chudákovi Orfeovi, kterému prý thrácké ženštiny utrhly hlavu a tělo roztrhaly. Hlavu a jeho lyru, dávné barbito, moře odneslo až k ostrovu Lesbu, a tam prý… dosud… jeho zpěv zní nad hrobem jeho úst. Tam prý též, od té doby, zpívají slavíci nejkrásněji. Už tehdy to někteří bardi neměli lehké. Avšak po celá tisíciletí byla světová tvorba dobrých básníků spíš nadčasovým elementem, ozdobou literatury a sami vládci tohle cítili. Za jediný zažloutlý rukopis, například Rimbaudovy či Verlainovy básně, by se i dnes patrně vydražily milionové částky. Básníky se zkrátka lidé rodí i když trocha řemeslné práce v jejich tvorbě být má. Jejich inspirovaná tvorba, jakýsi tisíci voltový výboj imaginace, je výsostným darem lidstvu.

O to úžasnější je, narodí-li se nějaký sedlácky zdravě vypadající Sedlčan nejen básníkem, ale i editorem, manažérem, dřevorubcem, pečlivým tátou a láskyplným manželem, a doslova nadějí těch, kteří nevědí, jak prezentovat svá dílka. Je možno s gurmánskou chutí procítit, jak se ve svých básních Vladimír Stibor stává navíc ještě náruživým milencem, Berberem, ale i nosičem beznohých. Vytrhává hvězdy z kořenů a při tom touží po té jediné, jíž stékají sedmikrásky po mladém hrdle… Pro verš noří ruce do nádob z nejstaršího jílu… a přežívá i s *ne-Lehkým škrábnutím* („Lehké škrábnutí“ – název sbírky).

Osobitý styl a svěží esprit oslovujících metafor tvoří jedinečný obraz duše tohoto, tak trochu surrealistického, českého básníka. Básníka, spisovatele a pracovitého editora nejen Sedlčanska. Osnovou i útkem jeho života i díla je však bezesporu lidská obdarovávající, ale jaksi i příjemně mužná láska. Ve verších bez zábran ozřejmuje její úchvatný prožitek. Definuje svůj vlastní *pocit světa* a tím pomáhá ke kouzelnému prozření i nám ostatním. Jistě toto vše, ale i veškeré jeho heroické usilování bude jednou kladně souzeno a lze si přát jediné… Aby to bylo ještě za jeho života.

V rámci své spolupráce se zahraničními Čechy a Slováky po celém světě, podporuje ČSÚZ jako jeden z mnoha svých projektů také vydávání celoaustralského krajanského listu Čechoaustralan.

JARO/PODZIM 2019

17

DEN VZPOMÍNEK

Vladimír Cícha

Zvláštní den. Zvláštní tím, že už se nemůže opakovat. Narodit se lze jen jeden (většinou) jediný den. Tak tomu bylo ode dneška před osmdesáti lety. Když mi bylo padesát a pomyslel jsem na přechod století dvacátého do jednadvacátého, na rok 2000, byl jsem si téměř jist, že toho se nemůžu dožít. Dožil a dostal jsem k tomu ještě bonus sedmnáct let, možná proto, že jsem byl, jak se tady říká, ‚good boy'.

Není to tedy dosti dobrý důvod k různým úvahám, zamyšlením, připomínkám dobrého i horšího, co v tom dost dlouhém čase se mi přihodilo? A dokonce na úvahu o převtělování, reinkarnaci, posmrtném životě?

A snad vzhledem k tomu dost vysokému číslu spojenému s mým životem, oddal jsem se představě. Konkrétní, a to v podobě setkání s kamarádem Jiřím P., který svět opustil již před čtyřmi roky. Připadá mi to spíš jako rok či dva, asi díky ošidné relativitě času a věcí. Jiřího jsme poznali asi po roce života v novém domově ve Winnipegu a prožili jsme spolu mnoho krásných chvil a událostí až do našeho přesunu do Vancouveru. Jirka si nebyl jist, že děláme dobře... -Bohunko ty šídlo, tebe pálí dobré bydlo!- říkal mojí ženě. Dobré bydlo nás nepálilo, spíš to byl dost krutý mráz, komáři, někdy invaze housenek. V protikladu bylo krásné jezero Winnipeg s pláží téměř přímořskou, jezero Falcon, White Shell Park a hlavně přátelé. Ale stalo se, oceán nabyl na přitažlivosti, stejně jako nejpříjemnější počasí z celé Kanady, ve Vancouveru a Britské Kolumbii. Tak plynul čas a nám se ve Vancouveru líbilo.

Po mnoha letech, když jsme si udělali v podstatě nostalgický výlet do Winnipegu, a s Jiřím a jeho ženou Janičkou jsme se setkali, měl jsem pocit, jako bych se s nimi rozloučil před dvěma dny! Jirka byl typ člověka, který ke svým názorům a moudrosti nepotřeboval žádný diplom. Měl jemný, klidný vtip a některé jeho připomínky mám v paměti dodnes. O tom, jak na skle pod stěračem svého zaparkovaného automobilu našel pokutový blok, informoval: -Přišel jsem o chlup pozdě, ale stačil ještě vidět, jak mi slimák zasouvá tiket pod stěrač!- Ojeté pneumatiky nazýval cvičkami, lehkou to obuví dobře známou z mládí. Hrál pěkně na kytaru a zpíval měkkým, příjemným hlasem, jehož lehkost připomínala mi Deana Martina. Byl všestranný sportovec, výborný hokejista, znamenitě ovládal ping-pong, dobře i tenis. Doma cvičil pravidelně, jednou z jeho posilovacích dávek bylo 500 kliků (nebo dokonce 1000?) denně. Miloval svého psa, na procházkách s ním ochočil si vránu, s níž komunikoval.

Manitobská zima to byla a to hlavně v počátečních letech naší emigrace, kdy jsme začínali, ale neměli ještě starosti s údržbou či zvelebováním později nabytých domů, a spojovalo nás potěšení, že jsme se navždy zbavili dohledu domovních důvěrnic, v horším případě mocnějších kapacit; krutá zima, která činila naše časté párty a dýchánky dobře zdůvodněnými; legrace až sranda, whisky tehdy i pro nás levná v hojnosti, brandy, a jiné lahodné tekutiny, čím větší byl venku mráz, tím větší teplo nám dodávaly… na tohle bych si s Jiřím jistě s chutí zavzpomínal při tom imaginárním setkání. Jistě by si také vzpomněl, jak mě často na těch podařených večírcích pobízel k intenzivnějšímu pití slovy: -Vymlaskni to, šéfe!- což byla latentní připomínka našich hokejových zápasů a našeho společného obdivu Vladimíra Zábrodského zvaného šéf – a já mám shodou okolností stejné křestní jméno, ne ale hokejové mistrovství.

Na Jiřího a jeho ženu bylo absolutní spolehnutí v situacích, které vyžadovaly nápomocnou ruku. Za poměrně dlouhý život, ač jsem nikdy nebyl typ, kterého kamarádi a přátele vyhledávali jako můry svit lampy, přátele jsem měl, i několik kamarádů, což je, dle mého názoru, vyšší stupeň přátelství. Jedním z takových byl Jirka.

Jaká to shoda... Smrt není zlá, hrozné je umírání! - napsal jiný Jiří... Wolker. Můj přítel, ten šibal, který měl pozorné oko pro situace, které svým osobitým způsobem vtipně zaznamenával, byl velmi hodný člověk. Jak už v podobných případech, žel bývá, sotva si zasloužil tak krutý průběh posledního necelého roku života. Ten potvrdil slova básníka. Dramatická a bolestná byla jeho pouť ke chvíli, kdy nás opustil navždy. Rakovina je strašná. V jeho případě zbavila jej jedné ze základních radostí, a to navíc životní důležitosti: najíst se. Nemoc postihla jícen. Z jeho sportovního těla, které nedbalo kalendáře, v několika měsících stala se smutná troska.

Snad, neboť jak říkávala moje babička, a proč by tomu tak nemohlo být i v jiných sférách - všechno je možné pod sluncem... kdybych se s Jiřím setkal na věčnosti, jistě bychom si povídali jen o těch báječných veselých časech našeho přátelství, jež vzniklo v té zvláštní fázi našich životů, jež jmenovala se emigrace...

Douška: Napsal jsem: tak plynul čas a nám se ve Vancouveru líbilo. To byla pravda. Z ní dnes zůstala jen ta o krásné okolní přírodě, v níž je Vancouver položen. Sotva ale o počínání těch, kterým dána moc, a kterou zneužili k proměně města cizím kapitálem. Ano, milý Jiří, nějak nás začíná pálit vancouverské bydlo…

AFFORDABLE INTERNATIONAL LAW FIRM

Affordable International Law Firm nabízí právní pomoc ve všech oblastech platného práva v České a Slovenské republice, v ostatních státech Evropské unie, a taktéž v Austrálii. Máte-li zájem efektivně vyřešit vaše majetkové, rodinné, pracovní, obchodní, finanční, daňové, či jiné záležitosti v kterékoliv z výše uvedených jurisdikcí, obraťte se na naši advokátní kancelář: Tel. 1300 332 028, +61 (0) 412 970 251, email: info@affordablelawfirm.com.au. Naše právní služby jsou dosažitelné a dostupné kdykoliv a kdekoliv. Pomáháme našim klientům po celé Austrálii a jsme připraveni pomoci i vám!
www.youraffordablefirm.com

jooble Mezinárodní vyhledávač pracovních nabídek https://cz.jooble.org/

OSLAVA PŘÍRODNÍCH KRÁS

Soňa Svobodová

- probíhá v obrazech známé slovenské malířky a velké milovnice přírody Dariny Vankové, která díky svému nenapodobitelnému a citlivému vnímání dokáže tyto krásy přírody zhmotnit ve svých obrazech k takové dokonalosti, že při jejich obdivování cítíte příliv osvěžující energie přírody, která dobije vaše osobní baterie.

Paní Vanková, v kolika letech se u vás projevil výtvarný talent, a po kom jste ho podědila?

Myslím, že už v detstve. Od malička som bola kreatívny typ a mala potrebu tvoriť čokoľvek. Moj dedko Karol Vanko – veľký cestovateľ, prednosta stanice a vášnivý egyptológ mal krásné písmo, sloh aj výtvarný talent. Bola som obklopená obrazmi, ktoré si vozil z ciest a výpravne nám o tom rozprával. Myslím, že to sa mi hlboko vrylo do podvedomia a ovlypnilo ma.

Díky tomuto citlivému vnímání přírodních krás bývátе často přirovnávána k nejpoetičtějšímu českému malíři Otu Janečkovi. Jak se s tímto přirovnáním ztotožňujete?

Ja maľujem, čo milujem a v čom sa rada strácam. Vlastne až od ľudí sa dozvedám, čo to vlastne maľujem.

Takže se dá říci, že při tvorbě obrazu vás pohltí dané téma tak silně, že vnímáte pouze jeho tvorbu?

Čím viac maľujem, tým viac prichádzajú nápady. Nejak všetko ide potom samé.

Vaše obrazy jsou propracované do nejmenších detailů. Tvoříte je podle skutečnosti, štětcem, tvarujete špachtlí či rukama do hladkých, nebo reliéfních struktur, a to vždy s velkou pečlivostí a úctou k danému námětu a jeho barvě. To musí být velmi náročné…

Ano, je to veľmi prplavá a na čas náročná práce, na obraze pracujem cca mesiac aj viac.

Vedete si také o svých obrazech nějaké zápisky, abyste třeba měla přehled, kolik jste jich již vytvořila?

Mala som to v pláne, no už sa v tom strácam, ale viem o každom obraze, kde je. No, nemám to zrátané, ale viac než tisícovka to bude.

Na vašich obrazech může návštěvník vašich výstav spatřit a obdivovat východ slunce, mlhy, ranní opar, trávu, květiny, bylinky, lístečky travin, ale současně i vstřebávat pocity štěstí a radosti spolu s upozorněním a zamyšlením nad tím, jak je příroda křehká a pro život člověka nesmírně důležitá a potřebná, a jak je nutné ji začít vnímat a chránit před neustálou devastací…

Vždy som obdivovala Claude Moneta a jeho lekná. Mám sen namaľovať moju lúku vo veľkosti, ako sú jeho lekná v Musée de l' Orangerie. Milujem ten pocit, keď sa ocitnete na takom mieste a úplne vás to pohltí a prejde mráz po celom tele.

Máte také své nejoblíbenější přírodní kouty/ lokality, které vás inspirují k tvorbě vašich nádherných obrazů?

U nás v Lednických Rovniach máme krásný park v anglickom štýle, ktorý milujem a kde som asi denne. Mimochodom v našom parku sa nakrútil prvý hraný film s názvom Únos v roku 1910. Fascinuje ma to a robí to náš park výnimočným.

To je velmi zajímavé zjištění – první hraný film a první slovenská malířka, která čerpá v tomto parku inspiraci ke své tvorbě…

To je námet na obraz, zachytiť film na plátne... ďakujem. V ňom sa spoznal dedko s babkou. Aj keď mal po gymnáziu plány študovať teológiu, osud rozhodol inak. Park a náš kaštieľ je to najkrajšie, čo tu máme. V chodbách kaštiela mám stálu galériu svojich obrazov, kde má sídlo miestná sklárеň RONA, ktorá ma veľmi podporuje.

Vystavovala jste již ve Vídni, v Londýně, v pařížském Louvru, ve Slovenskom dome v Praze a jinde. Bylo pro vás ve vašich začátcích hodně těžké dokázat se prosadit v současném výtvarném světě?

Myslím, že v každej oblasti a profesii je ťažké sa presadit. Za všetkými sú roky práce. Nie som súťaživý typ ani netúžim po oceneniach. Šťastnou ma robí, ak to, čo namaľujem, niekoho osloví, páči sa a zavesí si moje dielo doma. Ak by to nik nechcel, by bolo pre mňa frustrujúce a pocit, že asi robím niečo zle. Na Slovensku sa ma často pýtajú, či z umenia vyžijem. Raz som sa ocitla vo viedenskom ateliéri známého fotografa, kde mal na stene obrazy temné, depresívne od mladého umelca, ktorý spáchal sebevraždu, lebo nepredal ani jedno dielo… V Londýně či Paríži vás vnímajú ako talentovaného umelca, obdivujú dielo, zaujímajú sa o postupy, techniku a skúmajú dielo pod lupou.

Myslíte si, že je to oproti Čechům a Slovákům dáno větším - vyzrálejším a citlivým smyslem a přístupem Angličanů a Francouzů pro vnímání krásy a života?

V Londýně a Paríži som len vystavovala, nikdy som tam nežila, neviem posúdiť. Ale moja kamarátka Blanka žila v oboch krajinách a zde je jej poznatok.

„Zdá se mi, že ano. U nás to máme jako nějaký společenský status. Ve Francii, i když se lidé o umění zajímají, tak ho až přímo žijí. Prožívají srdcem. Asi to má co dělat s jejich (přece jenom) spíš latino (jižanským) způsobem života. Je to pro ně srdeční záležitost. Angličané to berou dost vážně a s respektem.“

Tvoříte pouze obrazy nebo ráda zkoušíte i nějaké nové výtvarné projekty?

Maľujem len olejomaľby na plátno, láka ma všetko. Jeden život mi na to stačiť nebude. V hlave mi beží nonstop film, čo všetko ešte chcem stihnúť. Je to ako rozbehnutý rýchlik, nedá sa z neho vyskočiť. Som kreativec a neustále musím tvoriť. Mám takú poruchu, že neviem nič nerobiť. Tým čo robím, som posadnutá. *(smích)*

Takže vlastně zároveň u tvorby svých obrazů i relaxujete?

Asi ano, pravda je, že keď začnem tvoriť, je mi fajn a vonkajší svet nevnímam. Ale na druhej strane je to veľa hodín strávených zatvorená o samote.

Co byste poradila návštěvníkům vašich výstav, kteří by projevili přání mít některý z vašich obrazů doma, aby se z něho mohli těšit a čerpat každodenní příliv čerstvé energie?

Umeniu netreba rozumieť, umenie sa má cítiť. Ide o pocit, aký vo vás vyvolá dielo... je to len na vás, na čo sa chcete doma pozerať.

Můžete našim čtenářům prozradit na čem v současné době pracujete?

Neustále mám doma rozmalovaných viac obrazov, no lákajú ma iné témy. Najviac nápadov prichádza v procese tvorby, čiže netuším vopred čo nové vznikne v mojom atelieri… je to záhada…

Obrazy Dariny Vankové najdete na www.darinavankova.sk, kde můžete malířku rovněž kontaktovat v případě zájmu o koupi.

Karel Čapek – V ráji

Já nevím, co znamená to
a jaký v tom smysl je pravý:
zkazka ze starých časů
mně nechce vyjít z hlavy.

Když Adama Pán Bůh stvořil
(tak patrno je v té báji),
přidal mu ještě Evu
a žili jako v ráji.

Leč v ráji tom též had byl,
jenž na jejich štěstí sočil,
a proto se zastavil s Evou
a sem tam hovor stočil.

Následkem toho Eva
v důvěrné vzdychla chvíli:
"Kam pojedem letos v létě,
můj Adame, můj milý?

Hleď, v ráji nejsou hory
a moře v ráji není,
zkrátka v tom ráji v létě
to není k vydržení.

Pořád jen dřepět v ráji,
já se té nudy lekám;
Adame, máš-li mne rád, ach,
Adame, jeďme někam!"

Hospodin slyšel to ovšem
a zahřímal v svém hněvu:
"Adame, s rájem je konec!
Já vím, že poslechneš Evu.

Teď jdi, kam je jí libo,
do hor anebo lázní,
však slyš, jaký trest vás čeká,
vy první a dědiční blázni:

Jíst chléb v potu tváře budeš,
nevyjdeš nikdy z dřiny,
a místo odpočinku
pojedeš na prázdniny!"

Lidové noviny 4. 8. 1934

David Černý - Hawking

ČECHOAUSTRALAN přináší v záhlaví svých stránek citáty moudrých, které nás nepřestávají inspirovat silou myšlenek platných mnohdy po celá tisíciletí. K oblíbeným filosofům a velikánům všech dob se připojuje v našem století i osobnost Stephena Hawkinga.

Stephen Hawking (8. 1. 1942 – 14. 3. 2018) byl populárním britským vědcem, kterému ani amyotrofická laterální skleróza nezabránila v tom, aby se stal jedním z nejuznávanějších myslitelů. Jak se mu podařilo obstát tváří v tvář smrtelné diagnóze? Jeho životní síla i moudrost jsou obsaženy v jeho citátech: -

Za prvé, dívejte se nahoru na hvězdy, a ne dolů na nohy. Za druhé, nikdy nepřestaňte pracovat. Práce vám dává smysl a život je bez ní prázdný. Za třetí, pokud budete mít štěstí a najdete lásku, pamatujte, že je tam, a nikdy ji nezahoďte.

Která česká jména se dávají, a která naopak ne?

Trendy v dávání jmen jsou často velmi nepochopitelné, a přestože většina z nás ze svého okolí ví, co je moderní, v přesných datech často tápeme. Jak tedy dítě raději nepojmenovat?

Pojmenovat dítě "Adolf" si posledních 70 let jen tak někdo nedovolí. Ostatně, zrovna u tohoto jména je u nás věkový průměr právě těsně pod 70 lety; jeho boom nastal v letech 1939 a 1940, pak už šla jeho četnost dolů. Ani krátkodobá resuscitace jména v 50. letech se dlouhodobě nechytla a posledních pár dekád se u nás ročně narodí Adolfů, co byste napočítali na prstech jedné ruky.

Ne tak dramatická, ale přesto poněkud obdobná situace je kupříkladu u jmen jako Věra, Marie, Marta, Josef nebo František, kterých bylo nejvíce ve 40. letech. V dalším desetiletí dominovaly Hany, Evy, Jany, Heleny či Vladimíři, kterých kolem sebe máme dostatek i dnes, přesto největší boom mají už za sebou.

V poslední pětiletce naopak můžeme sledovat velký nárůst Oliverů, Sebastianů a Eduardů; mezi dívkami se pak výrazněji objevují Emmy (i Emy), Rozálie, Viktorie a Sofie. Tedy naštěstí žádné obskurnosti, spíše moderní jména převzatá z cizích jazyků. Samozřejmě se objevily i nějaké ty ústřelky jako Arvis, Tamika, Bentley, Dárius či Vojtěška, ale konzervativci se mohou uklidnit – o žádné výrazné trendy se nejedná.

Zajímavá je však i statistika těch, jichž je čím dál méně – za posledních pět let každoročně klesá počet Lukášů, Davidů, Patriků, Kateřin, Lucií a Michael. Nejedná se však o nijak dramatické poklesy, pouze každé období prostě má své favority.

Velkými vyznavači obskurních jmen jsou samozřejmě Američané. Pojmenovávání dětí po místech či věcech, jež jsou se zámořskou kulturou spojeny, je tam velmi tradiční. V poslední době se tam však začínají rozmáhat i jména odrážející moderní smýšlení rodičů – děti dostávají jména související s duchovním rozvojem či zdravou stravou.

Obrovská je například popularita jména Kale, což znamená kapusta. Především v Kalifornii s rozvojem zemědělství nabrala Kapusta na oblíbenosti. Populární se však stávají také Harmony (Harmonie), Peace (Mír) nebo Hope (Naděje). V roce 2018 si však zámožští rodiče oblíbili i poměrně nerozumná jména jako Kiwi, Hazel (Líska), Maple (Javor) či Saffron (Šafrán). Koneckonců, čtrnáctiletá dcera Gwyneth Paltrow a Chrise Martina jménem Apple (Jablko) by na toto téma jistě mohla vyprávět...

Takže, příliš inspirovat se raději nenechávejme a buďme rádi za relativní konzervativní rodiče v našich končinách. *(iprima.cz)*

M. & E. ENERCON INC.

Vladimír Cícha

Náš přesun z Winnipegu do Vancouveru neudál se v nejpříhodnější době, bylo to na počátku osmdesátých let minulého století, menší ekonomická recese, útlum. Ocitl jsem se na pár týdnů na podpoře v nezaměstnanosti a čekal na sebemenší nadějnou zprávu z Profesionální Asociace, kde jsem měl resumé.

-Ask for Mr. Inch,- sdělil jednoho dne příjemný hlas v telefonu spolu pak s udáním adresy firmy M. & E. Enercon Inc. Cesta z domu trvala autem čtyřicet minut a místo jsem našel celkem snadno. V podlouhlé místnosti, do níž jsem vešel, seděl u rýsovacího prkna šviháckýchlapík v khaki košili, s kravatou s jehlicí, elegán nepochybně o něco starší než já, ostříhaný nakrátko. Měl dokonale upravený knírek typu Clark Gable. Vypadal jako ten nejlepší prototyp amerického poddůstojníka, ne-li důstojníka.

Pozdravil jsem a ptal se po panu Inchovi. Fešák se uklonil a nahlédl do jedné ze dvou přilehlých místností. Z ní vyšel menší zrzek s plnovousem a očima uloženýma dost blízko sebe, zapadlýma pod nadočnicovými oblouky. Měl na sobě též kravatu a košili s krátkými rukávy neb byl teplý začátek podzimu, a kalhoty barvy pepř a sůl, na kolenou, zdálo se mi, malinko opotřebované.

-Would you like a cup of coffee, or tea?- zeptal se mne muž vzhledu amerického důstojníka, než mi Mr. Inche a sebe představil. Jmenoval se George.

-And what about you, Mike?-

-No, thank you, I already had one, and I decided to keep my consumption under control!- pravil Mr. Inch.

-Coffee, please,- řekl jsem a posadil se ke kulatému stolu. Mr. Inch se rozpovídal o historii malé firmy M. & E. Enercon a proč vlastně jsem tady. Připomněl kolegu, po kterém teď bylo místo volné, a které bych v případě dohody měl zaujmout.

-Měli jsme odlišné názory na provoz a existenci firmy, na kvalitu práce, organizaci, a bylo nezbytné, v zájmu budoucnosti a reputace, abychom pokračovali odlišnými cestami,- sděloval a rytmicky kýval pravou rukou, jejíž palec, ukazováček a prostředník tvořily elegantní kroužek.

Informoval o své funkci prezidenta firmy, neboť měl profesionální razítko, kterým mohl zajišťovat díla firmy, jejímž majitelem a vůdčí postavou byl George, takové razítko nevlastnící, jak jsem se záhy dozvěděl. Ale…

-He knows a lot about mechanical systems, but his main role is the co-ordination!- pravil Mr. Inch a nakláněje se z místnosti zeptal se:

-Do you have a minute, George?-

-Of course,- a vešel fešák a já měl pocit, jakoby se u pacienta vystřídali dva lékaři-specialisté.

-Snažíme se profesi navrátit ztracenou prestiž,- pravil George a já naslouchal pozorně a brzy jsem měl dojem, že se stávám členem sice malého, ale významného společenství, snad i nějaké odnože Svobodných zednářů, a že poslání firmy M. & E. Enercon je klíčové pro budoucnost konzultační činnosti a to nejen v Britské Kolumbii.

Pak George povstal z poměrně nepohodlného štokrlátka, šaramantně se usmál a do místnosti vešel Mr. Inch, P. Eng, jakoby řízený nějakým walkie-talkie. Pohlédl na roli mých výkresů a požádal mne, abych je rozbalil.

-They are just a preliminary sketches,- řekl jsem. Mr. Inch po kratičké prohlídce konstatoval:

-Quite nice for the preliminary sketches!-

Než jsme se nadáli, bylo poledne.

-What about a light lunch, - pravil Mr. Inch skromně.

-Sure, go ahead,- řekl George a zůstal v kanceláři, když jsme ji s Mr. Inchem opustili.

V průběhu oběda se mi zdálo, že moje šance slibně rostou. Mr. Inch byl nespokojen se současným stavem konzultačního oboru. Podporoval jsem jej několika kritickými připomínkami.

-You are right!- souhlasil nadšeně. -A good point, very good point!- chválil mě a zapíjel svá slova mlékem. S úsměvem mne informoval, že je bezmála zavilý odpůrce

Hotel Vila Olga

Krásný, zrenovovaný rodinný hotel Vila Olga v Jevanech se nachází v přírodní rezervaci Voděradské bučiny. Hotel je obklopen kaskádou rybníků, rozlehlými lesy a nádhernou přírodou.

Vila v prvorepublikovém stylu nabízí ubytování v komfortních pokojích s výhledem do zahrady. Pokoje jsou vybavené satelitní LCD TV, minibarem, psacím stolem, bezplatným Wi-Fi připojením a koupelnou se sprchovým koutem a toaletou. Výborná snídaně zahrnuta v ceně. K dispozici salónek a prostorná společenská místnost. Součástí hotelu je lesní zahrada, tenisový kurt, v okolí naleznete golf, bowling a upravené cyklostezky.

Dle Čechoaustralanů představuje Vila Olga výjimečné ubytování v této vyhledávané lokalitě.

Hotel Vila Olga, Rekreační 55, 28166 Jevany, Czech Republic
+420 777322532, hotel@vilaolga.cz, www.vilaolga.cz

alkoholu. Nežli servírka donesla objednané jídlo, dal mi přečíst list se soupisem povinností a odpovědností kandidáta na místo, o které jsem se ucházel. Poslední, patnáctá klausule zněla: To keep the Company's Management fully informed of all activities and on the matters of particular significance.

Když jsme se vrátili do kanceláře, za stolem u dveří seděla blondýna se silně vystínovanými víčky. Byla cool and sophisticated a moji pozornost, věnovanou jejímu ne právě malému poprsí, dokonale ignorovala.

-To je Karen, - pravil Mr. Inch a představil mne. Pak řekl, že se ozve velmi brzy co do mých vyhlídek na spolupráci.

Byly tři hodiny odpoledne, když jsem odjížděl domů. Za tři dny poté, telefonoval Mr. Inch. Pravil, že k naprosto hladkému procesu a více než pravděpodobně kladnému výsledku, snad bude nejlépe, pokud bych neměl nic proti tomu, aby tedy kontrakt prostudoval a požehnal mu jejich právník. To mne poněkud udivilo, ale ekonomická situace toho času v provincii B. Kolumbie nebyla růžová a neměl jsem tedy nic proti tomu. A pár dní nato dostavil jsem se ve společnosti Mr. Inche do kanceláře Johna Batemana, baristera a solicitora. Mr. Inch se na setkání dostavil o patnáct minut pozdě. V recepci seděla dosti ošklivá paní. Vstala a vešla do kanceláře právníka, aby nás ohlásila.

-Well, - vzdychnul Mr.Inch a žoviálně se usmál.

-Well, - řekl jsem.

Chvilku nato vešli jsme do kanceláře J. Batemana. Nábytek v ní byl mohutný, před velikým, mahagonovým (pravděpodobně) stolem dvě veliká křesla. V takovém křesle, když se návštěvník-klient posadí, má okamžitě pocit, že vydal svůj osud do správných rukou. Účet, který pak jej dostihne po konzultaci, je úměrnější honosnosti kanceláře, nežli poskytnuté právní pomoci.

-How could you stay there for so long?- žasnul barister po mém meteorologickém zpravodajství z mrazivého Winnipegu. Přiznal jsem, že ani mně to není dodnes docela jasné.

Když ten sofistikovaný muž s hojným plnovousem a podlouhlé anglosaské lebky, oděn do kvalitního obleku, podal mi elaborát smlouvy, po kratičkém nahlédnutí jsem si všiml, že byl o dvě stránky delší, než jak jsem spis viděl naposledy a přibylo v něm několik bodů v můj neprospěch. Došlo k přátelské diskusi s výsledkem, že bude nejlépe, když budu kontaktovat svého právníka. A já si tedy připomněl svého Japonce s řídkou bradkou, který legalizoval náš nákup domu na ulici Cooper.

-Udělejte, jak vám radil,- pravil na chodbě Mr. Inch maje na mysli J. Batmana.

Japonec typického jména Tashimuto mi dal dvě či tři rady za deset dolarů. Zatelefonoval jsem Mr. Inchovi a za pár dní jsme se opět sešli u J. Batemana, baristera a solicitora.

Tentokrát, když jsme seděli v čekárně, a J. Bateman vyprovodil z kanceláře staršího nenápadného muže, přišla paní s chlapečkem asi tříletým a dalším děťátkem snad šestiměsíčním pod srdcem.

-I will be with you in just a moment!- pravil omluvně pan Bateman s vysvětlením, že dáma je jeho manželka. Po chvilce se ozvaly z kanceláře tří rány do dveří. V nich se objevil barister.

-0h, I am sorry, the kid is full of energy… once in week I take my family for lunch…- omlouval se.

-Yes, we understand that!- pravil Mr. Inch.

Konečně jsme vešli do kanceláře, smlouva podepsána, solicitor se nade mnou skláněl a v těch jeho mohutných vousech vypadal jako Mefisto. Všichni jsme pak, i s jeho rodinou, sjížděli výtahem dolů. Mr. Inch malýma očkama osahal klenuté břicho právníkovy choti a řekl:

-You are looking forward to the moment, aren't you?-

-Yes, three more months yet,- pravila právníkova choť. Vyšli jsme z budovy na ulici. Ve slunci svitu naskýtala se pěkná podívaná až na hladinu oceánu. Rozloučili jsme se s právníkem a jeho rodinou.

-Very good!- pravil nadšeně Mr. Inch. Podal mi ruku a její stisk byl pevný a vřelý. Pohled jeho očí do mých pevný a naplněný v tu chvíli jakýmsi zvláštním světlem stěží utajované významnosti. -Very good!- opakoval a druhou rukou mne zlehka poplácal po rameni…

V den nástupu nosil jsem z auta knihy, příručky, výstřižky z odborných časopisů, odborné časopisy a rovnal vše do knihovničky ze světlého dřeva. Kolikrát za život se budu ještě hrabat ve svém papírovém vědění, v té výzbroji v boji o žvanec, o chléb vezdejší, v nejskvělejším případě o tzv. kariéru? Blížím se k věkové hranici na kapitalistickém trhu pracovních sil považované za kritickou, připadám si jako Don Quijote v zápase s větrnými mlýny… tedy tak tomu bylo v ten den.

Pohlédl na mne George, nabídl mi pomoc, tu jsem s díky odmítl a on jen pravil:

-Well, you really keep yourself informed, I guess! And what about a cup off coffee.... for you as well?- obrátil se ke kolegovi.

-No, thanks, as you know I am trying to cut my consumption to one cup a day!- pravil Mr. Inch.

-Good for you, I wish to be so successful too!- zasmál se George.

Pracovat jsem začal příští den...

Sedím u prkna, kreslím, usrkávám kávu a naslouchám Georgeovi. V jeho gableovské tváři je cosi francouzsky šaramantního. Brzy se dozvídám vysvětlení. Narodil se v Paříži francouzské matce a anglickému otci. Matka byla za mlada herečkou, strana anglická byla reprezentována bankéři, byť ne z nejvýznamnějších, a techniky.

-Well, my father was very rich at one time, - vzpomínal George. Ale uměl utratit peníze bleskurychle! Rychlá auta, koně, krásné ženy, burza! A také exotické cesty, sděloval George a jeho tvář dostávala malinko jiný, zasněný výraz. Kdyby otec zůstal v Paříži, možná by všechno bylo jinak, vzpomínal. Ale pak začala válka. Jako anglický patriot neměl více důvodů zůstat ve Francii. Přes protesty manželky odjeli do Kanady. Zdálo se mi, že vzpomínky uvedly jej do varu. Vykládal dál… rodiče se díky oboustrannému šarmu začali stýkat s významnými lidmi, ze světa uměleckého i technického. Pan otec poněkud polevil ve svých extravagancích a podařilo se mu registrovat

dva patenty v oboru požární ochrany. Začal kariéru u významné firmy, zatoužil poznat Ameriku a zatáhnul rodinu do Kalifornie. -Ale stejně tak to mohla být Austrálie, Afrika, Kamčatka!- téměř volal George… - Well… zdá se, že moc mluvím a práce nám stojí!- pravil přísně.

Práce na jediném projektu firmu neuživí a je třeba průběžně shánět projekty jiné. A tak nastal čas návštěvy architekta ve věci dalšího projektu. Nežli jsme vyjeli, Mr. Inch a George nastínili plán. Naše solidnost a svědomitost musí být naším nejsilnějším kreditem! rozhodnuto.

-Yes, we must sell our integrity and seriousness to do a good job, good to the last detail!- připomínal vehementně Mr. Inch.

V této důležité době dr. Whilby zbavuje mne dvou předních zubů a pilně pracuje na nemocných dásních. K tomu patří několikatýdenní absence mých zubů na nejviditelnějších místech. Zdá se ale, že kolegové v Enerconu tomu nevěnují valnou pozornost a je rozhodnuto, že se jednání s architektem zúčastním.

Ten den, kdy k tomu došlo, dostavil jsem se do kanceláře ve svých nejlepších šatech, po holení důkladnějším nežli jindy, tváře natřeny přípravkem vcelku přijatelné vůně. Nasedli jsme do pontiaka Mr. Inche. George na sedadle vedle připomínal amerického seržanta, drobnými pokyny řídícího bojovou akci.

-Let’s keep on our mind that the architect fellow is Japanese!- řekl.

-It would be useful to know those guys’ culture a little better, eh?- mínil Mr. Inch. Střed města se začal rýsovat. Blížili jsme se k němu po dálnici č. 1.

Na Japonce mohutný a svalnatý architekt uvedl nás do místnosti s dlouhým stolem a několika židlemi kolem. Nepřesvědčivým tónem, že jej to těší, nabídl nám kávu. Přijal jsem s díky. Ne tak Mr. Inch, anti-coffee man. George se pak předvedl ve vynikající formě. Jeho brilantním větám naslouchal architekt stejně pozorně jako já.

A pak jsem slyšel, jak mne George vybízí, abych sdělil něco o svých vědomostech a zkušenostech. Architekt zpozorněl. Já zneklidněl. Když jsem malinko pookřál, začal jsem zvolna povídat, pokoušeje se maskovat chybějící zuby, ale sykavé tóny mísily se neúprosně do angličtiny deformované přízvukem a občas přestupkem proti ustanovením gramatickým. Na tváři Mr. Inche se nepohnul ani sval. George občas můj výklad slovem či větou doplnil. A když jsem skončil, moji řeč uzavřel opět dokonalým shrnutím. Zdůraznil absolutní připravenost našeho teamu pustit se do projektu plnou parou.

-Velmi zajímavé, skutečně. Dám vám vědět, spolehněte se. Spojím se s vámi... doufám že brzy.- Tak pravil architekt Japonec.

A jeli jsme zpět.

-Decently looking chap, really,- řekl Mr. Inch. -What do you think about it, George?-

-Well, we did a good job, as good as we could, I guess - pravil George a mně se zdálo, že poněkud smutně. Pak v průběhu cesty zpět ještě nastínil, že jsme se dopustili drobných chybiček, kterých se příště musíme vyvarovat.

Termín ukončení projektu policejní stanice ve White Rocku se blížil. Práce to byla zajímavá, ale dílo se opožďovalo. Ukázalo se, že ona slečna Karen je u firmy zaměstnaná jen na částečný úvazek a nebude stačit včas sepsat technickou zprávu. Do díla byla zapojena choť Georga Ellen, kdysi zdatná úřednice. Kvalita práce nedosahovala úrovně, která by uspokojila Georga. Několika nepřesností se ve své části elektrického vybavení stanice dopustil Mr. Inch, k nemalé radosti prezidenta. Mr. Inch je přiznával, červenaje se po kořínky rusých vlasů. Ale řekl se zřejmou nevolí:

-Oh, George, this is too much! Don’t be so bloody perfectionist!-

-Dohodli jsme se neřezat rohy nebo nedohodli?- připomněl George.

Když byl projekt se zpožděním dokončen, všichni tři jsme usedli k tomu kulatému stolu, kde jsem svou pracovní dráhu u firmy začínal. Japonský architekt se neozval. Enercon musel svou činnost ukončit z finančních důvodů. Bylo mi navrženo vložit 10 000 dolarů, sumu stejnou jako Mike a George a spolu založit firmu novou. To pro mne, po dvou dnech na rozmyšlenou, nepřicházelo v úvahu.

Enercon je jedním ze dvou míst v Kanadě, kde jsem se cítil dobře, kde pracovní náplň a povinnost nevylučovala zajímavou a mnohdy všeobecně filosofickou diskusi hlavně s Georgem, a humor. A na Mika Inche a Georga Daviese už jsem si nejednou a s tím nejlepším pocitem vzpomněl. Brali svoji profesi poctivě a důkladně. A někdy až příliš důkladně. A čas jsou peníze a bylo tomu tak i v Enerconu; byl ale příliš malý, aby v konkurenci mnohem větších konzultačních firem obstál.

Když už mu byl konec, Mike sehnal místo učitele, George a já jsme ještě plnili své inspekční závazky na dokončeném projektu pro RCMP stanici. Tam on klidným krokem procházel se budovou a s gustem zapisoval nedostatky kontraktorem opominuté. Byl tím tak zaujat, že toho, kdo by jej v tu chvíli pozoroval, sotva by napadlo, že jde o člověka, jehož podnik se právě položil…

ENER-KON-EC

SVĚTOVÝ MEDAILÉR

Soňa Svobodová

„Dělám, co mohu, abych se ctí reprezentoval svoji zem“ - tato milá vlastenecká slova pronesl v jednom ze svých rozhovorů známý český medailér, grafický designer, dokumentarista a pedagog Otakar Dušek, který jako jediný Čechoslovák obdržel v roce 2004 od Mezinárodní medailérské federace FIDEM na portugalském kongresu cenu za přínos k medailérské tvorbě.
Pane Dušku, co nebo kdo vás ovlivnil natolik, že jste se rozhodl kromě již v úvodu zmíněných profesí, jimiž vládnete, věnovat medailérské tvorbě?
Už od střední školy jsem si přál být grafikem. Chtěl jsem studovat na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. To se mi podařilo v roce 1997, kdy jsem byl přijat do ateliéru Písma a typografie vedeného profesorem Janem Solperou. Na konci prvního ročníku přinesl pan profesor do ateliéru podmínky soutěže České národní banky určené zejména mladým sochařům do třiceti let. Naskytla se mi tak možnost navrhnout pamětní minci. Toto zadání mě okamžitě oslovilo. Nedokážu vysvětlit proč. Dnes však vím, že to byl v mé tvorbě a ostatně i v mém životě zlomový okamžik. Velkou motivací pro další setrvání v tomto oboru byl zejména fakt, že můj vůbec první návrh získal tři ze čtyř vypsaných cen. Od té chvíle jsem se převážně věnoval návrhům mincí a později medailí.
Je o vás známo, že jste také vytvořil stříbrné pamětní medaile Jana Palacha. Kolik jich celkem bylo?
Medailí Jana Palacha bylo vytvořeno symbolicky 69 kusů. Tento počet je odkazem na rok 1969, který vnímám jako rok Jana Palacha.
Při jejich tvorbě jste spolupracoval i se známým českým sochařem Olbramem Zoubkem. Jak na tohoto mistra svého oboru vzpomínáte?
Pamětní medaile Jana Palacha vychází z fragmentu jeho posmrtné masky – z popálených úst. Požádal jsem proto Olbrama Zoubka, který posmrtnou masku Janu Palachovi v roce 1969 sňal, o její zapůjčení. Ten mi velice ochotně vyhověl. Když jsem mu za jeho vstřícnost nabídl finanční protihodnotu, rezolutně ji odmítl s tím, že: *„za službu Janu Palachovi se peníze nepřijímají“*. Navíc řekl, že odlití posmrtné masky nepovažuje za autorskou tvorbu. Toto jeho gesto bylo opravdu všeříkající. Během několika vět jsem věděl naprosto přesně, s kým mám tu čest.
Jste také autorem ilegálního pomníku Josefa Toufara a Jana Palacha, který je v pražské Legerově ulici. Z jakého důvodu vznikl ilegálně?
Při realizaci medailí natáčím o jejich vzniku videodokumenty. Ty zachycují jak tvorbu samotnou, tak i dobové reálie daného tématu. Nejinak tomu bylo i v případě medaile Jana Palacha. V budově bývalého Borůvkova sanatoria, kde Jan Palach zemřel, jsem natáčel v roce 2013 rozhovor s jeho ošetřující lékařkou Zdeňkou Koníčkovou. Oba jsme byli šokováni, v jakém prostředí jsme se ocitli: kovové rozvody vyrvány ze zdí, vymlácená okna, všudypřítomný zápach exkrementů a na zemi se povalující použité injekční stříkačky. Pokoj, v němž zemřel Jan Palach, byl v dezolátním stavu. Uvědomil jsem si, že ani na fasádě domu není žádná zmínka o tom, kdo zde zemřel. Rozhodl jsem se to změnit. Při tvorbě pomníku jsem zjistil, že tady o 19 let dříve podlehl svým zraněním i komunisty ztýraný kněz Josef Toufar.

Vytvořil jsem tedy pomník oběma mužům. Protože mi nebylo povoleno legálně pomník nainstalovat, udělal jsem to ilegálně. Jsem rád, že jsem se tak rozhodl, protože jsem přesvědčen, že by tu jinak dodnes žádný pomník nebyl. Realizací však pro mě celá věc neskončila. O pomník i nadále pečuji. Občas musím vyměnit vandaly poškozené části. Každý rok ho ve dnech výročí umyji, vyvěsím státní vlajku a zapálím svíčku.
Kromě toho jste vytvořil i medaile Vojtěcha Preissiga, Václava Havla s otiskem palce a podpisem prezidenta, stříbrnou medaili Pocta politickým vězňům, Kursk a další. Jak dlouho trvá celková výroba dejme tomu jedné stříbrné medaile od nápadu až po její zhotovení?
Mé medaile jsou svou koncepcí i technologií výroby zcela nekonvenční. Vždy je potřeba nalézt vhodné řešení pro výslednou realizaci. To je většinou velmi zdlouhavý proces. Předběžně nelze ani vyčíslit náklady na výrobu. Nikdo přede mnou nezkoušel medaile razit tankem, prostřelit puškou, vsadit do nich hostii, hodinový strojek apod. Ke každé medaili je také vytvořena etuje, která dále rozvíjí dané téma. V ní je zpravidla umístěna kromě medaile i fotodokumentace z realizace či video. Od prvního návrhu až po dokončení celého projektu tak uplynou zpravidla více jak tři roky. Ve své dílně však mám i věc, na níž pracuji již sedmnáct let, a ještě jsem ji nedokončil.
A můžete nám o ní říct něco více?
Jedná se o medaili Auschwitz. Toto téma je svou hrůzností téměř neuchopitelné. Největším problémem je, pojmout ho tak, aby nepůsobilo banálně. Uvědomuji si, že samo slovo Auschwitz se stalo nadčasovým pojmem a má smysl vytvořit pamětní medaili, která o tom, čeho je člověk schopen, bude promlouvat k budoucím generacím a stane se tak trvalým mementem. Celý koncept mého návrhu jsem mnohokrát změnil, až jsem konečně dospěl k řešení, které bych velice rád zrealizoval. Bude to ale ještě velmi dlouhá cesta. Zatím není k dispozici adekvátní technologie.
Z kterého kovu se vám pamětní medaile lépe tvoří – ze stříbra nebo ze zlata?
Z drahých kovů preferuji stříbro. Je to kov mnoha tváří. Lze ho patinovat, leštit, pískovat, galvanicky upravovat… Zlato je naproti tomu poměrně fádní. Jeho jedinou výhodou je, že neoxiduje, což ovšem zase vylučuje možnost již zmíněného patinování. Navíc je neskutečně drahé. Tedy nic pro mé experimenty.
Také se podílíte na natáčení dokumentárních filmů. Můžete je našim čtenářům alespoň ve zkratce přiblížit?

Od samého začátku své tvorby jsem čelil dotazům ohledně způsobu realizace. Pochopil jsem, že nemá smysl neustále někoho přesvědčovat o tom, že je daná medaile skutečně vyražena tankem nebo podepsaná osobně Václavem Havlem. Jakmile vše zdokumentujete fotograficky či videem, nikdo se už na nic neptá. Tím ušetřím spoustu času a energie.

V mých filmech jsou kromě toho také prezentovány dobové reálie daného tématu, což pomáhá zejména zahraničnímu publiku porozumět historickým souvislostem. Je například zcela nezbytné vysvětlit, proč a jakým způsobem došlo k vpádu armád Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968, aby bylo zřejmé, proti čemu Jan Palach protestoval.

Jako další příklad mohu uvést svůj poslední projekt Todesmarsch rekonstruující pochod smrti vězeňkyň z ženského koncentračního tábora v bavorském Helmbrechtsu do Volar. Díky němu vznikl bezmála dvouhodinový film, který byl určen i českému publiku. Přestože většina tohoto transportu smrti prošla územím dnešní České republiky, téměř nikdo o něm neví. A právě to jsem chtěl změnit. Tento projekt svým charakterem překračuje hranice samotné medailérské tvorby. Tak to bylo také chápáno na kongresu mezinárodní medailérské federace v roce 2018 v kanadské Ottawě, kde tomuto projektu byla udělena cena.

Kromě již v úvodu zmíněné ceny jste si přivezl v roce 2001 z japonské Ósaky první cenu Future Designer. Další jste získal v roce 2012 v Nizozemsku, kde vám byla udělena nejprestižnější cena: Van der Veenova cena Teylerova muzea a v loňském roce jste si z kongresu v kanadské Ottawě přivezl Mel Wacksovu cenu Americko-Židovské síně slávy. Čím vším pro vás tyto ceny a ocenění jsou?

Jsou vždy obrovskou motivací do další tvorby a ujištěním, že moje práce má smysl. Je také zřejmé, že témata, která ve svých medailích prezentuji, jsou srozumitelná mezinárodnímu publiku.

Přestože si všech ocenění velice vážím, uvědomuji si, že nesmím jejich význam přeceňovat. Je potřeba za žádných okolností nepodlehnout pocitu vlastní důležitosti. Ostatně já ani nemám příležitost k nadutosti. Jaap van der Veenovu cenu jsem získal ve stejný den, kdy Petra Kvitová vyhrála Wimbledon. Jedná se prakticky o srovnatelná ocenění. Už samotný přílet do Prahy a následná výuka druhý den ráno od půl osmé mi daly jasně na srozuměnou, že já na rozdíl od tenistky o své soukromí nepřijdu.

Vaše díla jsou zastoupena ve veřejných sbírkách British Musea v Londýně, v Teylers Museu v Nizozemsku, v The Royal Coin Cabinet ve Stockholmu, v University Museu v norském Bergenu a samozřejmě také v Národním muzeu v Praze a v Muzeu východních Čech v Hradci Králové. Kromě toho jsou také v soukromých sbírkách Václava Havla (prezident ČR 1989–2003), Billa Clintona (prezident Spojených států amerických 1993–2001), ve sbírce jeho Svatosti dalajlamy a Jeho výsosti Norodoma Sihamoniho krále kambodžského. Jaký je to pro vás pocit – mít svá díla zastoupena v těchto významných světových sbírkách?

Pro mě je velkou ctí, že o má díla mají zájem světová muzea i soukromí sběratelé. Díky nim mohu pracovat. Vážím si také faktu, že vůbec smím vystavovat. Od roku 2015 do roku 2017 jsem měl vysloven zákaz vystavovat v zahraničí, a to bylo opravdu hodně zlé. Nikdy bych nevěřil, že po roce 1989 bude v naší zemi něco takového možné, ale stalo se. Uvědomil jsem si víc, než bych býval chtěl, že svoboda opravdu není samozřejmostí.

Často jste také označován jako nejlepší světový medailér...

Tohle ovšem není otázka, ale konstatování. Asi bych vám ho neměl vyvracet, viďte? Ale vraťme se do reality nebo někdo nepochopí nadsázku a bude z toho nepříjemnost… Ano, jsem držitelem prestižních světových ocenění, kterých si nesmírně vážím. Znovu ovšem říkám, tohle si člověk nesmí moc připouštět. Na druhou stranu ale vím, že jakékoliv významné ocenění s sebou přináší i jistou míru závisti přerůstající v nenávist. Vždy, když přivážím do Čech cenu, žiji v obavách, co bude následovat. To myslím naprosto vážně. Úspěch má svůj rub i líc stejně tak jako mé medaile.

Žijete a tvoříte v nejmagičtějším evropském velkoměstě, v Praze. Inspiruje vás jeho magičnost při vaší medailérské tvorbě?

Jednoznačně. Praha je nepopsatelně krásná. Pražané si její krásu mnohdy ani neuvědomují. Stává se pro ně každodenní realitou.

Stejně tak jako Prahu mám ale rád i překrásné město Osek na severu Čech. V něm jsem prožil své dětství. Tam jsem poprvé v životě viděl románský sloh, gotiku, baroko i panelovou estetiku sedmdesátých let 20. století. Jasně jsem si uvědomil, co tu zůstalo po našich předcích a přivedlo mě to k smutné úvaze o tom, co tu zůstane po nás. Osobně jsem přesvědčen, že člověka, jeho myšlení i estetické cítění formuje prostředí, v němž žije. Alespoň v mém případě to platí stoprocentně.

Vystavoval jste v Praze, Portugalsku, USA, Finsku, Polsku a Kanadě. Chystáte v dohledné době opět nějakou další zajímavou výstavu svých prací?

Příští rok bych měl vystavovat v Tokiu. Doufám, že to vyjde.

Na čem v současné době pracujete?

Dokončuji Medaili Terezín a zároveň pracuji na Medaili železné opony. Připravuji také jednu zcela experimentální realizaci, která by mě mohla posunout zase o něco dál.

A kdy myslíte, že bude tato vaše experimentální realizace k vidění – a kde?

Byl bych rád, kdyby byla poprvé představena příští rok v Tokiu.

MOHOU NÁS ZVÍŘATA POUČOVAT?
2. část

Miloš Ondrášek *(In Memoriam)*

Peter Doherty: Sentinel Chickens – What birds tell us about our health and the world. Melbourne University Press, 2012, str. 231, $30 Kuřata na hlídce. Co nám ptáci řeknou o našem zdraví a světě. "Sentinel" v angličtině znamená "hlídka" a jako sloveso "postavit na stráž". Několik virologů se v kalifornské univerzitní jídelně bavilo o golfu a jeden, imunolog, který právě přijel z Evropy, se divil, proč v tamějším v okolí jsou na hřištích umístěny klece s kuřaty. Dostalo se mu vysvětlení: jsou tam na stráži jako monitor, zda se v Kalifornii nešíří západonilská viróza. Evropan okamžitě pochopil, šlo o koordinaci mezi ptáky, lidmi, nemocemi a degradací životního prostředí pro všechno živé.
V Novém Yorku v létě a na podzim roku 1999 padaly "z nebe" ve velkém množství vrány. Ve stejné době uhynulo ve dvou newyorkských zoologických zahradách mnoho ptáků včetně supů a plameňáků. U 62 osob se vyskytly neurologické příznaky, několik z nich zemřelo. Západonilský flavivirus byl prvně izolován v Ugandě v roce 1937 a vyvolal tam u lidí opakující se záněty mozku, onemocnění bylo tehdy diagnostikováno i v Evropě. V newyorkské ZOO uhynulý plameňák vykázal identický západonilský virus, který infikoval nejméně 500 lidí v Bukurešti v roce 1996, 400 případů v Izraeli v roce 1998 a byl zodpovědný za čtyřicet úmrtí v ruském Volgogradu v roce 1999. V USA nebyla tato viróza před tou "z nebe padajícími vránami" zjištěna, když v polovině minulého století se tam onkologové pokoušeli o terapii neoperovatelného rakovinového nádoru vstřikem směsi virů obsahující i západonilský. Zákrok, který měl tumor zlikvidovat, se nesetkal s úspěchem. Dnes již v medicíně nepřipadá v úvahu aplikovat letální živou mikroflóru, lékařská etika zabraňuje takové experimentování. Písemný záznam tohoto nepovedeného pokusu ale přece má jakousi cenu, autoři před více než půl stoletím definitivně potvrdili, že pacient mající v krevním oběhu západonilský virus může nakazit krvelačného komára. Do Kalifornie se tedy západonilská horečka mohla v roce 1999 dostat buď via infikovaným člověkem, nebo tažným ptákem (jen některé druhy jsou náchylné), nebo moskytem – černým pasažérem transkontinentálního letadla. Přes veškerou opatrnost je vždy možný únik z laboratoře pracující s komáry a viry. A také se vynořilo podezření na bioterorismus. Během studené války se uvažovalo o biologických zbraních, mezi ně patřila i cílená epidemie žluté zimnice šířená uměle nakaženými moskyty. Neobyčejně vysoká mortalita u některých druhů divoce žijících ptáků byla charakteristickým rysem ohniska v Novém Yorku v roce 1999. Uvedla se možnost zvýšené virulence viru následkem mutační změny zejména u vran, kavek a domácích husí. To bylo již pozorováno během endemie v Izraeli. S tím nesouhlasilo laboratorní nakažení kuřat tímto virem, cirkuloval v krvi ne více než deset dnů, k manifestaci neurologických poruch a úhynu nedošlo. Kuřata umístěná v klecích a to nejen na golfových hřištích sledují státní americká střediska pro kontrolu zdraví a prevenci, a když se zjistí u kuřat porucha zdravotního stavu,

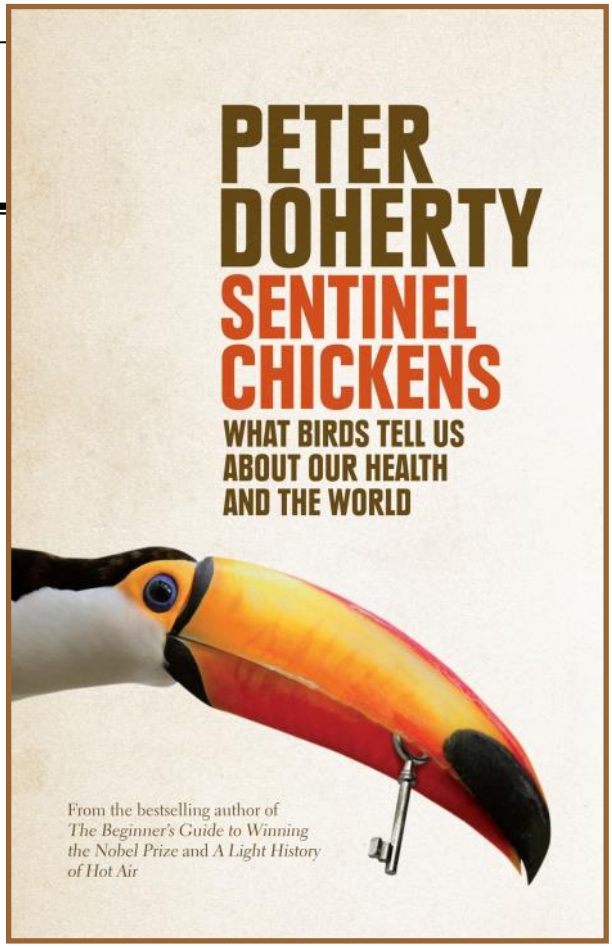

jsou podrobena přísným laboratorním testům. Vedou se týdenní záznamy o pozorování divoce žijících ptáků, o klecových "strážích", o onemocnění u lidí, sleduje se veterinární diagnostika a samozřejmě i výskyt moskytů. Je to promyšlená epidemiologická strategie – sentinel chickens (drůbeží stráž) vykonává svou službu zdarma! Neplacení členové ornitologických klubů patrolují v přírodě a podávají neocenitelné informace. Stojí za zmínku, že byla vyvinuta vakcína proti západonilské horečce prozatím používaná u koní! Přenos této horečky z člověka na člověka je velmi řídký, snad jen neopatrnou transfusí nebo mateřským mlékem při kojení. Hlavním vektorem jsou různé druhy moskytů *Culex.* Kůň a člověk mohou být příležitostnými hostiteli, v Severní Americe je tato epidemie v podstatě záležitostí ptáků a komárů. Do prosince roku 2009 bylo identifikováno 17 tisíc osob nakažených západonilskou virózou spojenou s neurologickými příznaky a nejméně 1100 z nich zemřelo. V Kalifornii byly u lidí v roce 2003 hlášeny dva případy encefalitidy vyvolané tímto virem, v roce 2004 počet stoupl na 289. Během tohoto dvouletí dobrovolní ornitologové ohlásili nález 12 tisíc uhynulých kavek, 80% z nich bylo pozitivních na západonilský virus. Do roku 2009 se situace uklidnila jak mezi obyvatelstvem (67 neurologických případů), tak v populaci ptáků. Tehdy bylo v Kalifornii velké sucho, tedy méně moskytů. Další úvaha byla zaměřena na odolnost vyvolanou stresem. Námitka, že toto období je příliš krátké k vyvolání rezistence, nemusí být platná, pokud „rezistenční" geny byly v populaci již dříve. Třetí alternativa vyvstává z názoru, že mutace zmírnila míru mortality. Definitivní objasnění snad časem nabídnou humánní i veterinární virologie a genetika avifauny.

Toto je výtah z jedné kapitoly knihy o ptačích populacích s projekcí na zdraví lidí. A takových kapitol obsahuje kniha ještě dalších osmnáct! Nabízím vzorek, nemohu referovat o každé kapitole vždy s jiným objevným vzkazem. Autor, Peter Doherty, australský veterinář, virolog a imunolog, je nositelem Nobelovy ceny v oboru lékařství (1996). Jeho kniha nastavuje zrcadlo s reflexí na zdraví lidí a zvířat, v podstatě jedna medicína.

Post scriptum. Horníci až do poloviny minulého století evidovali koncentraci důlních plynů pomocí kanárků. Sup plní v Africe program sanitární hygieny. V některých oblastech Indie zase úkoly pohřební služby, např. v roce 2008 se populace supů tam postarala o 50 tisíc nebožtíků. Takzvaná prasečí chřipka se vynořila v dubnu 2009 v Mexiku, studie publikovaná koncem roku 2012 v britském časopise Lancet uvádí, že smrtelně bylo postiženo přes 280 milionů lidí, z toho více než polovina v Africe a jihovýchodní Asii. Virus označený H1N1 se šíří vzduchem, napadá dýchací ústrojí a vyvolává vysokou horečku. Přenos je možný jak ze zvířete na člověka, tak naopak. Jde o virózu zmutovanou z lidské, prasečí a ptačí chřipky. U prasat v Číně se nyní zjišťují další mutace a vzniká obava z druhé pandemie. Nákaza byla popsána v 74 zemích, nevyhnula se ani České republice, kde si od konce května 2009 do konce roku 2012 vyžádala více než sto lidských obětí. Česká republika nakoupila po výskytu prvních onemocnění milion vakcín, očkovat se nechalo pouze necelých 70 tisíc lidí. Osoby s rizikovými faktory jako obezita a onemocnění srdce jsou náchylné k tomuto onemocnění, jak dokazují případy, které se vyskytly v České republice.

Pražský historik Martin Nekola připravuje knihu o Češích v uprchlických táborech (displaced persons camps) v Německu, Rakousku a Itálii po roce 1948. Rád by touto cestou laskavě požádal čtenáře o zajímavé fotografie, korespondenci, časopisy, letáky, plakáty a jiné artefakty přibližující život v táborech. Podobné materiály se často nacházejí v rodinných archivech a fotoalbech, dlouhá léta nepovšimnuty. Dr. Nekola bude velmi vděčen za poskytnutí kopií, které by se mohly objevit v knize.
Kontakt: marnekola@gmail.com

OBRAZ PŘÍRODY

Marta Urbanová

Kdysi dávno se mi představil jako Boží muž. Mladý životu otevřený nádherný chlapec. Nevnímala jsem ho jako milovníka bible, ale spíše jako člověka, který se rozhodl a byl součástí přírody. Odešel jsem z města na kozí farmu, řekl prostě, neboť jsem toužil po míru.
Krásně řečeno, ale zprvu jsem nechápala, co se za tím vším skrývá. Až posléze, kdy jsem ho viděla ve stráni uprostřed svého stáda koz. Moc lidí se na tuhle práci nežene, procedila jsem.
Bez lásky k přírodě to dělat není možné, odvětil. Když odvážíte kozičky na jatka, nepláčete, zajímalo mne. Navenek ne, ale tady uvnitř, ukázal, tady uvnitř to bolí. Tak tedy musím přiznat, že ano. Pláču. Taky proto nejím maso. Ve stáji v první ohradě čtyři kozlové, kteří jsou odděleni od stáda. Od nich jsem se držela dál. Jejich rohy a vousaté brady budily respekt.
A mezi nimi jeden kozlík neposeda. Rád se mazlí, upozornil mě, když ke mně kozlík stále natahoval hlavu. On při řeči nabíral zručně suchou trávu na vidle a rozprostíral ji do žlabů.
Až posléze v pozdním odpoledni, kdy jsme se loučili, když jsme spolu stáli v aleji kaštanů, do jejichž mohutných korun hustě pršelo, začala jsem jeho rozhodnutí chápat. Tu sílu přírody kolem, tu hudbu deště. Já schovaná pod deštníkem, který on odmítl. Zůstal na dešti a voda na něj crčela ze stromu, stékala mu po pramenech vlasů, po obličeji, po ramenou a vpíjela se mu do nátělníku. Připadalo mi to neskutečné, božské a vzrušující. Živá socha mladého muže v zelené aleji. To jeho mládí, ta jeho síla a hlasitá hudba deště. Něco nevídaného v našem naškrobeném, nažehleném světě. Jako bych přivřela oči a slyšela zvonit zvonce koz, cítila mateřídoušku a viděla ho v zelené stráni uprostřed svého pasoucího se stáda, jak přikleká k malé kozičce, obejme ji a dívá se do slunce.
Odjížděla jsem z farmy za deště. Nechávala jsem za sebou prostý obraz přírody. Ještě jsem se nostalgicky podívala do zpětného zrcátka, než se přede mnou na obzoru objeví městečko, jeho obyčejný všední život. Stál stále na tomtéž místě a díval se za autem…

A já už roky stojím v té v kaštanové aleji, do jejíchž mohutných korun se náhle rozpršelo.
Já schovaná pod deštníkem, on prostovlasý v krátkých kalhotách a tílku proti mně.
Na dešti. Voda ze stromu zpočátku po kapkách padala, stékala mu po obličeji, po pramenech vlasů a vpíjela se mu do trička. Déšť zesílil. Obraz oživl. Neskutečný obraz muže, tak živočišný, vzrušující. Živá socha mladého muže v zelené aleji jírovců. To jeho mládí, ta jeho síla a hlasité staccato deště. Něco nevídaného v našem konzumním, nažehleném světě. Nemusím ani přivírat oči a slyším zvonce jeho koz, cítím mateřídoušku a vím, že po dešti přiklekne k jedné z koziček uprostřed svého stáda, aby ji poplácal po hřbetě.

ZÁKONY A HLOUPOST

Karel Čapek

Právě se nadělalo dosti hluku se zákonem na ochranu republiky. Byl nazván *"zákonem náhubkovým"*; pravilo nebo křičelo se, že je to znásilnění politických svobod, konec volnosti slova a tisku, a jiné, ještě horší věci. Dobrá.
Lze si ovšem představit daleko drakoničtější zákony na ochranu nynějšího politického řádu; lze si je představit ještě liberálnější; ale kdyby byly sebe lepší a blahovolnější, je docela dobře myslitelný případ, že se s nimi někdy utká některé z nejlepších hnutí lidstva; že jimi bude vázáno nebo umlčeno nějaké překrásné a osvobozující slovo; že i ten nejpružnější zákon bude železným poutem nějaké budoucí mladé a životné myšlence. Bude-li zas jednou chodit Kristus Pán po světě, je možno, že bude mít potahování s úřady pro své veřejné projevy; narodí-li se ještě jednou Žižka, bude možná sedět šest až deset let pro ozbrojené povstání; Harmodios a Aristogeitón dostanou místo pomníku na Akropoli dvacet let těžkého vězení (vzhledem k svému mládí a dosavadní zachovalosti).
To vše je možné, neboť zákon je tvrdý; ale – Ale tím hůře, je-li nutný. Svoboda slova je pěkná věc; míň pěkné je, že přitom je – mimochodem ovšem – také svobodou žvanění a drzosti. Svoboda tisku je krásná a drahocenná věc; bohužel, že přitom je také svobodou lhaní a sprostoty. Z osobního přesvědčení jsem pro naprostou svobodu tisku; ale čtu-li někdy ty nebo ony noviny, cítím proti vlastním zásadám, že tohle či onohle by se přece jen nemělo pouštět na světlo denní, ne proto, že je to příliš statečné, ale proto, že je to příliš pitomé. Volnost slova, ano! volnost pro každou velkou, a třeba divou, a třeba drtivou myšlenku; ale co nás přitom ochrání před volnou a surovou hloupostí? Volnost mínění, zajisté! ale co nás uchrání před omezeností a zdivočilostí fanatiků kterékoliv politické polopravdy? Volnost politické akce, bravo! ale – znamená to i volnost šílenství či bídnosti? Divokost, hloupost, bezohlednost v politickém životě, ta konečně nemůže zůstat neomezená. Jsou huby, které nemohou běhat bez náhubku; kde je vzteklina, musí být kontumace. Náhubky se nevynalezly proti lvům, nýbrž proti něčemu jinému; dává-li je náhubkový zákon také lvům, je to sice trapné, ale nutno uvážit, je-li toho času dosti důvodů na kontumaci. A tu je až divné, že nikdo z těch, kdo prudce protestovali proti ZOR, nešel na věc z téhle stránky. Každý se zásadně oháněl volností a svobodou; nikdo však nevstal, aby řekl: *"Vždyť toho, odpusťte, není třeba; u nás jsou politické mravy tak mírné, všechny veřejné akce tak důvodné a nenásilné, nikde žádné úklady a podkopy, všechno nabíledni, zkrátka kampak na nás s takovou flintou? Lidi, vždyť u nás nikde a na žádné straně, v žádném popisném čísle, na žádném konci vesnice není nikoho a ničeho, co by se musilo nějak vázat nebo mít na mušce nebo ozákonit nebo ochraňovat. Zkrátka poměry jsou u nás nesporně lepší, než jak předpokládá ten váš zákon."* To neřekl nikdo. A byl by to nejsilnější argument.
Každý zákon má dva konce. Kolik velkých umělců už mělo úřední tahačky pro otázky mravopočestnosti! a budou je vždy mít, pokud bude nutno se chránit proti řemeslné pornografii; a vidíte-li, jak hloupé a hrubé svininky se tisknou i hrají, zdá se vám někdy cenzura až příliš blahovolná. Každé zneužití svobody je zárodkem omezení svobody; vlastními otci zákonů jsou lumpové, a nikoliv právníci. Zákon na ochranu republiky je zásadně nesympatický, je dokonce trapný; avšak trapný je skutečnostmi, které jej vyvolaly. Ti, kdo jej tak tuze odmítají, mluví o jeho následcích; nemluví o jeho příčinách. Pravda: snad někdy bude náhubkem velkému aktivnímu člověku; ale co se má zatím dělat s malými, lhoucími, střílejícími, štvoucími, pletichářskými, korumpovanými nebo omezenými fanatiky? – A že takových je dost, už laskavě dosvědčíte; čím tedy jinak ucpat tu širokou mezeru v rozumu a slušnosti, která se otvírá všude tam, kde jak se říká – *"vysoko planou politické vášně"?*
Špatný svět musí mít nepěkné zákony.

LN, 18. 3. 1923

Vladimír Cícha

BARD

Znechucen zprávami o světě
připomněl jsem si slova
básníkova
ne prvně ale znova
o tom že poezie
nikoho nezabije

Vypnul jsem televizi
přistoupil ke knihovně
kde knih poezie mám hojně
ba víc než dost
pro poučení
a pro radost
Žasnul jsem v pokoře
nad melodií veršů
jakoby mi z nich
zaznívala romance pro křídlovku
A pak jsem ven si vyšel
hrdliččin k lásce volající
hlas jsem slyšel
dál šel jsem podívat se ke splavu
od něj blízko pak na nádraží
Z okénka vagonu silný muž
kulaté tváře dával mi sbohem a šáteček
V kolejišti viděl jsem kvíteček s kapkou rosy
cestou zpět koupil ženě kytici
Na náměstí u morového sloupu
jsem chvíli postál
vedle mne muž četl si lamentoso
Konečně ocitl jsem se
v čarovné zahradě
kde místo pohřebního kvítí
kvetl rozrazil
a nad ním se nakláněl
Bard Karel Kryl

Srpen 2019

JEDEN DEN V KALAUPAPĚ

Peter Žaloudek

Téměř celý dnešní den jsem vyplnil procházkami po Kalaupapě a jejím okolí a nepotkal při tom jediného člověka. Jaký nepředstavitelný kontrast oproti jiným havajským ostrovům, které nejenom že navštěvují davy cizinců, ale všeobecně tam pulzuje pestrý a rušný život. Za tu dobu, co do Kalaupapy jezdím (poprvé v roce 1997), zde zemřelo již mnoho lidí. Počet malomocných, kteří dosud žijí, se drasticky zredukoval na devět osob, ale jenom tři z nich se dokážou samostatně pohybovat. Největší část obyvatelstva, asi 40 lidí, tvoří pracovníci amerického národního parku (Kalaupapa National Park Service), dalších čtyřicet jsou pomocní dělníci, kteří zde kosí trávu, provádějí údržbu a opravy, a také tu žije šest zdravotních sester (stálého lékaře zde nemají, ten přilétá jednou týdně z Honolulu). Dohromady tu tedy bydlí kolem stovky lidí.
Dnes je sobota, pracovníci národního parku i dělníci mají volno, celý den prší a je zde téměř liduprázdno. Navlékl jsem si pršiplášť a vydal se na procházku. Kamkoliv se na tomto místě pohnete, slyšíte neustálý hluk, někdy menší, jindy větší, ale zato bez přestávky. Vyvolává jej neustálé vlnobití a také docela silné šumění především jehličnatých stromů (“Iron Wood”), typických pro oblast vlhkého subtropického pásma ostrovů v Tichém oceánu. Pro mě, Středoevropana, je to zvláštní konstatování. V našich městech slyšíme neustálý ruch aut a tramvají, zatímco ve vesnicích panuje relativní klid až ticho. Na šumot valících se vln jsme zvyklí, když se vydáme na dovolenou někam k moři. Když se ale od pobřeží přesuneme do vnitrozemí, zvuky vln mizí. V Kalaupapě slyšíte vody mocného Pacifiku, kamkoliv se pohnete, ve dne i v noci.
A také vítr nepřetržitě hrající na strunách stromů, jako když usilovný kytarista proplétá prsty strunami své kytary. Je to prazvláštní koncert, na který si musíte zvyknout. Každý malomocný, který sem byl poslán odněkud z jiného ostrova, se musel naučit s tímto neustávajícím zvukem žít.
Jdu asi dva kilometry podél moře směrem ke špici tohoto poloostrova a míjím tisíce hrobů. Tráva, která je v tuto dobu hodně vysoká, se vlní větrem jako lány obilí u nás doma. Mnohé hroby se pod vysokou trávou úplně ztrácejí. Za hroby je řada stromů, většinou palem a jehličnanů, za nimi už jen oceán. Znovu se zastavuji a hledím na tu úžasnou, nepředstavitelnou kulisu. Nechávám se pronikat hlukem vln a větru i neuvěřitelně zajímavým a krásným spektáklem. Jako bych ani nebyl na hřbitově, ale na nějakém zvláštním, mimořádném místě. Na mysl mi mimoděk vytanou Ježíšova slova, že semeno musí nejprve padnout do země a odumřít, aby pak mohlo přinést úrodu.
Také malomocní lidé na Molokai padli do země. Země laskavě přikryla jejich ubolená těla, odstranila rány, ukončila jejich utrpení. Stejná země, která je nejprve přijala za vlastní, když se ocitli v krutém vyhnanství násilně odtržení od svých nejmilejších, jim na sklonku života poskytla úlevu a učinila jejich bolestem definitivní konec. Žár slunce, voda, i na minerály a lávu bohatá havajská země pak učinily ze zbytků jejich těl nádhernou havajskou krajinu, plnou vegetace a života. A nejenom to: očima vidíme, ušima slyšíme, nosem cítíme krásu zdejší přírody, ale naše srdce a náš duch za tím vším vnímá ještě cosi víc. Je to něco, co zná každý, když přijde na nějaké místo, které dosud neznal, a okamžitě se tam cítí dobře. Je zcela lhostejné, věříme-li v posmrtný život, v reinkarnaci, anebo jsme ateisté. Všichni, pokud nemáme otupené srdce a mysl, víme, že kolem nás je dobrá energie, která se neztrácí, která je věčná. Můžeme ji nazývat Bůh nebo energie… Jak často třeba slýcháme, že duch našich rodičů, předků, přátel a jiných lidí stále žije, i když již zemřeli. Duch, ta energie všech těch, kteří zde v Kalaupapě žili ve vyhnanství, protože byli malomocní, ale i duch všech evropských misionářů, kteří sem přicházeli těmto vyhnancům s láskou sloužit, to těsto bolesti, utrpení a izolace promísené s těstem obětavosti, služby a lásky přetvořilo tento kousek země v cosi nového, téměř zázračného. Z každého malého drobečku této země vyzařuje zvláštní, životodárná síla. Od nepaměti putovali lidé na posvátná místa, poutní místa, místa zjevení. Od nepaměti si na těchto místech lidé vyprošovali hlavně zdraví, mír v duši a shodu mezi nejbližšími. Kalaupapa je místem, ze kterého čerpám energii já.

UŽÍVEJTE SI HAVAJ

Peter Žaloudek

“Těch ubohých turistů je mi líto. Přijeli sem z takové dálky, zaplatili za cestu spoustu peněz, a teď je tady takové hnusné počasí…”. Tyto a jim podobné věty jsem za ta léta, co na Havaj jezdím, slyšel z úst místních lidí mnohokrát. Pokud sem turisté přijedou z takové dálky jako já, tak si většinou zapůjčí auto a jezdí po některém vybraném ostrově, nebo letecky navštíví i další. Proležet celou dovolenou na pláži se totiž vůbec nevyplatí, a přesto sem mnozí létají jen kvůli tomu. Pláže přece mají i v Evropě nebo třeba v Asii. Ale Havaj je tak krásná a rozmanitá, že by byl přímo hřích si ji řádně neprohlédnout. Jenomže ne vždy to jde. Já mám to štěstí, že jsem zde pobýval výhodně mnohokrát, protože tu mám jednak příbuzné a jednak místní přátele. Ale skoro pokaždé se přihodí něco, co způsobí, že ani já nemohu jet, kam bych chtěl, a vidět, co bych rád viděl, jak se to přihodilo během tří dnů mezi 10. a 12. únorem tohoto roku. Havaj nebývá terčem hurikánů. Ty se běžně tvoří v Atlantiku, ačkoliv čas od času i zde na některém ostrově hurikán řádil, jako naposledy na Kauai v roce 1992. Nebývá ani terčem tajfunů či monzunů. Zato ale bývá postižena erupcí lávy, což se přihodilo minulý rok, když zde řádila sopka Kilauea. Zničila 700 domů a tisíce hektarů úrodné půdy. To jsem tu zrovna byl. Bydlel jsem v Leilani a spolu se spoustou lidí z tamní oblasti jsem i já zažil evakuaci, ztrátu kufrů a jiných osobních věcí i útěk před lávou. O tom pojednávají dva mé texty z minulého roku „State of disaster“ a „Trapped by lava“. Pak zde může řádit také tsunami, které v minulosti padly za oběť již stovky lidí. Zatímco směr tekoucí lávy se dá víceméně předpokládat, směr tsunami ne. Také zde bývají prudké deště, někdy vichry a drsné polomy. Když jsou silné už příliš a dají-li se meteorologicky předvídat, jsou uzavřena letiště a letadla neletají, malá ani velká. Někdy jsou uzavřeny školy, a také úseky silnic, kde padají stromy a vzduchem létá všechno možné i nemožné, což ohrožuje jak bezpečnost provozu, tak zdraví a životy lidí. Extrémní vichry se dají předvídat, silné větry, které jsou tu časté, však téměř ne. Ale i ty mohou být velice nebezpečné, jak se to ukázalo ve zmíněných třech dnech. Vítr mne překvapil na silnici mezi Hilem a Waimeou v neděli desátého února. Z Hila jsem vyrazil kolem 14. hodiny za krásného, slunečného počasí, panovalo téměř bezvětří. Jak silnice pokračuje po východním pobřeží na sever k Waimee, přibývá kolem ní stromů. Když se blíží k městečku Honokaa, centru Hamakua Coast, vozovka se začne prodírat eukalyptovými alejemi. Za slunečného počasí vytvářejí nádhernou kulisu. Po obou stranách silnice stojí jako vojáci vysokánské stromy. A náhle, jako mávnutím kouzelného proutku, jako bychom přejeli jakousi záhadnou pomyslnou čáru, se počasí zcela zvrtlo. Nebe je zamračené, prší, vzduchem létá listí, silnice je jím úplně zaplavena, následují větve, stále větší a větší haluze. Auta spontánně zpomalují, plouží se skoro krokem, řidiči se místo dopředu dívají nahoru do korun, jestli na ně něco nepadá. Ty obrovitánské stromy jsou zmítány silným větrem sem a tam jako prádlo na šňůře, až se mi ani nechce věřit, že je něco takového vůbec možné. Náhle se kolona aut zastavuje, protože kdesi vepředu spadl přes silnici strom. Naštěstí ne na auto. Ale trčet v koloně uprostřed rozervaných stromů, kde vzduchem létá všechno možné, není ani zábava ani romantika, spíše horor.

Za nějakou dobu, netrvalo to dlouho, kolem nás projela dvě policejní auta a za nimi velký hasičský vůz. V místě, kde se kolona zastavila, je naštěstí odbočka do vesnice, přes niž se dá celé pásmo asi 10 mil objet. Kolona se pak pomalounku plíží obyčejnými, místy jen prašnými silnicemi přes další obce, kde rovněž létá vzduchem všechno možné. Odstupy mezi auty narůstají. Řidiči cítí, že je to zapotřebí, aby se mohli vyhnout čemukoliv, co proletí vzduchem. Když konečně pomalounku dorazím do Honokaa, kde už platí rychlost omezená na 25 mil za hodinu, nečekaně a přímo přede mnou spadne obrovský strom na elektrické vedení. Lítají jiskry, sloupy se kymácejí, ale dráty ten kus těžkého dřeva udrží. Musím vysvětlit, že zde tak jako v dalších zemích, kde takové vichry mívají, jsou sloupy i dráty vedeny jiným způsobem než v Evropě. Zdejší sloupy jsou neporovnatelně vyšší a kromě drátů jsou mezi nimi natažená obrovská drátěná lana, aby v případě katastrof udržela padající stromy. Přesto to není žádná legrace. Kde se vzalo, tu se vzalo, z nějaké boční ulice Honokaa vyjelo osobní auto, zastavilo těsně přede mnou, vystoupil z něho mladý muž a říká mi, že nesmím jet dál, že je to životu nebezpečné. Na můj dotaz, kudy a zda vůbec se dá pokračovat do Waimei, mi ukazuje rukou, kudy mám jet, že tam by snad měla být silnice volná. A tak jedu. Polovina cesty, 12 mil, která mi do Waimei zbývá, vede opět přes eukalyptovou alej. S obavami jedu já i další řidiči za mnou, s velkým odstupem jeden od druhého. Hlavou se mi honí obava, jestli ten úsek ve zdraví projedu. Když pak konečně vystupuji v cíli z auta, jsem rád, že jsem rád. To byla neděle. Následujícího dne se z rádia dozvídám, že v oblasti Hamakua Coast, Kohala a severovýchodní Kona jsou kvůli obrovským vlnám

uzavřeny všechny pláže a přilehlé rezorty, že na hlavních tazích mezi Waimeou a Hilem leží popadané stromy, elektrické dráty jsou přetrhané, stovky lidí bez proudu a že opravy budou trvat několik dní, tak aby řidiči počítali s velkým zpožděním. Jak takové zpoždění vypadá, jsem pak zažil 12. února, když jsem jel z Waimei do Hila znovu, abych vrátil do půjčovny auto a stihl let do Honolulu. Cesta trvající běžně hodinu a půl mi teď trvala 4 hodiny, ale vzhledem k tomu, že jsem vyjel s šestihodinovým předstihem, všechno jsem stihl. Avšak hrůzy proběhlé katastrofy byly všude stále evidentní. A to šlo prosím jen o silný vítr, nikoliv o vichřici! Když teď před několika dny pršelo a zašel jsem v Honokaa na kávu, stáli přede mnou dva lidé, Američané, zřejmě manželský pár. Slyšel jsem, jak rozmlouvají s obsluhující a ptají se jí, jestli v této oblasti často prší. Že sem přijeli na dovolenou a ani si jí nemohou pořádně užít, protože všude prší a fouká silný a chladný vítr. Po chvíli jsem vstoupil do hovoru a doporučil jim, že když chtějí mít teplo, pláže a slunečno, měli by jet do severní a západní Kony. Odpověděli, že tam jsou ubytovaní, a že si chtěli udělat okružní cestu po ostrově, ale že všude kromě Kony leje... Ano, i to je riziko "dovolených" v dalekých, exotických oblastech, i s tím se musí počítat. Ale katastrofy bývají všude. Důležité je zachovat si za každou cenu humor a zároveň i určitý stupeň pokory. Nechtít vidět všechno, dokázat se smířit s tím, co máme, co je možné, bezpečné a také smysluplné.

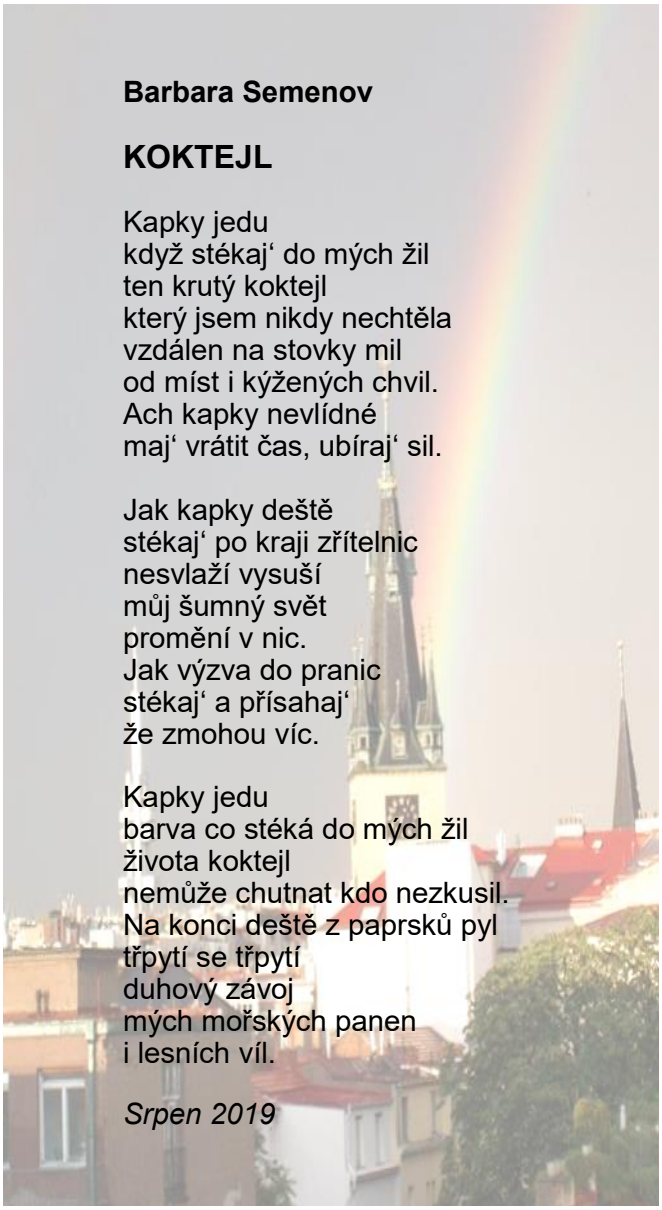

Barbara Semenov

KOKTEJL

Kapky jedu
když stékaj‘ do mých žil
ten krutý koktejl
který jsem nikdy nechtěla
vzdálen na stovky mil
od míst i kýžených chvil.
Ach kapky nevlídné
maj‘ vrátit čas, ubíraj‘ sil.

Jak kapky deště
stékaj‘ po kraji zřítelnic
nesvlaží vysuší
můj šumný svět
promění v nic.
Jak výzva do pranic
stékaj‘ a přísahaj‘
že zmohou víc.

Kapky jedu
barva co stéká do mých žil
života koktejl
nemůže chutnat kdo nezkusil.
Na konci deště z paprsků pyl
třpytí se třpytí
duhový závoj
mých mořských panen
i lesních víl.

Srpen 2019

Marta Urbanová

LÁSKY

Lásky vyvěrají z nestejného pramene
Lásky přelétaví pestří motýli
Hlučné mocné vodopády
Tiché jako lesní zvěř v houštinách
Tajné bez odvahy zdolat vrchol, sráz
Lásky bez radosti
Lásky žal
ale kdo by odolal
když se nabízí, jsou na dosah
abys jen ruku vztáh’
Jsou lásky lucidní snění
vzdálené k dosažení
A pak ty na celý život
jak mělká klidná řečiště
s koulí na noze

Josef Tomáš

SVĚT V MÉ HLAVĚ

Ó, co všechno se dá uvidět za jediný
den! Jak se to do mě vůbec vejde,
když jsem tak napěchován tolikerým minulým
a tolikerým budoucím, a tedy – v podstatě nejsoucím.

Má hlava je vskutku jako kaleidoskop:
též přehrkává střípky nejrůznějších barev
do mozaikových obrazů – z toho, co bylo,
do toho, co nebude a vlastně nikdy nebylo.

MILÁ VZPOMÍNKA NA DĚTSTVÍ

Soňa Svobodová

Myslím, že mezi námi není nikdo, kdo by si s jistým smutkem v hlase rád nezavzpomínal na svá dětská léta plná radosti, legrace, fantazie a dobrodružství. A právě všem těm dospělým čtenářům, kteří se chtějí aspoň na chvíli vrátit zpět do svých dětských let a současně i jejich potomkům, je určena nádherná výpravná kniha, která v těchto dnech vyšla v nakladatelství Akropolis pod názvem Punťa s podtitulem Zapomenutý hrdina českého komiksu (1934–1942). Jejími autory jsou čeští literární historici se zájmem o dějiny populární kultury, manželé Pavel a Lucie Kořínkovi.

Pane Kořínku, paní Kořínková, jak se vlastně zrodil váš nápad vytvořit tuto nádhernou dvoj knihu zasvěcenou této nejzářivější psí celebritě?

Pavel: Punťa mě k sobě lákal, už když jsme s kolegy připravovali obsáhlé přehlédnutí české komiksové historie v knize *Dějiny československého komiksu 20. století*. To bylo hekticky překotné mapování stovek různých seriálů, ohromné množství materiálu, který jsme zpracovávali, a logicky nebyl prostor se některému seriálu věnovat opravdu do hloubky.

Když *Dějiny* vyšly, přišlo mi zajímavé to naopak otočit – vzít si jeden seriál a na něj se podívat co možná nejdetailněji, v co možná nejširším spektru přístupů. Punťa je monumentální svým rozsahem, nic takového v československém časopiseckém provozu až do *Čtyřlístku* nebylo. Tento časopis, na jehož stránkách Punťa vycházel, sám sebe vnímal jako komerční, „nejel“ tu tehdy i později uznávanou linii esteticky vysokého a didakticky poučného čtení a byly na něj nabalovány ty nejhorší odsudky, a v tom je pro mě Punťa fascinující. V roce 1935 začal vycházet *Malý*, později *Mladý hlasatel*, jenž je spojen se jménem Jaroslava Foglara, autora Rychlých šípů, erbovního komiksu tohoto časopisu. O něm se už hodně napsalo, všeobecně se ví, že skvěle pracoval se čtenářskou základnou, inicioval vznik čtenářských klubů Mladého hlasatele. A my chtěli připomenout, že tu ve stejné době byl ještě jiný, čtenářský srovnatelně úspěšný časopis *Punťa,* který přitom v lecčems představoval *Hlasateli* „druhého do páru“: zaměřoval se na mladší čtenáře, kterým přinášel podobně komponovanou směsici čtení. A stejně jako on za podstatnou část svého úspěchu vděčil propracované práci s obrázkovým seriálem a skvěle zvládnutému marketingu.

Lucie: Punťa přináší fascinující průhled do světa tehdejší populární kultury určené dětem, ale nejednou pomáhá z netradičního konce nasvítit i širší společenské a kulturní tendence – a ne nutně ty, které bychom právě čekali. Na stránkách *Punti* se setkáte s „glamourem“ hollywoodských filmových hvězd a vůbec kulturou celebrit, ale třeba i reflexí některých nečekaných událostí „velkých dějin“, tématem Punťových dobrodružství se tak stalo například italské vojenské tažení v Habeši. Nakladatelský dům vydávající časopis *Punťa* pracoval velmi promyšleně s nejrůznějšími marketingovými strategiemi – včetně takových, za něž by se ani dnes mnohý reklamní kreativec nemusel stydět. To všechno (a ještě mnohem víc) nás lákalo jako fascinující materiál k objevování.

První z nic, je pojmenovaná Příběhy a přináší bohatý, takřka 200 epizod čítající výbor z centrálního obrázkového seriálu. Druhý svazek – Studie – pak nabízí kulturně – a literárněhistorické, teoretické a interpretační ohledání celého „světa kolem Punti“. A klapbox s knihami doplňují také drobné faksimile příležitostných či reklamních tisků spolu s dalšími materiály. Bylo něco, co vás při sběru těchto materiálů překvapilo nebo potrápilo?

Pavel: Nebylo úplně snadné se k Punťovi ve všech jeho podobách a v úplnosti dostat: vlastní časopis *Punťa* není v žádné knihovně kompletní a bylo třeba jej shánět po antikvariátech, to stejné platí i pro *List paní a dívek,* kde seriál věnovaný Punťovi paralelně rovněž vycházel: když už v nějaké knihovně třeba i ročník dva mají, je dětská příloha s Punťou obvykle vytrhaná… Byla to zkrátka tak trochu mravenčí práce. Ale nutno říct, že nám s ní pomohli i naši přátelé a jiní sběratelé.

Jak dlouho jste na jejím vzniku pracovali?

Lucie: Postupně několik let – nejprve jsme sbírali materiál a psali některé přípravné studie, nebo třeba vedli o Punťovi seminář pro zájemce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Teprve pak jsme sestavovali antologii Příběhů a rozvrhovali interpretační monografii.

Je známo, že kresbu psíka Punti vytvořil René Klapač, a když pak Klapač právě z nějakého důvodu Punťu kreslit nemohl, zaskakovala za něj pozdější slavná animátorka Hermína Týrlová. Který psík byl těmto výtvarníkům inspirací?

Pavel: Redaktorka časopisu *Punťa* a scénáristka jeho příběhů Blanka Svačinová po letech vzpomínala, že si René Klapač při návratu z Paříže přivezl bílého pejska a ten se mu stal předlohou. Ale ani ona si nebyla tak úplně jistá, jestli to nebyla spíš redakční legenda. Jestli stál u zrodu Punti nějaký opravdový chlupatý psík z masa a kostí, už prostě s určitostí nejde zjistit. Víme ale naprosto jistě, že u jeho zrodu stál jeden pejsek fiktivní – bílý, roztomilý Comfy z amerického komiksu *Dolly Dimples* od Grace Gebbie Draytonové o „holčičce s ďolíčky“ a jejím kamarádovi. Několik dílů tohoto stripu pořídil do své dětské přílohy český ženský časopis *List paní a dívek.* Pak ale nakladatelství patrně dospělo k názoru, že bude praktičtější pokračovat v seriálu „ve stejném duchu“, ale s domácími tvůrci.

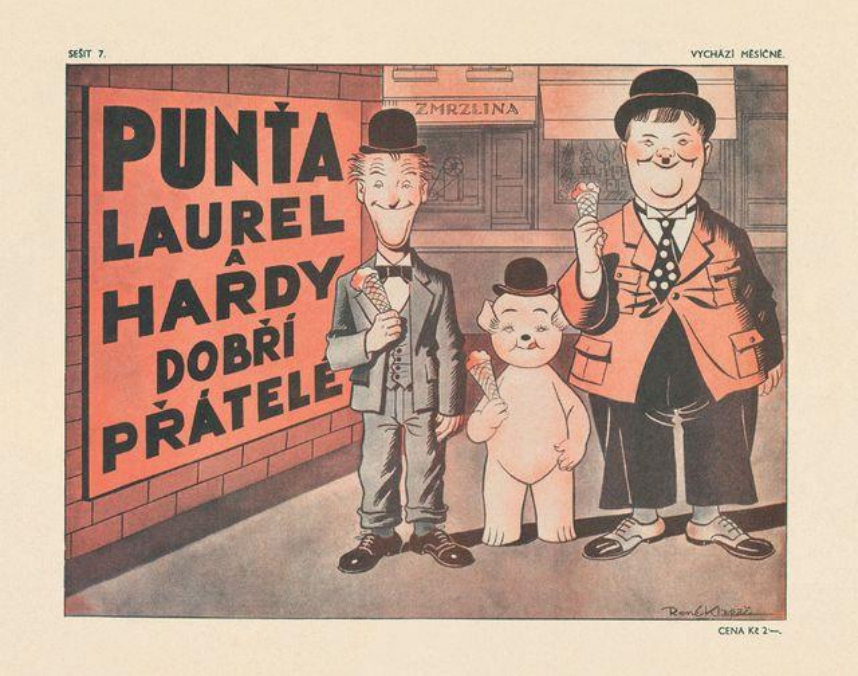

Kreslením byl pověřen René Klapač, vymýšlením scénářů pak redaktorka *Listu paní a dívek,* do hlavní úlohy nových dobrodružství byl pasován pejsek Punťa a jeho páníčci se stali jen vedlejšími postavami. Úspěch měl obrovský, a tak nakladatelství Rodina, které *List paní a dívek* vydávalo, pro Punťu časem založilo také jeho vlastní dětský časopis.

Kniha však není jen o psíku Punťovi, ale také o jeho psí družce Kiki, plus o řadě dobrodružství, které spolu s dalšími kreslenými postavičkami, jako například s Laurelem a Hardym zažívají. Jsou tyto příběhy ryze české nebo se autoři nechali inspirovat spíše nějakým americkým komiksem?

Lucie: Punťa, jak jsme již zmínili, má americký rodokmen, neboť původně vznikl nápodobou amerického seriálu. Charakter jeho dobrodružství se ale pak od americké předlohy dost vzdálil: Comfy zažíval své příběhy v jakémsi pohádkovém bezčasí plném víl a skřítků – to z Punti se stal moderní pes dobrodružné (a ne vždy právě mravně bezúhonné) povahy, který sice bydlí se svou žínkou Kiki v současném Československu, ale má dost světoběžné puzení: Afrika, Hamburk, americký Hollywood, Alpy, arktické kraje, tam všude Punťa něco zažil. A všude se představuje jako muž činu, který je pro každou legraci – tím si ve svém seriálu nakonec získá i srdce slavných komiků Laurela a Hardyho či dobové dětské hvězdy Shirley Temple... Ale i malé Shirley (poté co s ní filmuje v Hollywoodu, sám se stane hvězdou a dostane se i do hledáčku bulvárního tisku) nakonec s hrdostí ukazuje krásy Prahy. Je to světoběžník, ale patriot.

Jsou tu také příběhy, které sledují přípravy Punti a Kiki na sokolský slet. Ty už jsou tedy ryze české, takže by se dalo říci, že autoři čerpali jak z Čech, tak i z Ameriky?

Lucie: Sletové přípravy v seriálu přicházejí v červnu a v červenci 1938, ve stejné době, kdy se chystal a konal všesokolský slet i v reálu, a zároveň v době, kdy se nad republikou už hodně stahovala mračna. I dětský seriál měl zkrátka potřebu ve zjitřené době dodávat skrze toto téma národu srdnatého ducha – Punťa jde v budování odhodlané národní brannosti příkladem. Vzhledem k okolnostem není ani tolik divné, že jej autoři seriálu nakonec na vlastní cvičiště nepustili – doba byla vážná a na Strahově nebyl prostor pro žádnou psinu. Tak alespoň Punťa jásá nad průvodem Sokolů Prahou a nad krásou sokolského cvičení v roli oddaného diváka. Budiž to příkladem toho, že kultura dětí nestojí někde zvlášť a stranou, neprodyšně chráněna jakýmsi skleníkem od tlaků doby – i ona je v každé době součástí společenského a politického dění a po svém na něj reaguje.

Co byste všem čtenářům této vaší nádherné dvoj knihy, jež byla na 18. ročníku výročních knižních cen Magnesia Litera, který proběhl v dubnových dnech na Nové scéně Národního divadla, nominována na Literu za nakladatelský čin, popřáli?

Pavel: Hlavně hezké čtení: u knihy *Příběhů* příjemnou zábavu (to za nás obstará Punťa sám) … a snad čtenáře tahle zábava naláká i na přečtení knihy *Studií* a přemýšlení o dětském obrázkovém seriálu i dětství samotném zase trošku jinak.

Utajené skutečnosti v obrazech mistrů štětce…

Alena Klímová-Brejchová

Snad každému bystrému a empatickému pozorovateli, který obdivuje plátna dávných slavných umělců, jako byl Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarotti, Sandro Botticelli či mistr Luini a Paul Rubens, přijde na mysl, jaké skutečnosti a osobní prožitky vedly mysl tvůrcovu v čase příprav na tato veledíla. Vždyť každé umělecké dílo, sochařské, malířské i projev básníka, přesně zobrazuje to, čím básník ve své duši, ve svém vědomí, žije. Jak a jaká témata, oblažující či traumatizující, svou myslí zpracovává. Zda jsou to zážitky krásy, lásky, trýzně, vášně, ale i sexuality naplněné či nenaplněné.

Pozorný divák nejenže smí vnímat jednotlivé tahy štětcem, doteky pružícího plátna, barvy, jemnost jejich valérů, jejich plasticitu, ale smí, vnořením se do tématiky obrazu, procítit i to, co cítil jeho tvůrce při své tvorbě. Je to úchvatné a v mnoha případech překvapující! Vysoce sensibilní a též zasvěceně tvořící pozorovatel, jakým bývají v mnoha případech už zralí básníci, dokonce dokáže proniknout obrazem až k nejutajenějším podnětům a též příčinám, které byly i před mnoha stoletími hnací silou k vytvoření vzácného malířského díla. Je samozřejmé, že je nutno začíst se a velmi citlivě a eklekticky vybírat z mnoha životopisných dat a umět domýšlet i životní děje tvůrců. Vnímat jejich lásky, jejich četná zklamání, trýzně, ale i to nejpodstatnější… jejich genialitu a gigantickou a heroickou snahu o zanechání stopy na tomto světě. Hnacím motorem je samozřejmě pohlavní síla, kterou dokážou úspěšně transformovat do své tvorby. Co zbývá na lásku tvůrce-muže, k ženskému pohlaví…? Mnohdy, a je to velké *tajemství* utajené v obrazech, se jejich sexualita projevuje ryze platonicky, i když s velkou vášnivostí, a často se v díle objevuje jako nesplněná a nutně potlačená pohlavní touha, jako neschopnost milostného aktu hetero i homosexuálních bytostí.

Může být zajímavé, že existuje pár básní, které byly napsány k několika podivuhodným obrazům, a není důležité, kdo byl jejich pisatelem či pisateli. Například verše k obrazu ***„Nahá Léda s labutí“*** Michelangela Buonarottiho, na kterém krásná žena kopuluje s velkým labutím samcem, zazněly takto: *„Po jezeře štíhlokrký Bílý majestátně plul / v tom horoucím letním stmívání / Úbělové peří čechral, vodu v kruzích čeřil / k břehům, kde Léda snila o něžném líbání / V touze rozevřela stehna jako křídla bílých pávů / když osamělý Pták z jezera vystoupil… / Zalehl ji, zakryl křídly, k ústům sklonil hlavu / a zobanem rudým ji za hrot ňadra uchopil / Do klína ji nesmlouvavě vtisknul ocas z tvrdých per / a Léda v silné křeči objala to ptačí tělo! / Pak prožila rozkoš, milostný to vrchol her… / Však až když Měsíc zlatým štětcem zčeřil Noci tuš / rozpoznala nahá žena, co jí nedokázal dáti muž… / A Pták Bílý na jezeře? V očích temný smutek měl…“*

Ano, když tento obraz Michelangelo - též velký básník, tvořil, procítil už patrně svoji vášnivou lásku k mladému římskému šlechtici, Tommasu Cavalieri, za nedlouho pak poznal i peripetie svého dlouholetého soužití s Franceskem Amadori – Urbinem. Avšak v průběhu života prožije i svoji platonickou lásku ke šlechtičně Vitttorii Colonně a lásku nenaplněnou k jakési neupřesněné, krásné a kruté paní. Byl však hluboce věřícím mužem, a tak zaneprázdněn svým titánským dílem, že nemohl žít normálním životem ženatého muže. Stejné to bylo i s titánem Leonardem da Vinci a dalšími velikány. Zajímavé, že tito dva muži se od sebe lišili věkem i vzhledem a oba prohlašovali, že jsou *„omo sanza lettere“,* muži bez škol. S jistou ironií shodně prohlašovali, že školní vzdělání není zárukou excelentní tvorby a tvůrčí existence, na což lze přikývnout.

Zajímavý je i nádherný obraz Sandra Botticelliho ***„Palas Athéna a Kentaur“***. I z něho je cítit smutek nad nemožností uskutečnit normální pohlavní akt. Krásná žena si vede kamsi do skal bytost, která je napůl smutný muž a napůl kůň. Zde jsou verše k tomuto obrazu: *„Cos cítil umělče – Sandro Botticelli / když jsi krásnou Athénu se zrůdou maloval? / Sám malířů král se do Kentaura vtělil / či sis jen s formami těl podivně hrál? / Neschopnost milování vymyslels pro ně / a moře smutku jim do tváří, do očí dal / Vždyť muž s tělem a kopyty koně / by krásné tělo ženy pyjem roztrhal… / Znal jsi snad, Sandro, úděl věčné samoty / když štětec tvůj psal příběh do hmoty? / Za vlasy Kentaura žena drží, možná laská / možná jen zvíře vede si v temnotu skal / kde prsty hladit a ústy muže líbat se dá / aby pak na hřbetu koně vzlétla ke hvězdám…“*

I obraz Paula Rubense na téma ***„Zuzana v lázni a starci“*** je skvělým malířským vyjádřením smutného údělu dvou starců, kteří už nejsou schopni tělesně uspokojit ženu, avšak stále touží dotknout se jejího těla a alespoň v utajení obdivovat její krásu. I k tomuto obrazu byly napsány verše se silným sexuálním nábojem.

Ještě tematicky zajímavější je obraz ***„Křesťanské lásky“*** od mistra Luiniho – ***„Kojení starce“.*** Zde jsou verše: „*Na co jsi myslel malíři z dávné Itálie / když tvořil jsi starce, co z dceřiných prsů pije? / Snad rozkoš měl chutnat před popravou? / V hladovém objetí oba jsi představil davu / Cos cítil, když jsi ten mléčný prs maloval / tak těžký svou šťávou jak dozrálý plod? / Na něj jsi přisál ústa toho, co dítě své miloval / a do nich vsunul sladký a rudý hrot / Snad cítil ses starcem zoufalým… malíři / když přivřels mu oči a duši v rozkoš pohřížil? / Pak do očí dcery vložil jsi lásku i hřích / To Život stvořil úchvatný příběh souzených a sama Smrt, co vzlíná z Hádovy říše / dopoví příběh, úderem štětců vzkříšený…*“

Typickým příkladem podivuhodností, odehrávajících se v duších tvůrců jsou obrazy Vincenta Van Gogha. Též osamělý a mnohdy zoufalstvím a psychickou nemocí postižený tvůrce nejvyšší kvality. Tvůrce povolaný a zasvěcený pro svůj velký a nádherný úkol… úděl. Je složité ponořit se do jeho pozdních obrazů - obloha i štíhlé cypřiše jižní krajiny se stáčí ve spirálách tahů, poplatných malířovu chorobnému stavu, do svíjejících se linií, a oslněný a empatický divák může Vincentovo dílo takto vnímat se slovy básníkovými: *Nemohu, ryšavý Vincente… neviň mne / pohlédnout na tvoje modravé kosatce / na nebe planoucí, na lány, cypřiše zvlněné / Přízraky v mé mysli dají se do tance / Do díla tvého padám jak opilý pták / hlava se točí, útroby z těla derou se ven / Jak zmámený drogou, co vyronil mák / vrávorám šílenstvím s očima jak modrý len…*

Děj zaznamenaný na obraze, mnohdy naléhavé sdělení tvůrci i následně divákovi, musí být do posledního tvaru, do posledního tahu štětce nejprve niterně prožit a stvořen v umělcově představě, ukotven v jeho vědomí a následně za pomoci pracného studijního programu ztvárněn na pružícím lněném či jiném hmotném podkladě. Monumentální to proces, vzhledem k respektování i jiných neodkladných životních nutností.

Tady pak, na tomto duhovém poli, v kakofonii slov a kreativitě tvarů i námětů, se potkávají vysoce zranitelné tvůrčí duše i přes vzdálenost několika staletí.

Duše malířova i ta básníkova, mnohdy se zřetelnými jizveními, utrženými na pozemském putování, ale právě proto se snadností, docházející ke vzájemnému pochopení té velké složitosti, jakou bývá nelehký život tvůrcův. Bývá mnohdy pro nepřipravené diváky k nepochopení. Zde se sensibilitou obdaření tvůrci dokážou s božským pochopením… bratrsky obejmout… Tento neobyčejný prožitek, napojení se na duši tvůrcovu v době tvorby obrazu, ale i básně a jiného uměleckého projevení, lze milovníkům děl velkých jen ze srdce přát!

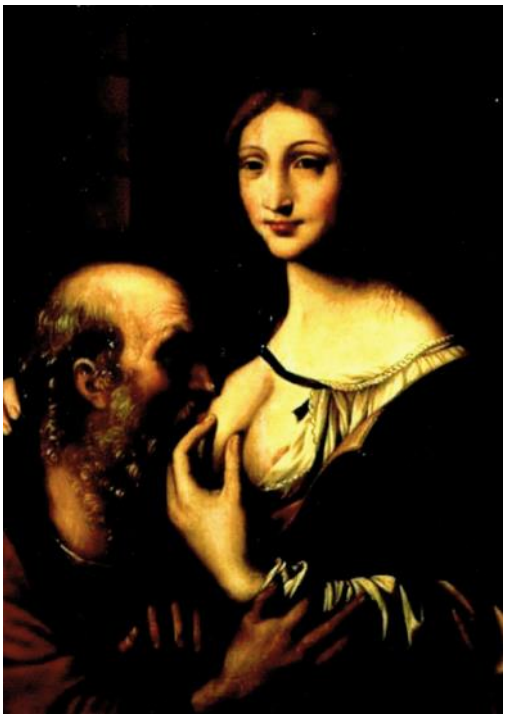

Alena Klímová

SLADKÁ NADĚJE (věčnému milenci)

Až setkáme se milý znovu
až se obejmeme - spojíme se spolu
v touze nám už tisíce let vlastní
budem‘ mladí, štíhlí, mrštní, krásní
jak dva tanečníci na zářící Modré Kouli
co se do ledových temnot jako perla boulí…
Budeme se svíjet jak dva bledí hadi
třpytnou kůží navzájem se hladit
laskat se tím hebkým přiléhavým trikotem
hluší k Času s jeho naléhavým tikotem...

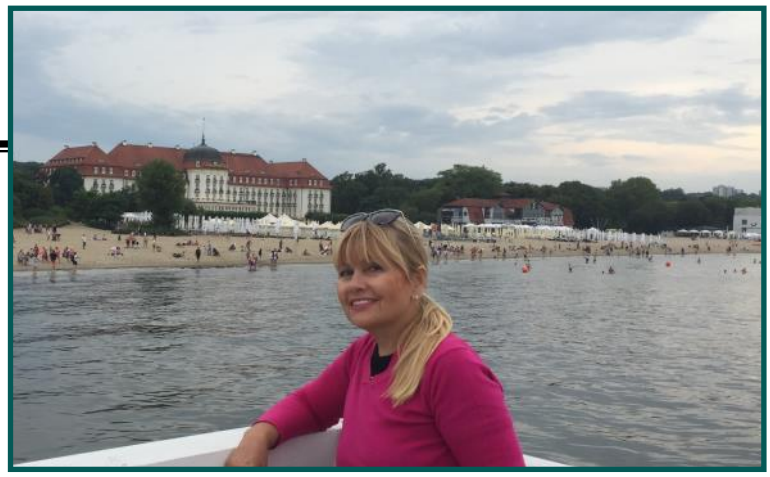

U BALTU, JAKO DOMA

Dana Broumová

Ten, kdo nahlédl do mých Osudových reflexí, ví, že kořeny mých předků sahají z části do Polska, a tak můj vztah k této zemi je tím samozřejmě ovlivněn. Už jako malé dítě jsem trávila léto u Baltu. Každé prázdniny jsem s rodiči odjížděla do kouzelného lázeňského městečka Sopoty u Gdaňského zálivu na severu Polska. Cestovali jsme vlakem v lůžkových nebo lehátkových vozech, což bylo pro mě velké dobrodružství. Na písečných plážích v známém přímořském letovisku se zrodila i moje láska k moři. Miluji vůni jódu, šum vln, písečné pláže a dlouhé procházky po břehu moře. Do Sopot jsem začala jezdit i s manželem a malými dětmi a pro naši rodinu se to stalo tradicí, kterou dodržujeme dodnes. Dříve byla cesta po polských silnicích svízelná, ale překvapivě rychle vyrostla napříč Polskem síť velmi kvalitních nových dálnic, po kterých se jede jako po másle. Těšíme se na krajinu v chráněné oblasti mezi lesy a pobřežím Baltského moře s nepřeberným množstvím vzácných úkazů fauny a flóry. Není na tom nic překvapivého, protože nás láká atmosféra letoviska, jehož překrásná poloha, ostrý vzduch nasáklý jódem, šumění potoků dává městu unikátní mikroklima a bohaté zásoby léčivých vod, pro to vše jsou Sopoty přezdívané perlou Baltského moře. Můj muž Milan se nejvíce těší na čerstvé ryby. Místní rybáři je v noci naloví a k ránu jsou již připravené v restauracích, a tak zvaných „smažírnách“, které nás lákají vůní těch nejčerstvějších ryb z Baltu, jako jsou úhoř, platýs, treska, mořský jazyk, okoun, kambala, losos, ale v nabídce je i výtečný halibut ze severního Atlantiku. Ovšem největší lahůdkou jsou ještě horké uzené ryby, které se udí přímo u přístaviště rybářských člunů na pláži. Je to neskutečná pochoutka, kterou si můj muž nenechá nikdy ujít.

Městečko Sopoty zmíněné již ve 13. století, propojuje města Gdaňsk a Gdyně, s nimiž tvoří takzvané Trojměstí. Polský název města „Sopot“, což ve staroslověnštině znamená „pramen“, byl zřejmě inspirován několika léčivými prameny, které v okolí vyvěrají. Lázeňství tu má tradici od 16. století, ovšem největšího rozmachu dosáhlo za doby pruské nadvlády na konci 18. století. Veřejné lázně s úspěšným sanatoriem se staly velmi oblíbeným a vyhledávaným odpočinkovým centrem pro mnoho vládnoucích rodů. Příjemné lázeňské prostředí měli v oblibě představitelé tehdejší společenské smetánky, kteří se pyšnili výstavbou honosných vil tvořících historické centrum Sopot. Střed města protíná 600 metrů dlouhá pěší zóna na ulici Bohaterów Monte Cassino. Název připomíná hrdinství padlých příslušníků polského pluku 2 Korpus Polski, kteří se významně zasloužili o vítězství v bitvě o Monte Cassino, jedné z nejtěžších bitev 2. světové války. Cílem Spojenců bylo prolomit Gustavovu linii a dobýt Řím. Dlouhá, krutá bitva skončila spojeneckým vítězstvím, ovšem za cenu obrovských ztrát na životech. Pěší zóna je tepajícím srdcem Sopot, nejvíce o víkendech, kdy zábava pokračuje až do pozdních nočních hodin. Ulici lemují galerie, muzea, multikino, najdeme tu řadu restaurací a útulných kavárniček, cukrárny, obchůdky se suvenýry, a spousty pouličních umělců. Jistý Ital Oronzo De Marco si tu v roce 1956 otevřel cukrárnu Milano, kde prodával výtečnou italskou zmrzlinu, na kterou se stály dlouhé fronty. Na této vyhlášené zmrzlině si pochutnávali i zahraniční umělci, mimo jiné i Karel Gott a Helena Vondráčková. Tradice žije dodnes a podnik vedou dva synové Oronza De Marco. Přestože v okolí jsou další cukrárny, zmrzlina „od Itala“ bez chemických přísad je stále tou nejvyhledávanější v Sopotech a každý si na ni ve frontě rád počká. O kousek dál je skvělá pekárna s dlouholetou tradicí, kde rádi nakupujeme slané i sladké pečivo všeho druhu, moje nejoblíbenější, vyhlášené „jagodzianki“ oválné kapsy z kynutého těsta plněné borůvkami a cheesecake s různými příchutěmi. Všechno je tu tak chutné, že je těžké si vybrat. Ani večer Sopoty nespí, otevřou se místní bary a restaurace a všude zní hudba. Jednou z nepřehlédnutelných zajímavostí na pěší zóně je ukázka moderní architektury Křivý dům, který byl postaven v roce 2004. Projekt této nezvyklé budovy byl zpracován podle návrhu Jana Marcina Szancera a Pera Dahlberga, švédského kreslíře žijícího v Sopotech. Křivý dům se i přes počáteční kritiku místních obyvatel stal symbolem města a je na seznamu nejkurióznějších staveb světa. Pro nás je však příjemnější odbočit do jedné z uliček v okolí pěší zóny, kde se ocitáme v prostředí elegantních předválečných vil a domů ukrytých v tajemných zahradách a parcích. Není tedy divu, že v roce 1979 byl urbanistický celek Sopoty uznán kulturní památkou.

Po sopotské promenádě je příjemná procházka přímo na unikátní dřevěné molo, které je mým nejoblíbenějším místem. Je to výjimečná rarita z 19. století, svou délkou 511 metrů nemá v Evropě konkurenci. V sezóně je na molu improvizované letní kino s nabídkou současných filmů a příjemný odpočinek nabízí kavárničky s výhledem na Gdaňský záliv. Kotví tu jachty a přistávají výletní lodě. V parku před vstupem na molo je prostranství s krásou fontánou, galerií a koncertní mušlí, kde se konají různé koncerty a kulturní akce a starý maják slouží jako vyhlídková věž. Zřejmě neexistuje žádný návštěvník, který by odcházel z mola bez selfíčka. Dominantou blízko mola je majestátní Grand Hotel, svého času nejluxusnější hotel, který díky přepychovému zařízení a úžasné poloze přímo na pláži lákal mnoho slavných osobností. Za dob zašlé slávy si tak na terase hotelu mohli popíjet šampaňské významní státníci Fidel Castro, Charles de Gaulle, Vladimir Putin a z umělců například Josephine Baker, Marlen Dietrich, Greta Garbo, Omar Sharif, Charles Aznavour, Karel Gott nebo polský rodák Jan Kiepura, slavný tenor a herec, který před druhou světovou válkou emigroval

do USA, kde ztvárnil mnoho hlavních rolí v Metropolitní opeře v New Yorku. Široká písečná pláž před Grand Hotelem je nejznámější z dlouhé řady pláží táhnoucích se podél pobřeží. Vítr od moře je tu prudší, a tak je báječné ležet na pláži s jemným pískem v barvě slunce, jen tak na ručníku a snažit se splynout s povrchem, klást co nejmenší odpor větru. Plážové koše z minulých let, které chránily před sluncem i větrem, již zmizely a na pláži před hotelem se seřadily slunečníky s lehátky, naštěstí je většina pláží bez tohoto „slunečníkořadí“. V horku se můžeme občerstvovat v rybích restauracích a barech, kterých je tu opravdu mnoho, nebo si jen něco koupit od plážových prodejců, kteří prodávají zmrzlinu, koblihy, ledovou kávu, pražené oříšky, vařenou kukuřici nebo popcorn. Při jejich volání „lody śmietankowe“ (smetanová zmrzlina), se mi vrací vzpomínky z dětství. V té době bylo možné na pláži před „Grandem“ potkat účastníky mezinárodní písňové soutěže Sopot International Song Festival, kteří byli v hotelu ubytováni. K festivalu byl vydáván velmi kvalitní velký katalog s fotkami všech umělců, a tak pro lovce autogramů bylo velkou zábavou si na zahraniční hvězdy políčit a jejich podpis získat. Festival se koná od roku 1964 a je to druhá největší pěvecká soutěž v Evropě, hned po Eurovision Song Contest. Tento svátek hudby je pořádán v obřím zastřešeném amfiteátru Opera Leśna (Lesní opera). Idea vybudovat profesionálně provedený amfiteátr se zrodila v době, kdy se Sopoty měnily v mondénní letovisko. Letním hostům bylo třeba nabídnout nějaké rozptýlení na konci léta a udržet je déle u moře i přes někdy trochu deštivé srpnové počasí. Amfiteátr byl v srpnu 1909 otevřen slavnostním představením romantické opery Noční tábor v Grenadě Conradina Kreutzera. Úspěch předčil všechna očekávání a výtěžek ze vstupného za tři představení pokryl nejen honoráře umělců, ale i náklady na výstavbu. Lesní opera si rychle získala skvělou pověst, díky vynikající akustice a scénickým možnostem. Orchestřiště pojme sto padesát hudebníků a z každého místa v hledišti je vynikající poslech. A co víc, svěží lesní vzduch působí na umělce i na diváky blahodárně.

V období mezi dvěma světovými válkami byla Lesní opera známá díky pořádání Wágnerovských festivalů. Dlouhá pauza po 2. světové válce trvala až do šedesátých let minulého století, kdy byla tradice obnovena každoročním pořádáním festivalu populární hudby. Unikátní amfiteátr láká umělce z celého světa a na prknech Lesní opery vystoupily takové hvězdy jako například James Brown, Elton John, Whitney Houston, Annie Lennox, Charles Aznavour, Lionel Richie, Bryan Adams a skupiny Animals, Jethro Tull, Simply Red.

Pár minut jízdy od Sopot je půlmiliónové univerzitní město Gdaňsk, kam jsme zamířili na Jarmark svatého Dominika, který se koná každý rok na přelomu července a srpna. Historie jarmarku je působivá, je to nejstarší a největší jarmark v Evropě, s tradicí od roku 1260, kdy papež Aleksander IV povolil Dominikánům v Gdaňsku udělení 100 denních odpustků v den jejich založení. Renomé a obliba jarmarku každým rokem rostly. V 15. století připlouvalo do gdaňského přístavu více než 400 lodí s nejrůznějším zbožím ze všech koutů světa. Lodě dovážely mimo jiné francouzská a španělská vína, hedvábí, anglické plátno, jantar, cín, nechybělo ani české sklo a broušený křišťál, koření, džemy, perník a ruské kožešiny. Přijížděli cirkusoví umělci a akrobaté. Od té doby se Dominikánský jarmark konal každý rok po staletí, stávajíc se důležitým svátkem města. Pouze 2. světová válka přetrhla tuto tradici, ke které se Gdaňsk vrátil v roce 1972. Dnes je to jedna z největších atrakcí letní sezóny na baltském pobřeží. Slavnostní zahájení Dominikánského jarmarku ohlašovaly v pravé poledne zvony a 16 trubačů troubilo fanfáru složenou speciálně pro tuto příležitost. Jarmark funguje jako magnet. Jeho atraktivita je v kombinaci obchodní nabídky s bohatým kulturním programem. Letos se konal již po 759. Centrem Gdaňska vedou malé uličky s kouzelnými úzkými domky až k náměstí se starobylou fontánou s dominantní bronzovou sochou Neptuna, římského boha vod a moří, vytvořenou podle projektu architekta a sochaře Abrahama van den Blocke na začátku 17. století. Propletli jsme se uličkami až na příjemnou náplavku řeky Motlawy s obřím kolem a jedním z nejstarších přístavních jeřábů, největším ve středověké Evropě. Více než 1000 krámků se starožitnostmi, antikou, originálními uměleckými a řemeslnými předměty vytvořené s vášní a invencí. Rájem pro gurmány je nabídka regionálních produktů a orientálních pamlsků. Vůně domácího chleba se škvarkovým sádlem a cibulí nás přilákala a ochutnali jsme krajíc s touto tradiční pochoutkou. Během procházek mezi stánky jsme vyprahli a ozval se i hlad, hledali jsme tedy útočiště v některé z restaurací s kulinární nabídkou rozmanitých jídel. Pravda je, že českému pivu se nic nevyrovná, a tak jsme se usadili v restauraci Kozlovna, kde čepují velkopopovického kozla a v nabídce jsou pečená žebra i smažený sýr. Jarmark jde s duchem doby. Večer hraje hudba různých žánrů, jsou tu koncerty klasické, folkové i gospelové a při západu slunce nabízí zajímavé filmy letní kino. Vyvrcholení kulturního programu je magická show s levitujícím pianem polského iluzionisty Marcina Muszyńského. Zkrátka jarmark nabízí plno dojmů, emocí a nezapomenutelných zážitků. Neradi opouštíme toto úžasné místo, ale vracíme se bohatší o neobyčejné předměty, krásné vzpomínky a mnoho fotografií.

Náš syn Milan má zálibu v historii, a tak jsme na další den pobytu naplánovali prohlídku poloostrova Westerplatte, který je připomínkou událostí začátku 2. světové války. Adolf Hitler měl v úmyslu napadnout Polsko již 26. srpna 1939, ale vzhledem k tomu, že o den dříve Velká Británie a Francie poskytly Polsku jako svému spojenci záruky s příslibem vojenské pomoci v případě napadení, svůj původní úmysl přehodnotil. Nechtěl ovšem přijít o moment překvapení, a tak 1. září 1939 časně ráno nacisté zákeřně zaútočili na Westerplatte

bez předchozího vyhlášení války. Němci měli velkou početní převahu a mohutnou vojenskou výzbroj, zatímco polská westerplattská jednotka se 182 muži byla vyzbrojena pouze pro obranu po dobu maximálně šesti hodin, než dorazí posila armádního sboru, který však byl převelen hlouběji do vnitrozemí. Přesto se obráncům Westerplatte podařilo útok odrazit a přes velkou snahu Němci první den války Westerplatte nedobyli. Adolf Hitler sledoval průběh bojů v Polsku a zaznamenal neúspěch. Předpokládal, že ostřelování z nacistických lodí přiměje obránce pevnosti vzdát se hned po napadení. Boje na Westerplatte vázaly část německého vojska, které tak nemohlo útočit na jiných místech Polska. Němci proto zintenzivnili ostřelování a nálety a následoval masivní útok německé pěchoty, i ten však byl polskou obranou odražen. 3. září Velká Británie a Francie sice vyhlásily Německu válku, ale tento akt byl pouze formální a nebyl podpořen žádnou vojenskou ofenzívou. Během dalších dnů se Němci znovu pokoušeli Westerplatte dobýt, přesto ani jeden z útoků nevedl k jejich očekávanému cíli. Hrstka polských vojáků s docházející municí statečně vzdorovala nacistické přesile po sedm dnů. Potýkali se s nedostatkem střeliva, vyčerpáním a zhoršujícím se zdravotním stavem raněných. 7. září se proto velitel polské jednotky major Henryk Sucharski rozhodl kapitulovat. Statečnost polských vojáků ocenili i němečtí velitelé, podplukovník Karl Henke jako projev úcty dovolil majorovi Sucharskému i nadále nosit jeho šavli. V roce 1966 byl na pahorku na Westerplatte odhalen pomník na památku chrabrých obránců tohoto místa, monument z 240 žulových bloků tyčící se do výšky 25 metrů. Při pohledu na zbytky polských kasáren, pozůstatky betonových bunkrů, tank T-34 a hroby padlých vojáků nám běhal mráz po zádech, a přestože jsme válku nezažili, její hrůzy nám ožívaly před očima.

Připomínka neblahých historických událostí nás nutí stále si uvědomovat, jak je světový mír křehký. A tak abychom se zbavili melancholie, honem zpátky do Sopot, kde panuje dobrá nálada a veselí. Současné Sopoty jsou moderním lázeňským městem evropské úrovně. Ve dne je na sopotských plážích stále živo, konají se tu různé koncerty, divadelní festival, a když máme štěstí, můžeme být svědky i pasování táborníků na mořské vlky Neptunem. Nejkrásnější jsou ale dlouhé procházky po břehu moře po ránu nebo na sklonku večera, kdy je pláž nezalidněná, zvláště čím víc se vzdalujeme od centrální pláže před Grand Hotelem. Gdaňský záliv je ideální pro všechny druhy vodních sportů. Podél pláží za hustým porostem keřů vede kilometry dlouhá stezka zdraví, rozdělená na cyklostezku a promenádu pro pěší. Pro adrenalinové nadšence tu je závodní dráha a pro milovníky koní krytá jízdárna a jezdecká škola. U Baltu se zkrátka nikdo nemůže nudit. Je to pozvánka pro ty, kdo rádi cestují po Evropě, v Sopotech najdou plnohodnotný odpočinek i zábavu a budou se tu cítit tak dobře jako doma.

♣

NEBESKÉ KOUZLENÍ

Dagmar Honsnejmanová, Petr Horálek

Knihovna U Mokřinky v Mokrém ve spolupráci s Českou astronomickou společností, Hvězdárnou barona Artura Krause Pardubice, Hvězdárnou Žebrák a fotografem, astronomem a spisovatelem v jedné osobě, Petrem Horálkem, vyhlásili na konci srpna další ročník populární fotografické soutěže, tentokrát na téma „Nebeské kouzelní".

Tradiční vesmírné téma otevírá všem fotografům nevídané možnosti a hlubokou inspiraci. Příroda kolem nás, momentky s hvězdným nebem, západy a východy, roztodivné mraky, ale i nápadité záznamy z vašeho každodenního života s nebem nad hlavou.

Nebeské kouzlení se dá vnímat velice rozmanitě. Pochopitelně se nabízí především zapojit se do soutěže s nějakým astrofotografickým úlovkem, ale lze i k tématu přistoupit s vlastní nápaditostí a zaslat nezvyklý záběr ze svého každodenního života s nebem nad hlavou. Nebe nad hlavou je pravděpodobně tím nejtalentovanějším kouzelníkem. Jistě každý z nás podlehne kráse nějakého barevného soumraku, rozbřesku, východu či západu slunce. Vycházet a zapadat ale vidíme i Měsíc, někdy dokonce s planetami poblíž! Stejně tak nás často při pohledu k nebi zaujme nějaký roztodivný mrak, někteří fajnšmekři pak s radostí „loví" bouřkové mraky, duhy či různé tzv. halové jevy. Nebe ale může vykouzlit jedinečný dojem s krajinou pod ním: syté barvy soumraku ozáří vzdálené pohoří, odrazí se na hladině nějaké vodní plochy, dokonce i okno vašeho pokoje. Nebojte se nezvyklých úhlů a předmětů, které naše nebe na fotografii ukážou. „Kouzlit" s nebem tak můžete i vy sami – například skrze populární skleněnou kouli, makro s vodními kapkami, přírodními výtvory jako třeba pavučinami proti obloze… A pak je tu samozřejmě hvězdné nebe. Zde už se otevírá úplně nová brána, neboť některé to kouzlení očima ani nevidíme, ale fotoaparát zachytí. Počínaje fázemi Měsíce, tajemnými polárními zářemi, Mléčnou dráhou, vzácnými úkazy jako meteorické roje, zatmění… konče slaboučkým airglow, vzdálenými mlhovinami, galaxiemi, planetami přes dalekohled…

Tohle všechno (a zdaleka nejen to) může nebe vykouzlit. Ve všech případech však záleží na štěstí být v pravý čas u fotoaparátu.

Porota bude hodnotit hlavně vzácnost, jedinečnost a originalitu snímků (samozřejmě s ohledem na věk) a v několika kategoriích. Technická kvalita bude brána v potaz jako druhořadá, ačkoliv se rovněž na hodnocení projeví. Budeme rádi, když zmíníte i okolnosti focení.

Zapojit do soutěže se mohou jak zdatní fotografové, tak laická veřejnost; jak děti, tak dospělí. Soutěž je otevřená všem nadšencům zachytit neobvyklý a výjimečný záběr.

Podmínky soutěže

• Účastník soutěže zašle na níže uvedenou adresu nejvýše 2 ks fotografií
• Ke každé fotografii vyplní účastník soutěže přihlašovací formulář. Ten musí obsahovat: jméno soutěžícího, bydliště, telefon, e-mail k závěrečnému vyhodnocení a souhlas se zveřejněním fotografií a další údaje. Formulář je na stránkách soutěže http://knihovna.obecmokre.cz/fotograficka-soutez-nebeske-kouzleni-2019
• Fotografie můžete posílat do půlnoci 2. února 2020
• Adresa pro zasílání: foto-vesmir@seznam.cz

MUSEUM PLAN
INFORMATION
ПЛАНЫ МУЗЕЯ
ЭРМИТАЖ
КОНТРОЛЬ
KOREAN AIR

Zimní palác - foto sem

Redakce ČECHOAUSTRALAN - Barbara Semenov
P. O. Box 1008, Hawksburn - Melbourne, VIC 3142, Australia
email adresa - bsemenov@cechoaustralan.com

ČECHOAUSTRALAN © —NEZÁVISLÝ CELOAUSTRALSKÝ KRAJANSKÝ LIST

If undelivered return to:
P. O. Box 1008
Hawksburn 3142
AUSTRALIA

Print Post Approved
Publication Number:
100019790

POSTAGE PAID AUSTRALIA